

תכנית עבודה לשנת ההערכה

פרוט המחקרים שנערכו במכון בשנת ההערכה, כהגדרתה ב'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' (*):

(א) בין התאריכים 1 בינואר 2022 ועד 31 בדצמבר 2022

(ב) בין התאריכים 1 באוקטובר 2022 ועד 30 בספטמבר 2023

(* 'שנת הערכה' – בהתאם ל'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' שמקדם מינהל התרבות בימים אלה (מבחינים לחלוקת כספי תמיכות של משרד התרבות והספורט במוסדות תרבות לשנת התמיכות 2024) - 'שנת ההערכה' הינה שנה קלנדרית 2022 (1.1.22 עד 31.12.22).
עם זאת, כהוראות מעבר לשנת התמיכה 2024, במקרים בהם מוסד לא יעמוד בתנאי הסף בשנה קלנדרית 2022, הרי שניתן יהיה להתייחס לשנת ההערכה, כפי שמופיעה במבחני התמיכה המקוריים.
לפיכך, על כל המוסדות למלא השנה שאלון זה על כל 4 טבלאותיו, עבור שתי התקופות האמורות מעלה, גם אם חלק מהנתונים חופפים.

1. כאמור, חובה למלא שאלון זה עבור שתי התקופות האמורות מעלה (כל 4 הטבלאות).
2. שאלון זה כולל שני חלקים (א' ו-ב'):
חלק א' מתייחס לפרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה.
חלק ב' מתייחס לעבודות מחקר שעדיין בשלבי עבודה שונים, ואשר טרם ראו אור בשנת ההערכה.
3. יש לציין אך ורק פעילות מחקרית שהתבצעה במכון, ויצאה לאור על ידו בלבד (שם המכון מופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות הבלעדי).
4. לגבי הטור בו אתם מתבקשים לציין את שמות החוקרים שעבדו על המחקרים:
א. יש לציין פעילות מחקרית שהתבצעה ע"י חוקרי המכון בלבד, ולא ע"י חוקרים שאינם רשומים בשאלון מס' 6 (מצבת החוקרים).
ב. יש לציין את כל שמות החוקרים שעבדו הן על פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והן על עבודות מחקר שעדיין נערכת בשנת ההערכה!
ג. שמות החוקרים המופיעים בשאלון זה כעובדים על עבודות מחקר / פרסומים כלשהם – חייבים להופיע גם בפרסום עצמו, כאשר יצא / ייצא לאור. חייבת להיות התאמה מוחלטת בין שמות החוקרים המופיעים בשאלון, לבין שמות החוקרים בפרסומים. לפיכך, במקרה בו דווח בעבר שמו של חוקר מסוים, כמי שעובד על עבודת מחקר המופיעה בשאלון זה – יש לציין בטור החוקרים העובדים על עבודת המחקר, למרות שהוא לא מופיע בשאלון 6. יש לסמן כוכבית (*) ליד שמו, על מנת שניתן יהיה להבין שהוא כבר לא עובד במכון. כמו כן, יש לציין גם על הפרסום, לכשייצא לאור, כנדרש במבחני התמיכה.
ד. חובה לציין שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים ע"פ סדר הא'-ב' של שם המשפחה.

- ה. עקב בעיות שהתעוררו בשנים קודמות, יש להקפיד על ציון שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים, באיות זהה למופיע בשאלון 6 ובשאר השאלונים. אי הקפדה על כך עלולה לפסול חוקר מלהימנות במסגרת מצבת החוקרים של המכון, על כל המשתמע מכך. אין להוסיף תארים כלשהם לשמות החוקרים באף אחד מן השאלונים השונים (על מנת למנוע פגיעה בכבודם של החוקרים, בכותרות הטבלאות המתייחסות לשמות החוקרים מופיע התואר 'רבנים' המתייחס לכלל החוקרים הרשומים בטבלה).
5. אין לכלול בעבודות המחקר מהדורות חדשות / חוזרות של פרסומים מן העבר, בין במהדורת צילום ובין במהדורה של סידור מחדש, שאין בהן תוספות משמעותיות כלשהן. זאת, להבדיל ממהדורות חדשות הכוללות הוספות על הפרסומים המקוריים, אותן יש לציין באופן מפורט.
6. טבלאות אלה הינן תמצית פירוט הפעילות המחקרית. חובה לצרף לכל פרסום / עבודת מחקר הרשומה בטבלה דפים נפרדים:
- א. עבור פרסום שיצא לאור: פירוט נרחב של העמודות בטבלה הרצ"ב: * תוכן הפרסום * תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים * עבודת המכון בהקשר אליו (עבודה מקורית, עצמאית, פילולוגית, פענוח וחקר כתב יד, חשיפת מקורות, ההדרה וביאורים). וכן: * עמודי שער * עמוד בו מופיע שם המכון המוציא לאור ובעל הזכויות השמורות * עמוד בו מופיעים שמות המחברים * עמוד בו מופיע אזכור הקרדיט לתמיכת משרד התרבות והספורט * תוכן העניינים * חמישה עמודים לדוגמה מתוך הפרסום.
- הערה: אין להגיש ספרים למינהל התרבות! במידת הצורך, על המכונים יהיה להמציא את פרסומיהם לעיון מינהל התרבות, אם וכאשר יתבקשו לעשות זאת.
- ב. עבור עבודת מחקר שטרם יצאה לאור: ככל המצוי ברשותכם, יש לצרף את כל המסמכים הנדרשים עבור פרסום שיצא לאור (כפי שפורט לעיל בסעיף 5א'). בנוסף לכך, יש לצרף גם דפי טיוטות המהווים דוגמה סבירה לצורכי הערכה וניקוד.
- הערה: מכון מחקר תורני שעיסוקו העיקרי בעריכת סדרות המורכבות מיחידות מחקריות מרובות העומדות בפני עצמן, ואשר סיים בשנת ההערכה יחידה כזו, בהיקף אשר יכול להוות פרסום בפני עצמו, אך לא הוציאה לאור בשל הצורך המתבקש לחברה ליחידות נוספות (דוגמת פרקים בודדים מתוך מסכת שלמה; ערכי אנציקלופדיה; סימנים (פרקים) הלכתיים מתוך חלק שלם וכד') - יגיש טיוטה שלמה של יחידה זו, וינמק במכתב מצורף לשאלון זה את אי הוצאתה לאור בשנת ההערכה. כל זאת, בתנאי שבשנה שקדמה לשנת ההערכה יצא לאור פרסום של המכון באותה סדרה. שימו לב! טיוטה שלמה זו יש להגיש במהדורה אלקטרונית בלבד באמצעות כתובת הדוא"ל zippigo@most.gov.il, ולא במהדורה קשיחה.
7. יש להסביר כל שינוי שנערך בעבודת מחקר / פרסום אשר דווחו על ידכם בשנים קודמות - ביחס לדיווחים אודותיהם בשנה זו (שינוי שם / מס' עמודים / תוכן / חוקרים / תאריך הוצאה לאור מתוכנן או קיים וכו'). יש לציין השינוי באופן ברור בטור המתאים בטבלה. אין די בציון עובדת השינוי בלבד - יש להסביר במפורט את מהות השינוי והסיבה לו.
8. יש לכתוב בטור המתאים את תאריך תחילת העבודה על עבודת המחקר. לעניין זה - 'תאריך תחילת עבודה', הכוונה למועד בו צוות חוקרים מוגדר החל לעבוד על המחקר.
9. בטורים 'שמות החוקרים-הרבנים שעבדו / עובדים על הפרסום / עבודת המחקר': במקרה בו חוקרים מסוימים הוחלפו / החליפו אחרים במהלך התקופה - חובה לציין הן את שמות החוקרים המחליפים והן את שמות החוקרים המוחלפים.
- חובה למלא מספר קטלוגי של הפרסום כפי שמופיע בספרייה הלאומית וכן את תאריך הגשת הפרסום לספרייה הלאומית. במידה שבעת הגשת בקשת התמיכה עדיין אין מספר קטלוגי - חובה לצרף אסמכתא מתאימה המעידה על הגשת הפרסום לספרייה הלאומית.
10. חובה למלא תאריך מדויק של הוצאה לאור של הפרסומים המוזכרים: חודש ושנה עבריים ולועזיים.
11. אופן הפצה: יש לציין באמצעות V אם הפרסום יצא לאור / ייצא לאור כספר בשנת ההערכה, כמאגר מידע, כאמצעי יישומי או במהדורה דיגיטלית בחנים (- בנוסף למהדורה רגילה). אם הפרסום יצא לאור במספר ערוצים - יש לציין זאת. לצורך ניקוד, ייספרו אך ורק פרסומים שהופצו לציבור במדיה דיגיטלית בשנת ההערכה.
12. ניתן כמובן להוסיף שורות לטבלאות, בעת הצורך, אך אין לשנות את מבנה הטבלה!
13. יש למלא את הטבלאות ונספחיהן באופן מדויק, מקצועי ומפורט, ולחתום בסופן, במקום המיועד לכך (עמוד 7)!

א. פרסומים שיצאו לאור.

א. פרסומים שיצאו לאור.

מ ס י	שם הפרסום	מספר הקטלוגי של הספר בספרייה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספרייה הלאומית	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום (חובה לציין חודש ושנה לועזיים)	תאריך הוצאה לאור (חובה לציין חודש ושנה עבריים ולועזיים)				מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד				תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו (חובה לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים (חובה לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורה החדשה להקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא' ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויי מס':			
						ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי		חודש	שנה	חודש עברי	שנה עברית	חודש לועזי	שנה לועזית	כן / לא	היכן פורסם					תאריך לועזי של הפרסום / הגשה לפרסום					
																						חודש	שנה				
3	יאר פניו איתנו		88	מים חיים	400	V			אפריל	2021	אייר	תשפ"ב	מאי	20	לא					מבט מעמיק על מועדי אייר	מבט מעמיק על חג הפסח מתוך מבטו של הרב קוק זצ"ל בין מתוכנו מתפרסם דבריו של הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא זצ"ל הרב הראשי לישראל. וכן של הרצי"ה קוק זצ"ל מנהיג הציבור הדתי לאומי. וכן רבנים חשובים דיינים וחברי מועצת הרבנות הראשית	הרב יהושע	חדש	לא	זיס טרספולסקי	מתן יובל צבי	

מ ס י	שם הפרסום	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום (חובה לציין חודש ושנה לועזיים)	תאריך הוצאה לאור (חובה לציין חודש ושנה עבריים ולועזיים)	מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד				תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמה מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדור החדש לזה של המהדורה הקודמת	האם צוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויי ס:
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי													
								חודש	שנה	חודש עברי	שנה עברית	חודש לועזי	שנה לועזית	כן / לא	היכן פורסם	חודש	שנה	שם משפחה	שם פרטי	במידה שחל שינוי כלשהו בפרסום בין הדיווח הקודם אודותיו לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתב את ההסבר המפורט לשינוי
									2 2											רצון תלמידו המובהק של הרצי"ה העמיד תלמידים רבים. דירים מאוד דבריו וכתיביו נעשה עבודה מרחבה בצירוף אחר דבריו שנאמר או נכתב במקומות שונים. הרב סוקר את המבט

יום
העצמאות
ו'יום ירושלים'
מתוך הגותו
של הרב
יהושע רצון
זצ"ל תלמידו
המובהק של
הרצי"ה קוק
זצ"ל. המכון
עבר בין
תלמידים
שונים של
הרב אסף
רשמים
שיכתובים
וליקוטים עבור
יצירה זו של
חוברת זו –
חוברת זו
המכון הוציא
לאור.

מ ס י	שם הפרסום	מספרו הקטלוגי של הספר בספריה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספריה הלאומית	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום (חובה לציין חודש ושנה לועזיים)	תאריך הוצאה לאור (חובה לציין חודש ושנה עבריים ולועזיים)	מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד				תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו (חובה לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים (חובה לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורה החדשה וה"ל של המהדורה הקודמת	האם ניתן ציון עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'–ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים לשינויי ע:		
						ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי			חודש	שנה	חודש עברי	שנה עברית					חודש לועזי	שנה לועזית		תאריך לועזי של הפרסום / הגשה לפרסום	
																						חודש	שנה
4	יונתי תמתי	2022 08 A 141	84	מים חיים	800	V		ספט מבר	2021	אלול	תשפ"ב	ספ טמ בר	2022 2022	לא		ביאור חדשני ומעמיק בספר יונה	הספר בבהירות גדולה והרחבה והצלבה של מקורות רבים במדרשי חז"ל לביאור יוצא דופן בדמותו של יונה הנביא, מתוך הסתכלות	חדש	לא	זיס טרספולסקי שפירא	מתן יובל צבי מאיר-שמחה		

א.2. פרסומים שיצאו לאור.

מס'	שם הפרסום	מספר הקטלוגי של הספר בספריה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספריה הלאומית	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	הפצה: אופן יש לסמן V במשבצות המתאימות		תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאת לאור						מהדורות דיגיטליות חיינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא לאור		הסברים לשינויים:
									חודש	שנה		חודש עברי	שנה עברית	חודש לעזי	שנה לעזית	כן / לא	היכן פורסם						תאריך לועזי של הפרסום / הגשה לפרסום		
																							חודש	שנה	
1	על התשועות		86	מים חיים	500	V				ינוא ר	20 22	טב ת	ת ש פ"ג	ינו אר	20 23	ל א			החוברת נערכה מתוך שיחות שהעביר הרב יעקב שפירא שליט"א בישיבת מרכז הרב, החוברת עוסקת בענייני חג החנוכה, על נס המלחמה, נס פך השמן, וההלל וההודיה אשר תיקנו חז"ל להודות ולהלל בימי חג החנוכה והלכות חנוכה הספר מבוסס ומובא בכמה אופנים מפרשני התנ"ך וחכמי החסידות	ההבנה והמסר החד מהחוברת היא שנס חנוכה אינו דבר שחלף והיה בעבר, אלא זהו דבר מתמשך בניסיון המלחמות שהקב"ה עשה איתנו במלחמות ישראל בדורות האחרונים	חדש	לא	טירנובר טרספול סקי סופר	מנדי יובל צבי ידידיה	

מס'	שם הפרסום	מס' עמודים	מספרו הקטלוגי של הספר בספריה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספריה הלאומית	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאה לאור	מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שמערך בין שנת ההדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שמערך בין שנת ההדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
מס'	שם הפרסום	מס' עמודים	מספרו הקטלוגי של הספר בספריה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספריה הלאומית	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאה לאור	מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שמערך בין שנת ההדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שמערך בין שנת ההדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:

ב1. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוזדפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמה מחזרה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הול"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית	(יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	(יש לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)			
1																

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של <u>הוצאה לאור</u> (<u>חובה</u> לציין שנה עברית ולועזית)		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו		האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ונא שנת ה"ל" של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל שותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		הסברים <u>לשינויים:</u> במידה שחל <u>שינוי</u> כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואדוניה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית					שם פרטי	שם משפחה	
2																		

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל שותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
					ספר	מאגר מיזע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל שותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל" של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל שותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	שם פרטי	שם משפחה	הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
					ספר מאגר מידע אמצעי יישומי	חודש שנה	שנה עברית								

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכנן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום (חובה לציין חודש ושנה לועזיים)	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו (יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	האם הפרסום הינו חדש, או מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ונא שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור	הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בסור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
4												

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל" של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל שותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
					ספר מאגר מיזע אמצעי יישומי	חודש שנה	שנה עברית	(יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	(יש לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)	השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל" של המהדורה הקודמת		שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור	במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בסור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו (יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	האם הפרסום הינו חדש, או שמה מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ונא שנת ה"ל" של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל שותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור	הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואדוניה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בסור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
			שם פרטי	שם משפחה	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית								

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של <u>הוצאה</u> <u>לאור</u>		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמה מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל" של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל שותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6		<u>הסברים</u> <u>לשינויים:</u> במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
					ספר	מאגר מיזע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית					שם משפחה	שם פרטי	
				</														

ב2. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמדים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוזפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום למחקר התורני ולציבור הלוומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם ציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמדים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוזפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום למחקר התורני ולציבור הלוומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם ציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמדים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוזפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום למחקר התורני ולציבור הלוומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם ציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמדים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוזפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום למחקר התורני ולציבור הלוומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם ציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
1													

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכנן	שם המכון שביצע את המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של <u>הוצאה לאור</u>		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:	
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית			שם פרטי	שם משפחה	
2																

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכנן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי		חודש	שנה					

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:	
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית					שם משפחה	שם פרטי	

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום (חובה לציין חודש ושנה לועזיים)		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו (יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)		האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת		האם יציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור		הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואדוניה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית						שם פרטי	שם משפחה	

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום (חובה לציין חודש ושנה לועזיים)	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור (חובה לציין שנה עברית ולועזית)	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו (יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	תמצית תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים (יש לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור	הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם אודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי
					ספר מאגר מידע אמצעי יישומי	חודש שנה	שנה לועזית						
4													

[illegible]

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום		תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	הסברים לשינויים:
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית					

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיוודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור		תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום (יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, בא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יצוין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'ב' זהה לנכתב בשאלון 6	שם משפחה	שם פרטי	הסברים לשינויים:	
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי	חודש	שנה	שנה עברית	שנה לועזית								במידה שחל שינוי במחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח הנוכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי

יש לסמן ✓ במשבצת הבאה:

☐ רצ"ב דפים נוספים, ובהם פירוט: תוכן כל פרסום / עבודת מחקר המופיעים בטבלאות + תרומתם למחקר התורני ולציבור הלומדים + פירוט עבודת המכון ביחס אליהם.

בנוסף, רצ"ב עבור כל פרסום שיצא לאור וכן טיוטות עבור עבודות מחקר הנמצאות בשלבי עבודה:

שימו לב: אין לצרף יותר דפים מהנדרש.

☐ צילום עמוד שער.

☐ צילום עמוד בו מופיע שם המכון שביצע את עבודת המחקר והוציאה לאור ובעל הזכויות הבלעדיות.

☐ צילום עמוד בו מופיעים שמות המחברים (החוקרים) שעבדו על הפרסום.

☐ צילום עמוד בו מופיע / יופיע כי הפרסום יצא / ייצא לאור בתמיכת משרד התרבות והספורט.

☐ צילום עמוד תוכן העניינים.

☐ צילום **חמישה** עמודים מתוך הפרסום / צילום דפי טיוטות מפורטים, באופן שיספק לצורך הערכה / טיוטת יחידה שלמה למכוני מחקר העוסקים בהוצאת סדרות, בתוספת נימוק לאי

הוצאתה לאור בשנת ההערכה. שימו לב כי טיוטת היחידה השלמה תצורף במהדורה אלקטרונית בלבד, לכתובת הדוא"ל zipigo@most.gov.il

הריני מצהיר בזאת על נכונות הפרטים שמולאו בשני חלקי השאלון, ועל צירוף כל הנספחים המבוקשים

חתימת מנהל המכון

שם מנהל המכון מר. מנחם מנחם איינזברג

ספר לקט איגרות

מחבר: הרב צבי יהודה קוק זצ"ל, ראש ישיבת מרכז הרב.

בספר לקט איגרות מאגרותיו של הרב צבי יהודה קוק, 'צמח צב"י', אגרות בהדרכת כלל ישראל במגוון נושאים תורניים ואקטואליים, המטרה בהדפסת הספר היא להפגיש את הדור הצעיר עם דמותו של הרצי"ה בבחינת 'גדול שימושה'. באגרות ניתן להיפגש בשיחות והתכתבויות, במאורעות רבי משמעות ובהתנהלותו היום יומיות. בין השאר גם ניתן לראות באגרות את קשרו הקרוב של הרב צבי יהודה קוק עם גדולי ישראל, עם ראשי המדינה, ראשי ארגונים, עם תלמידיו ועם רבבות מעם ישראל אשר שיחרו לעצתו.

הקורא מקבל המחשה של הדברים מתוך אגרות כתובות, בהמחשה מליאה, כאשר בסוף הספר גם צורפו הספדים על הרצי"ה אשר נאמרו ע"י ממשיכי דרכו בראשות ישיבת מרכז הרב: ראש הישיבה הרב אברהם שפירא זצ"ל הרב הראשי לישראל, הרב שאול ישראלי זצ"ל חבר מועצת הרבנות הראשית וראש הישיבה, והרב יעקב שפירא שליט"א המכהן כיום כראש הישיבה וכחבר מועצת הרבנות הראשית. בהספדים לזכרו ישנם סיפורים והנהגות מופת יחד עם שמועות מפיו. הספר יצא לאור בעז"ה לקראת אירוע הארבעים שנה לפטירת הרב צבי יהודה זצ"ל.

לקט איגרות

מכתי"ק של מרן הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל
ראש ישיבת מרכז הרב

הוצאה מיוחדת
במלאת ארבעים שנה להתעלותו לגנזי מרומים

העוסקים בקודש:

יובל צבי טרספולסקי
מלאכי פוזן
ברוך בזהארון
ינון אליה יצהרי
אורי בובליל
בניהו ינקוביץ

תודות:

הרב יוסף בדיחי - על איגרותיו של רבינו הרצ"ה
הרב בני רקובר - על 'לדמותו של הרצ"ה' מיומא דריגלא
הרב אברהם ישראל שריר - על 'יערוך אותו אהרון'
הרב שמיר שינטופ - על צילומי הכתי"ק של רבינו הרצ"ה

יוצא לאור ע"י מים חיים

לתרומות והנצחות: מגדי 0505838770
להזמנות: www.maimhaim.com
עיצוב כריכה: איתמר ינקוביץ

לרגל יום השנה להסתלקות מרן רבנו הרב צבי יהודה זצ"ל, ולכבוד
האירוע המרכזי לציון 40 שנה לפטירתו, מצורפים כזה לקט
מכתבים מכתב ידו, ודברים לזכרו מאת ממשיכי דרכו רבותינו ראשי
ישיבת מרכז הרב.

באיגרותיו של רבנו יש בחינה מיוחדת של "גדול שימושה", מתוך
איגרותיו ניתן להיפגש עמו, בשיחתו והתכתבותו הדורשת כמוכח
לימוד, הן במאורעות רבי משמעות והן בהתנהלותו היום-יומית.
באיגרות גם בא לידי ביטוי מוחשי הקשר הקרוב של רבנו עם גדולי
ישראל, עם ראשי המדינה, עם תלמידיו ועם רבבות עמך בית
ישראל.

הדרשות לזכרו של רבנו, נאמרו בבית המדרש של ישיבת מרכז הרב
על ידי רבותינו ראשי הישיבה מרן הרב אברהם שפירא זצ"ל, מרן
הרב שאול ישראלי זצ"ל, ויבדלחט"א מרן הרב יעקב שפירא
שליט"א.

יהי רצון שנזכה לדבוק באמת בדרכו של רבנו זצ"ל, באמונת ישראל
ותורה, באהבת כלל ישראל וארץ ישראל, ונזכה כולנו לראות
בגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

תוכן עניינים

9	צמח צב"י
57	לדמותו של הרצ"ה
73	יערוך אותו אהרן
76	וצדיק באמונתו יחיה
83	כבודה של תורה
84	צילום כתי"ק

מה שנעשה ופועל לנו את כל מעשינו, כאשר יהיו מכוונים ומוכרעים ע"פ עומק אמתת תוה"ק, ואז ד' יכנה ובונה את הבית, והעמל לא יהיה לשוא ולריק, חלילה. כי יזכנו לשמור חוקיו בעוה"ז ולייש שנות טובה וברכה, בבטחוננו עדי עד בו צור עולמים, והוא המקבץ גדחי ישראל לארצו, האומר לירושלים שתושב ולערי יהודה שתבנינה, אשר בידו לב מלכים ושרים, והוא יכאיב ויחבש שבר עמו, בעל מלחמות, זורע צדקות, מצמיח ישועות.

וכן מש"כ כ"ת "ורק ע"י ההתקרבות לד' ולתורתו נושע ולא ע"י מחללי שבתות והולכי קדימה ופורצי גדר", ודאי שכן הוא פשוט ואמת ומוכן מאליו ככ"ל, ואם לא נעלה כולנו כחומה, כדחז"ל במס' יומא¹⁵, בכל קדושת בית ישראל כולו בעו תורה ואמונה וקדושה, בהמונינו ובגדולינו, ותתגלה ותתגבר ההתקרבות לד' ולתורתו בעבודת תחית האומה והארץ, אלא נעלה כדלתות במהלכים חלקיים וחלושים והתנועה וההתעוררות הכללית העזה והגדולה תעזוב רק למהלך של מח"ש ופורצי גדר, אז בוראי יש לנו לחוש ולדאוג שלא ישלש הרקב בצמחי הישועה שהחלו לצמוח לנו במפלאות תמים דעים גדול העליליה על דרכי בני"א, ב"ה, בשיבת שבותנו וקוממיות הריסותינו, והאחריות גדולה ונוראה ואיומה: אבל הננו מקוים ומובטחים שסו"ס ישמע כראוי כל בית ישראל הכשר את דבר ד' מירושלים, וההתקרבות לד' ולתורתו תלך ותתעמק ותתבלט בחיי ישראל וארץ קדשו, וגם כל אחינו המרוחקים ומדולדלים מתורה ויהדות וכל מהלכיהם בעבודת האומה והארץ ישונו ויבאו לתיקון ותשובה וטהרה, וד' יזכנו בישועתו השלמה והאמתית בישע עמו ונחלתו ושמו הגדול.

מדעתי את כונת לבבו הטהורה והישרה לש"ש, חשבתי לי לחובה והרשיתי לי לפרש לפני מעכ"ת שיחי את הדברים בפרטיות ובכירור כסדר כל דבריו הנכבדים ובגילוי לב, ואתו הסליחה, ואקוה שדברי אמת יזכרו ויכנסו ללב נבר ודורש אמת דמעכ"ת, ובקרוב יתפוס את מקומו הראוי והנאה לרום ערכו בעבר"ק הירושלמית.

והנני נאמנו

דוש"ת במעמקי ידידות כבוד ויקר

ובברכת צפית ישועת ד',

צביהודהכהן קוק

ב

ב"ה נוישאטעל כ"ב בשבט תרפ"א.

למע"כ הרב הגאון הגדול שר התורה והיראה פאר ישראל וכו'
קקש"ת מו"ה יוסף ליב בלאך שליט"א.
אב"ד ור"מ דק"ק טלז.

אחד"ש הר"ג.

הנה ע"פ בקשה ועד אגודת ישראל מאת מ"א הגאון שליט"א, להשתתף בתור חבר "מועצת גדולי התורה" באסיפה שנועדה להיות בוניה, הוחלט בירושלים בעצת הרב"ג הגבאים והמנהלים דשם, לשלוח אותי שמה להיות נוכח באסיפה זו בתור בא כוחו, אכן, מפני ערכובי דברים שבאו בהודעתם שמה את מועד האסיפה שהיתה אח"כ בפרשבורג, לא הייתי באסיפה זו, ואמנם לא ההשתתפות והנוכחות באסיפה זו בלבד היתה תכלית מסעי, אלא לברר וללבן בהזדמנות זו, לפני אנשי האסיפה ושאר הרבנים והעסקנים דשם, ובשאר מקומות, את עניני אה"ק בכלל הדרושים לזה ביחוד עתה שעבודה כ"כ רבה וגדולה ולעומת זה הצורך רב לכירורי דברים בנוגע לעבודת קדשנו הכללית, ואעפ"י שהיה לי קשה מאד לצאת עתה מארצנו הקדושה ולהפסיק את עבודת הקודש אשר עלי בתלמוד תורה דברים בקבוץ בחורים במושבת פתח תקוה, מ"מ מפני קדושת גדלות הענין והכרחיות בשעה הגדולה הזאת, הסכמתי לקבל עלי את מסע הגדודים הזה.

מתחלה חשבנו שאסור לשם זה גם למדינות פולין וליטא, אבל בבואי הנה לשויץ, ואחרי ישוב הרעת עם ידידנו אנשי המעלה, הרבנים והעסקנים המקושרים אתנו מאז בעבודת קדשנו, הסכמנו לדחות לע"ע את נסיעתי לאותן המדינות, מפני המצב המדיני ככלל ומצב אחב"י שם שהוא מסובך ונכון ומבולבל בימים האלה.

והנה ע"פ מה שנודע לי בינא על אודות דברי הר"ג בהתייחסותו באסיפת פרשבורג, הנני מוצא לי מקום וחיוב לפנות אליו בזה ביחוד, מתוך

ה'רשמים לפרוגרמה¹⁶ ו'התחיה השלמה'¹⁷ שאני שולח לכ"ג בזה; אקוה שיכיר גם הוא את ערכה והכרחיותה של עבו"ק הכללית הירושלמית. כמו שמתבררת ומתפשטת הכרה זו בכל צדדינו השונים בארצות השונות. גם מבלי לדעת ולקרוא בשם ירושלים הולכת ומתעוררת מכל צד ההכרה, כי צריך כבר לגלות ולעורר את התנועה הק' הישראלית הפנימית. של כלל ישראל וארץ ישראל. והיא מבלי להטפל ולהגרר ולהמשך לאחרים. המרוחקים ומקולקלים מתח"ק ומיהדות, ומבלי לעסוק בדרכי קנטורים ושילול מפלגתיות, והפרדה בין אחים. תכונן באמת את בנין בית ישראל בארצו הק' כראוי, באור ד' וישעו ועז תה"ק, ותאיר מתוך עזה וקדשה גם את כל מחשבי נתיבות החולין של עבודת האומה והארץ. א"א למצוא ספוק בזה, שיסוד הקודש, חיינו ואורך ימינו, יהא רק חלק טפל בעבודת האומה והארץ. הנשען על המערכה הכללית הלאומית השטחית והריקנית שאינה מיוסדת ומובלטת בקדושת התורה והיהדות. - ובאמת אצלנו לפי עצם טבע כנס"י הלא בהיפך גם כל צדדי החולין והגשמיים הנם תוצאות וענפים של עקר קדושתנו האלהית המיוחדת, ואי אפשר עוד שתנועת בנין האומה הארץ ועבודתה יהא לה בכללה רק בערך חול המנותק ממקור שרשה וכן חייה האמיתית; א"א שלא נתבונן עוד ונראה את יד ד' הנטויה עלינו. בתוקף צרות הגלות האיומות והנוראות ובאומץ מפלאות מהלכי האומות והממלכות, המגבירות כלן כאחת את ההתעוררות האדירה אשר בחור העם כולו, לשוב לארץ חייו ולמקום קדשו, להבנות ולהתבונן כימים מקדם. ואי אפשר עוד למצוא ספוק בזה שבצד הקודש של עבודת הכלל שלנו תתפוש תחית האומה והארץ רק מקום חלקי וצדדי, וממילא טפל ומצומצם, - ואנחנו הלא יודעים אנו את עיקריותה ועצמיותה של העמדת שלמות חיי האומה בקדושת הארץ ומרכזיותה בשביל הגדלת תורה והאדרתה והחזוק הרוחני של היהדות, תמיד, ועאכ"כ בזמנינו זה. ובכלל אי אפשר עוד שנעזוב את פירורי וחכוכי המפלגות שלנו, ובפרט בין יראי ד' ושלמי אמונים גופם לעצמם ובלבדם ולא נעורר ונכונן עוד את התנועה האדירה והק' לקראת בנין האומה והארץ, שהיא המקפת וכוללת את כלם ומאחדת ומאגדת ומקרבת אותן, ובפרט החלוקים שביניהן שלע"ע יכולות הן להשאר ולהחזיק כ"א בגונה ובמהלכה המיוחד, אבל כלן הלא שוות הן בנקודה

¹⁶ אגרות הראיה ג. תתפז.
¹⁷ מאמרי הראיה עמ' 336.

הכללית הזאת ושייכות לתנועה הכללית הזאת, מתוך ידיעה והכרה אמונה ובטחון, שבמעשה ד' הגדול אשר לפנינו כל הארצות המסובכות מצטרפות גם כן, סיועי אוה"ע וכל פעולות פושעים וריקנים שבישראל; שקלוליהן ועוותיהן ישובו לאורה ולתקון, כפי מדת התרוממות הקדושה לתנועת תחית הקודש, ואם נעלה כחומה לא יהא רקב שולט בה¹⁸; ונעם ד' יהי עלינו, גם הרבנים הקרובים לאגר"י כמו גם אלה שמצדדים אחרים, מכירים ויודעים, שלא רק שאין סתירה בינם ובין עבו"ק הכללית לתנועת תחית הקודש, אלא שהיא צורך הכרחי להן ולצדדינו השונים, ר"פ גליון הצעת הדברים כ'רשמים לפרוגרמה", והנני מיחל לדעת מהדר"ג את דעותיו ועצותיו בזה, וגם את המחאותיו למי ראוי לנו עוד למנות ולבוא בדברים בזה¹⁹.

טובי כוחותינו מארצות שונות, מתכוננים ומתחזקים בעז קודש ובקולי קולות למען עבו"ק הכללית הירושלמית, שהיא הבסיס העתיד והקיים לכל עבודת האומה והארץ ועבודת התורה והיהדות בה, וכן בירושלים עיקר"ת נתאחדו כמעט כל מוסדות הקודש בזה, וכן ועד הרבנים ומו"צ וגדולי ת"ח ד"ש.

הדר"ש כהדר"ג במעמקי כבוד ויקר,
ובברכת צפית ישע ד' על ישראל מציי"ר למען שמו הגדול,
צביהודה.

¹⁸ יומא ט.

¹⁹ תשובת הר"ל בלוח נדפסה בלתיכות ישראל ב. מאמר נח - והקימונו שבעה רועים, אות ז.

ב"ה ל"ב לספירה²⁰ פ"א ורשא
להוד הד"ק נשיאנו ורבינו הדומה למה"צ עטרוצ"ת
מאור עינינו ור"א
צ"ס"ע מרן אבא הגה"ח שליט"א.

אחרי רוב העכבה, לצערי, של פירוט כתיבתי, מפני טרדות הדרך והעבודה, מוכרתי כעת, - מבלי להזכיר ראשונות ובכסחי בחסדי אדוננו אבא שיחי, שבדאי דגני לזכות וסלח ומחל לי כגודל עוון והאציל עלי משפע טוהר עתרת ברכתו. - לעבור ישר אל העומד לפנינו בשעה זו על הפרק, וברשותו הנני להקדים בדברי אלה את הענינים הפרטיים: גם אני החלטתי מאז להקדים ולגמור את היותר קרוב לגמר שבין הענינים הניתנים לדבר, הייתי כבר מחליט וגומר על דעת עצמי שאני מוכרח בהסכמתכם עליה, אלא שעומדים לפני, בשעה זו ביחוד, שני ענינים קרובים לגמר, אשר מפני צדדי הספק המוצעים להלן גמורתי להודיעכם, ואני מצפה להכרעת דעת קדשכם, בשניהם בקשו והשתדלו בהפצרות רבות, בשניהם האבות עובדים בעבודת ירושלים, בשניהם האב הוא ת"ת, אלא שהראשון הידוע לכם הוא תורתו אומנתו ר"ל הוראתו פרנסתו, והשני הוא ת"ח שאינו מקבל פרס, כי הוא עם היותו - מפורסם וכן הוא באמת - מגדולי חשובי העיד בתורה ובירא"ה, הנהו מגדולי העשירים, הוא בעל כשרון ונבון ואהוד ג"כ, ההתקרבנות אליו באה ע"י הרב מראדזין, בנו של ר' גרשון קניך ז"ל, מגדולי הרבנים דפה, שנזדמן לפונדקי כמסע ברכבת ונתקרבנו כידידות והכרה - אחרי יודעו ושמועו על אודותי מהד"ר אשר, - וביררנו דברים בענינים הכלליים מכל הצדדים השונים, וביום בואי הנה בא אלי הנ"ל, בשם הרבי מראדזין, ובקש ממני להיות אצלו בימים האחרונים של י"ט. [בימים הראשונים הייתי אצל הרב מקאליש; הוא מצטער באמת על שלא נועדה ההתאמה הרוחנית, ומבקש בקשר ידידות לדרוש מרן, ומשתתף מאד בעבודת קדשנו אחרי התבסס מרכזנו פה בעיר הבירה]. המצב הגשמי בענין זה הוא של הרחבה ועשיירות רבה, באין לי מקום דאגה לסדור והספקה, אכן מצד זה הלא יש כמובן בית מיחוש גם מצבי הרוח האישי במצב חנוך ורגילות של עשירות

²⁰ י"ז אייר.

וגם מצד עצם עול-הריחיים של הרגל עשירות, שאינו לפי הרגלי ותכונתי, ידיעה הכרה והבחנה של מצבי הרוח האישי יש לי יותר, וקרובה להיות יותר, בענין הראשון. אך המצב הגשמי הוא, לפי ערך שער הכספים שלנו, כמעט בצמצום, ומסופקני אם יש לחוש לדחק, אלא שיש כאן מלבד עצם הכשרונות הרוחניים גם כשרונות של אומנות לפרנסה, ולפי הידיעות ע"ד ירידת היוקר בארצנו יש יותר מקום להסתפק במועט. עפ"ז אולי תטיבו להכריע ולתלגרף לי באמצעות הד"ר אשר או קמחי. שם הענין הראשון: הוטנר או סגל²¹, ושם השני: איזנשטט, אמנם אפשר שסו"ס יגיעו הדברים לידי כך שאחליט ואגמור כזה בעצמי ובלבדי לפני בא הכרעתכם, אבל אקוה ואבטח שאתם לא תעכבוה בחסדכם הגדול.

היום בא הגה הרבי מגור ונסע שמה, ולא הספקתי, לצערי, להתראות אחר ולקבל ד"ש מכ"ק אאמו"ר. אך שמחתי לדעת, ממקורות נאמנים, החשובים גם בקרבם אליו וגם בהשתתפותם בעבו"ק הירושלמית הכללית, את הרושם הטוב שמסר גם מיחסו לכ"ק אאמו"ר וגם מאה"ק וירושלים בכלל.

ל"ג בעומר. -

זה עתה טלפן לי ר"י איזנשטט אם ארצה לנסוע שמה לשבת, עוד נתישב בזה, וקרוב הדבר, נראה שישעו עוד אחדים מראשי חשובי הקהילה, הקרובים אליו ועוסקים בעבו"ק הירושלמית, כמו שהוצע מקודם: לדבר אתו ע"ד עבודתנו ויחסו והסכמתו אליה, אמנם נתיא הי' לי להתראות אתו מקודם באופן פרטי לקבלת ד"ש וידיעות, אבל לא יתכן לכאורה להתעכב מפני זה, גם נסיעתם של חברינו הנ"ל תהא עתה רק חצירשמית, וגם הלא איני אחראי לנסיעתם הם, אע"פ שכמוכן הקהל ידרוש ויפרש ויחבר את נסיעותינו ממילא.

היום אחה"צ יש לנו אסיפה מצומצמת אצל הרבי מראדזין, שיהא כנראה ראש ועדנו, הוא גדול בתורה חריף ומפולפל ובקי, וצדיק תמים בירא"ה, בעלי השפעה גדול, עשיר גדול, ועסקן גדול, אי מפלגתי, מוחלט לעבודת א"י, נתקרבנו בידידות מחוץ ד"ת וערך עבודה"ק, כבר הוציא הוצאות חשובות להכנת אשור ועדנו, שיקל ע"י האשור הרוסי, שיש לו מלפני איזה שנים, "לתמיכת יושבי אה"ק ולשלוח האנשים העולים שמה", מה שהוא כולל את צדדי עבודותינו הרוחני והגשמי בשם "עזרת ירושלים" [אמר, שהוכן מאז

²¹ הרב יהודה סגל זצ"ל היה אבי-אימה של הרבנית חוה'לאה ז"ל.

מה"ש²² לשעת ועידתנו ועבודתנו זו הכללית, ואעפ"י שמוכרחים מצד הרשמיות להחזיק בשם "עזרת", אין זה סחירה ל"רגל", והעיקר הוא השם הכולל "ירושלים". בכלל, ערך עבודת קדשנו, הוא בעקר בצד הממשי של ישוב הארץ בכשרות ואחד כל הפעולות המתעוררות לזה לדגל תנועת תחית הקודש הכוללת. ועם זה יש מקום ג"כ להתעוררות ולעבודה הרוחנית, לתנועה הגדולה כאן לשוב ולעליה.

ולאבל הגדול על המאורעות הנוראות אצלנו, מוכרחני להשתמש בדומיה לע"ע, שיוני ד' וקיינו לו להחיש הצמחת הישרות והנחמות מצוי"ר²³.

בנו עבדו הנכנע ומתנפל לפני הדום כ"ק
ומתעורר בזכר שפע טהרו בנעם עז ברכותיו
ומצפה שיבת שבותנו בכל הטוב במהרה
צביהודה.

ד

ב"ה ל"ד לעומר²⁴ פ"א ווארשא
אור ליום הצום לארץ חיינו ת"ו.

הוד הד"ק אדמו"ר הדומה למה"צ,
נשיא עם ד' ומאור משגב תחיתו
מרחן אבא הנה"צ האמיתי שליט"א.

תמוז הייתי בגור וקבלתי ע"י הרבה ידיעת שלום ממרחן אדוננו אבא שליט"א, ת"ל. השיחה היתה ידידותית, קצרה, אך ארוכה לגבי שאר הבאים, לפי ערך. חתנו אמר לי, שחותנו רוצה לפרט דברים אחי בשעה מיוחדת, אך אני אצתי לשוב הנה במסע הקרוב, לצורך סדור האסיפה, החשובה והעקרית לעבודת קדשנו הירושלמית, וגם חשכתי שלא לערב יחד את חבילות המצוות, של

²² מן השמים (הערת רבינו זצ"ל).

²³ תשובת מרחן הרב זצ"ל לאגרת זו נדפסה באגרות הראיה ד, שכט.

²⁴ י"ט אייר.

מרחן אבא ושל "ירושלים". אולי יזדמן עוד לבא לידי שיחה יותר מפורטת, רק מתוך שאלתי אותו, אם דבר אתו כ"ק אדמו"ר ע"ד "דגל ירושלים", נודמן לי לבאר לו, שהוא התעוררות וסדור של העבודה הכללית, האיימפלגתית של כל היהדות ותוה"ק באה"ק, של הרב הגדול של היהודים הנאמנים, שגם פה אינו שייך ל"אגודה", ועאכ"כ לכלל ישראל, ואשר אמנם גם פעולות ה"אגודה" יכולות להיות שייכות ומחוברות לזה, וגם אנשיה, - והסכים והביע לי את הכרתו בערכה ונחיצותה של עבודה זו.

הרבי מרדכי חלה מקודם בדעת הגורי, לכשיבא, היום נפגשנו בידידות, וקבענו למחר להתראות, אם אוכל להפנות.

הרדזימני אינו תלוי בהם, ברצונו וגם בעצם אישיותו, ובאמת בערכו, איי מפלגתי, ונאמן ותקיף בעבודת קדשנו.

עם הכנת גמר האשור [הממשלתי], אנו עומדים עתה בפרק כוננות העבודה של ועדנו. וד' יגמור לטובה בעדנו ובעד כל עמו ונחלתו.

אין קץ לצערי ועלבוני בהמנע ממני אור ד"ק וידיעות שלומכם ונעם דבריכם זה החדש השני, גם בזה, גם כנוראות הריסות ישובנו אתאמץ להתעורר ולהתחולל בחסדי ישע ד' ואור עווז, ואכין ואיחד דעתי ולבכי לצום המחר שירצה לנו למול הקדש לשוב שבותנו קוממיות.

בנו עבדו הנכנע ונרעד
צביהודה.

שיבחו גאולים –

שיחות ומאמרים בענייני פסח

מרבני ישיבת מרכז הרב

תקציר

הספר כולל 325 עמודים, בספר זה חמישה שערים: השער הפותח 'החודש הראשון' מהווה כעין שער כניסה אל חודש ניסן בכלל. אחריו בא שער 'יציאת מצרים', העוסק במשמעותה הנצחית של גאולת מצרים, בבירור אופייה הניסי העל-טבעי ובהתבוננות במושג החירות. השער השלישי 'ליל הסדר' עוסק בהרחבה במצוות הלילה הגדול, ליל התקדש חג - סיפור יציאת מצרים, אכילת פסח מצה ומרור והשבתת חמץ. בענייני הגדה של פסח נתייחד גם שער בפני עצמו, 'ביאורים בהגדה של פסח', ובו התייחסויות ממוקדות יותר לחלקים מסוימים בהגדה, ולמבנה ההגדה באופן כללי, בכיוונים שונים המשלימים זה את זה ומפרים זה את זה. השער החמישי 'שביעי של פסח' כולל מאמרים ושיחות בענייני קריעת ים סוף ושירת הים, " בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא ממצרים". בכל דור מתחדשת הארה נוספת של יציאת מצרים לפי צורך הדור והשעה: הארה של אמונה וחירות, של שמחת האביב, ושל הבחירה האלוקית בישראל. כמעט אין ספר שנכתבו עליו כל כך הרבה פירושים כהגדה של פסח. בכל דור ודור התעמקו בה, ביררו את יסודותיה וקיימו בהידור רב את מאמר חכמינו: "כל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח". אף בדורנו, דור התחייה והגאולה, יש להעמיק הרבה בסיפור יציאת מצרים ובמהותו של חג הפסח, ולהפנים את משמעות ייעודו הייחודי של עם ישראל, שיציאתו ממצרים תהיה לעד האביב של כל העולם כולו. בספר "שיבחו גאולים" כונס שיחות ומאמרים של רבני ישיבת 'מרכז הרב' בענייני פסח, המכילים אותנו לקראת ימים גדולים אלו. תרומת הספר היא בהפצת תורת הרב קוק זצ"ל ובהעמקה בהלכות פסח.

יחי לך ג' גאון מדינת אלה עולם

שיבת גאולים

שיחות ומאמרים בענייני פסח
מרבני ישיבת מרכז הרב

מאמרים
על פסח

שיבת גאולים

"בכל דור ודור חייב אדם לראות עצמו כאילו הוא יצא
ממצרים". בכל דור מתחדשת הארה נוספת של יציאת מצרים
לפי צורך הדור והשעה: הארה של אמונה וחירות, של שמחת
האביב, ושל הבחירה האלוהית בישראל.

כמעט אין ספר שנכתבו עליו כל כך הרבה פירושים כהגדה של
פסח, בכל דור ודור התעמקו בה, ביררו את יסודותיה וקיימו
בהידור רב את מאמר חכמינו: "כל המרבה לספר ביציאת
מצרים הרי זה משובח". אף בדורנו, דור התחייה והגאולה, יש
להעמיק הרבה בסיפור יציאת מצרים ובמהותו של חג הפסח,
ולחפנים לתוכנו את משמעות ייעודו הייחודי של עם ישראל.
שיצאתו ממצרים תהיה לעד האביב של כל העולם כולו.

בספר שלפניכם כונסו שיחות ומאמרים של רבני
ישיבת 'מרכז הרב' בענייני פסח, המכילים אותנו
לקראת ימים גדולים אלו.

מים חיים

אמונה בלא מצרים
זאת נחלת ישראל היא,
שהתחילו להכליטה ביציאת מצרים,
והרשימוהו במזג חייהם בשעת חפזון.
וחזר כח עליון זה
ומאיר בכל מועד חג הפסח,
על ידי מיקלא דאסונוא,
מיקלא דמהימנוא,
אכילת מצה,
המעשרת בהשפעת חמץ ובעורו...
הדבר היסודי הקמחיה הכל
עולה למעלה מכל דין ומשפט,
כי אם הכל מאיר בבת אחת
בשקף אור גדול של מורא גדול
- זו גלוי שכינה.

(שמונה קבצים)

ניסן ה'תשפ"ב

העוסקים בקודש:

מתן זיס

יובל טרספולסקי

בניהו ינקוביץ

יהודה פריימן

מאיר שמחה שפירא

מתניה קרוטהמר

© כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י מים חיים

לתרומות והנצחות: מנדי 0505838770

להזמנות: מתן 0526080198 (sms)

www.maimhaim.com

עיצוב כריכה: איתמר ינקוביץ

הפקת דפוס "עטרת"

הרבה כוחות ומאמצים הושקעו בספר זה, וכבר אמרו "כשם שאי אפשר לבר
בלא תבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות". לכן אם אחר העיון והדקדוק
נמצאה טעות בחוברת זו נשמח שהמוציא לאור יאיל בטובו לעדכנו במייל:
maimhaim10@gmail.com

תוכן עניינים

♦♦♦ החודש הראשון ♦♦♦

- 17.....ראש חודש ניסן
הרב יהושע רוזן זצ"ל
- 23.....החודש הזה לכם
מרח' רה"י הרב יעקב אלעזר כהנא שפירא

♦♦♦ יציאת מצרים ♦♦♦

- 37.....בחירה והכרח ביציאת מצרים
מרח' רבנו רה"י הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל
- 42.....ישראל מגלי שם ד' בעולם
מרח' הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל
- 44.....תוכנה של עבדות ותוכנה של מלכות
מרח' רה"י הרב שאול ישראלי זצ"ל
- 50.....יציאת מצרים - יצירת עם ישראל וביסוס האמונה בד'
מרח' רה"י הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא זצ"ל
- 66.....הסתר וגילוי בגלות ובנאולת מצרים
הרב יוסף ליב זוסמן זצ"ל
- 77.....מדוע הייתה יציאת מצרים על ידי ניסים גלויים
הרב איתמר אורבך
- 82.....האביב של כל העולם כולו
הרב יאיר גובר
- 88.....זמן חירותנו
הרב יורם מושקוביץ
- 102.....נאולת מצרים מעבדות לחירות
הרב אורי רותם

◆◆◆ ליל הסדר ◆◆◆

127	חיבור האבות והבנים כליל הסדר
	מ"ד הרב יעקב משה חרל"פ זצ"ל
129	סיפור הגאולה והבחירה בעם ישראל
	מ"ן רה"י הרב אברהם אלקנה כהנא שפירא זצ"ל
133	מצוות ליל הסדר
	מ"ן רה"י הרב יעקב אלעזר כהנא שפירא
142	אחדות התכלית וההכנה
	הרב יעקב פילבר
146	חמץ ומצה
	הרב יעקב פילבר
148	גדר חיוב הסיבה
	הרב מיכאל הרשקוביץ
154	חירות של אמת
	הרב מיכאל הרשקוביץ
159	שלושה יסודות בעבודת ליל הסדר
	הרב יהושע מוגנס
166	חיוב מצה בזמן הזה
	הרב יגאל לרר
179	תכלית היציאה - סיפור היציאה
	הרב פנחס מונדשיין

◆◆◆ ביאורים בהגדה של פסח ◆◆◆

185	מקדש ישראל והזמנים
	מ"ן רבנו רה"י הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל
189	הקדמת הראי"ה לשיר השירים
	הרב עוזי קלכהיים זצ"ל
202	סיפור יציאת מצרים
	הרב יהושע רוחן זצ"ל

208	ארמי אוכד אבי
	הרב יהושע מוגנס
216	חכם מה הוא אומר
	הרב יגאל לרר
229	המענה לבן הרשע
	הרב דוד חי הכהן
236	מצה זו שאנו אוכלים על שום מה
	הרב דוד חי הכהן
243	מצות סיפור יציאת מצרים במה להאריך וכמה לקצר, ומה צריך להדגיש?
	הרב איתן שנדורפי
263	מבנה ההגדה על פי המהר"ל
	הרב אבינועם זומר
274	מתחיל בגנות ומסיים בשבח
	הרב יורם מושקוביץ
282	עיון בסדר ההגדה
	הרב אברהם ישראל סילבסקי

◆◆◆ שביעי של פסח ◆◆◆

297	מעמד היראה והשירה
	מ"ן רה"י הרב שאול ישראלי זצ"ל
301	דבר אל בני ישראל ויסעו
	מ"ן רה"י הרב יעקב אלעזר כהנא שפירא
312	מים סוף לגאולה השלמה
	הרב איתמר אורבך
315	מדוע היו ישראל נתונים בדין
	הרב איתן שנדורפי
321	ויאמינו בד' ובמשה עבדו
	הרב שמיר שיינטופ

נספחים

מ"ן הראי"ה זצ"ל באפיית מצות | שני סיפורים מרבנו הרצי"ה

להתחדש כל הזמן

ראש חודש הוא זמן של התחדשות. כתוב ש"כ החדשים הם כנגד השבטים, וראש חודש עצמו הוא כנגד דוד מלך ישראל. עם ישראל הוא כנגד הלבנה, "שהם עתידין להתחדש כמותה", כמו הלבנה המתמעטת ומתמלאת כך אנחנו יורדים ועולים¹, המהות של ישראל היא התחדשות, אנחנו מתחדשים כל הזמן.

ישראל קשורים לקדוש ברוך הוא בלבד, וממילא כשיש ירידה הם יורדים למטה מכל האומות. המהר"ל בנצח ישראל פרק י"א מדבר על זה. הגמרא בכתובות אומרת (סו ע"ב):

תנו רבנן: מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה יוצא מירושלים, והיו תלמידיו מהלכין אחריו. ראה ריבה אחת שהיתה מלקטת שעורים מבין גללי בהמתן של ערביים, כיון שראתה אותו נתעטפה בשערה ועמדה לפניו, אמרה לו: רבי, פרנסני! אמר לה: בתי, מי את? אמרה לו: בת נקדימון בן גוריון אני. אמר לה: בתי, ממון של בית אביך היכן הלך?...

אמר להן לתלמידיו: זכור אני כשחתמתי על כתובתה של זו, והייתי קורא בה אלף אלפים דינרי זהב מבית אביה חרץ משל חמיה. בכה רבן יוחנן בן זכאי ואמר: אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרין ביד אומה שפלה, ולא ביד אומה שפלה אלא ביד בהמתן של אומה שפלה.

רבן יוחנן בן זכאי אומר "אשריכם ישראל, בזמן שעושין רצונו של מקום - אין כל אומה ולשון שולטת בהם, ובזמן שאין עושין רצונו של מקום - מוסרין ביד אומה שפלה". שואלים שלכאורה 'אשריכם' שייך על החלק הראשון בלבד, אבל מלשון הגמרא משמע שהוא הולך גם על החלק השני. איזה 'אשריכם' יש בזה? המפרשים דנו בזה הרבה. אנחנו אומרים כך: ישראל הם מעל הטבע, הם אינם שייכים לטבע. השפת אמת אומר (חיי שרה חיל"א): אין כל חודש תחת השמש אבל

¹ זה מובא בסדר קידוש לבנה, אומרים שם עוד דבר, "תנא דבי רבי ישמעאל: אלמלא זכו ישראל להקביל פני אביהם פעם בחודש דיים, אמר אביי: הלכך צריך למימרא מעומד". מה זה 'הלכך'? שמעתי פירוש, שיש הרי ברכות הנהנין, ויש ברכות המצוות. ברכות הנהנין בדרך כלל מכריזים בשיבחה, ואילו ברכות המצוות כתוב שצריך לעמוד, כפי שלומדים מברכת ספירת העומר, ואם כן זה הפשט, אם ברכת קידוש לבנה הייתה ברכת הנהנין היה צריך לומר כל יום כי נהנים מהלבנה, אבל כיון שמכריזים פעם אחת בחודש ולא בכל יום הרי שזו ברכת המצוות, הלכך צריך לאמרה מעומד. מפני שזה פעם אחת בחודש, צריך למימרא מעומד, כי זו ברכת המצוות.

מעל השמש אין ישן. מאחר שאנחנו שייכים מעל הטבע, כשאנו קשורים לקב"ה אנו מעל כולם, ואם לא - אין לנו אחיזה. ירידתנו למטה מכל האומות מראה שאנחנו אומה מיוחדת, וקשורים רק לקדוש ברוך הוא.

לעתיד לבוא תהיה רק עלייה, ללא ירידה. לכן היום, ראש חודש אינו כל כך יום טוב, אבל לעתיד לבוא יהיה זה יום טוב גדול. יש בשם ר' צדוק (פרי צדיק לראש חודש מנחם אב א), שבראש חודש קוראים הלל בדילוג, כי לעם ישראל יש סבלנות, הם יודעים שעכשיו צריך לדלג, ואחר כך תבוא הגאולה השלמה. ישראל יודעים גם לדלג, ואם חסר מוזיקים מעמד.

אם כל ראש חודש הוא התחדשות, ראש חודש ניסן הוא התחדשות של כל החדשים. "ראש חדשים" - ראש כל החידוש של החודשים. בראש חודש ניסן יש כוח התחדשות, יש בו סגולה להתחדש. הרי בחודש ניסן יצאנו ממצרים, התחדשנו. בכלל, אדם צריך כל הזמן להתחדש, לא לעמוד במקום אחד. כשמתחדשים יש שמחה, כשלא מתחדשים אין שמחה. כבר אמרתי להרבה חתנים: 'בנין עדי עד' פירושו כל הזמן לבנות. אם לא מתחדשים יורדים ומידרדרים, וכשיש חידוש יש שמחה.

כתוב בתוכחה שכל זה קרה "תחת אשר לא עבדת את ד' אלוהיך בשמחה ובטוב לבב" (דברים כח, מז). בגלל זה באים כל הדברים הנוראיים? כי עבדת בלי שמחה? הפשט הוא כך: זה תחילת התהליך. אם עובדים בלי שמחה - מידרדרים ומידרדרים עד שמגיעים לעבירות הכי חמורות. כך גם כן לגבי מה שאומרים חז"ל שהארץ חרבה כי לא בירכו בתורה תחילה, ומאידך אומרים חז"ל שכית ראשון נחרב בגלל שלוש העבירות החמורות. שם גם כן אותו תירוץ - מפני שלא בירכו בתורה תחילה, ולקחו את התורה, כדברי הר"ן בנדרים (פא ע"א), כמו שאר חכמה, זה גרם להם הידרדרות עד למצב של כל העבירות החמורות.

פה סח

פסח מלשון פה סח. הגדה של פסח נאמרת בפה, וכן אכילת פסח, מצה ומרור, היא גם כן בפה, מנצלים את הפה גם כדי לדבר וגם כדי לאכול. בזמן הזה שאין בית המקדש קיים, המצווה היחידה מהתורה לאכול היא אכילת מצה בליל הסדר.

בפסח לומדים איך לפתוח את הפה. פרעה זה פה רע. צריך לדעת מה כן לדבר ומה לא לדבר. מספרים על דרשן גדול שהיה מתכוון הרבה לדרשותיו, שאל אותו בנו: מדוע אתה מתכוון כל כך הרבה, הרי אתה כבר יודע הכול? אמר לו, אני צריך לדעת מה לא לדבר.

הגמרא בחולין אומרת:

אמר רבי יצחק: מאי דכתיב 'האמנם אלם צדק תדברון מישרים תשפטו בני אדם' - מה אומנותו של אדם בעולם הזה - ישים עצמו כאלם, יכול אף לדברי תורה - תלמוד לומר: 'צדק תדברון', יכול יגיס דעתו? תלמוד לומר 'מישרים תשפטו בני אדם'.

החפץ חיים - בטח לומדים בישיבה חפץ חיים ושמירת הלשון - מדבר על ההוה-אמינא, "יכול אף לדברי תורה", שגם כן ישים את עצמו כאלם, הרי כתוב "ודברת במ", מה ההוה-אמינא של הגמרא שיכול אף לדברי תורה ישים עצמו כאלם? וכי יש הוה-אמינא שלא ידבר בדברי תורה?

הוא אומר: יש שתי אפשרויות כיצד ללמוד, יש אדם שלומד לבד ויש אדם שלומד בחברותא. יש מעלה וחיסרון במי שלומד לבד, ויש מעלה וחיסרון בחברותא. המעלה בלומד לבד היא שהוא לא ידבר לשון הרע, אבל מוצד שני הדברים לא כל כך מתבררים. עם חברותא הדברים מתבררים, אבל מדי פעם קורה שמספרים לשון הרע, אם כן זו שאלת הגמרא - יכול ישים את עצמו כאלם בדברי תורה, שילמד לבד ולא ידבר עם השני? לכן תלמוד לומר: 'צדק תדברון', שלמרות הסכנה עדיף ללמוד בחברותא. אבל - צריך להיזהר שלא לדבר לשון הרע ודברים בטלים, אלא שיכול אדם לומר: אם אני לומד עם חברותא ואינני מדבר לשון הרע, אני בדרגה גבוהה, ואילו חברי אומר לשון הרע והוא לא כל כך בסדר. לכן שואלת הגמרא "יכול יגיס דעתו?", ואומרת הגמרא - לא, 'מישרים תשפטו בני אדם'. אל תתגאה על השני, כי לעולם אינך מובין את הסיבות של בני האדם.

צריך בכל דיבור שיקול דעת, לדעת מה לדבר ואיך לדבר. "מוות וחיים ביד הלשון" (משלי יח, כא), אפשר במילה אחת להביא חיים ואפשר גם להיפך חס ושלום. גם ההבדל בין מצה לחמץ הוא הבדל של נקודה אחת - האותיות של מצה הן מ' צ' וה', והאותיות של חמץ הן ח' מ' וצ', מה ההבדל בין ה' לח' נקודה אחת. יש ביטוי בכוזרי (א, עח), "שורש האמונה הוא שורש המרי", אפשר להגיע בנקודה אחת לכאן ולכאן, וצריך להפעיל שיקול דעת.

טעם איסור לא יראה ולא ימצא

עניין נוסף שמויחד לפסח הוא האיסור של "לא יראה" (שמות יז, י) ו"לא ימצא" (שם יז, יט), אין בכל איסורי מאכלות איסור שכזה, וכן בכל האיסורים בכלל, למעט איסור עבודה זרה שיש צורך שלא יהיה לו בביתו כלל, ידוע שהראשונים אומרים באיסור זה שני טעמים: טעם אחד שמובא הוא שכל השנה אנו אוכלים חמץ, וגם

לאחר הפסח נחזור ונאכל חמץ, ויש חשש שאם יהיה לאדם חמץ בביתו הוא עלול לשכוח מהאיסור ויאכל חמץ, ובייחוד לאחר הפסח, שאז בפרט אין איסור באכילת חמץ, אך חמץ שעבר עליו הפסח אסור באכילה, ויש חשש גדול שיבוא לאוכלו בטעות. טעם נוסף הוא שבאכילת חמץ יש חיוב כרת, ומשום חומרת האיסור אסרה התורה שלא יראה ולא ימצא.

נראה ששני הטעמים מרומזים בפסוק אחד, "וחגתם אותו חג לד' לדורותיכם וגו' שבעת ימים מצות תאכלו, אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, כי כל אוכל חמץ ונכרתה הנפש ההיא מישראל" (שמות יז, יד-טו), למה יש ציווי של "תשביתו שאור מבתיכם"? א. "כי כל אוכל חמץ", ב. "ונכרתה הנפש", כלומר משתי הסיבות הללו, האחת משום שכולם אוכלים חמץ ואם כן יש חשש שישכח האיסור, והשנייה משום שיש איסור כרת על אכילת חמץ, וכן מצינו בפסוק נוסף (שמות יז, יט), "שבעת ימים שאר לא ימצא בבתיכם כי כל אוכל מוחצת ונכרתה הנפש ההוא מעדת ישראל", אם כן גם כאן נזכרו שני הטעמים.

בין הזמנים

בבין הזמנים כולם ממהרים, אבל צריך לדעת שמכל המהירות הזו משיגים רק עוד 5-10 דקות. לפעמים כבר ב'אין כאלוקינו' או בעלינו לשבח' מתחילים להוריד את התפילין, זה מנהג לא טוב. אדם ממהר, יוצא החוצה ופוגש את חבר שלו, ופתאום יש לו עוד חצי שעה לדבר איתו... אלה דברים שקורים בכל יום, בישיבה זה בטח אחרת.

אומרים שכיוון שעלינו לשבח' הוא בסוף התפילה, ומזלזלים בו ואומרים אותו עם רגל אחת בחוץ, לכן כפיצוי קבעו אותו בימים נוראים באמצע תפילת מוסף. אבל צריך באמת להתפלל עד הסוף, ולא לעמוד על רגל אחת. זה בסך הכול עוד 5 דקות או עוד 10 דקות, וזו תפילה חשובה מאוד, תיקן אותה יהושע בן נון.

בעזרת ד' שנצל את בין הזמנים כמו שצריך. בין הזמנים של ניסן הוא בין הזמנים הארוך ביותר, באמת צריך לקצר קצת, בחוץ לארץ היו צריכים לחזור שבוע-שבועיים, אבל כאן בארץ מה יש? את חול המועד? מכל מקום זה גם כן חשוב, בישיבה עושים טיול, זה טוב מאוד. צריך לשמור על הגוף.

בין הזמנים זה זמן לכיבוד הורים, כשנוסעים לבית ואמא מבקשת משהו אל תגידו 'רגע, רגע' אלא תלכו מיד ותעזרו לה.

בני חבורה

קרבן פסח נחשב לקרבן ציבור. עד שיצאנו ממצרים היינו רק יחידים - אברהם לחוד, יצחק לחוד ויעקב לחוד. מתי הפכנו להיות עם? ביציאת מצרים. "זכרתי לך חסד נעורייך אהבת כלולתיך, לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה" (דברים ב, כ). יש מפרשים "אהבת כלולתיך" מלשון התכללות, שהפכנו לכלל, לדבר אחד. זו יצירה מיוחדת שזכינו בה בזמן יציאת מצרים.

לכן המשניות במסכת פסחים, המתארות את סדר הקרבת קרבן הפסח, מתבטאות כל הזמן בלשון של 'בני חבורה', לא כתוב שם כמו בכל הש"ס 'שותפים שעשו כך וכך', אלא יש דגש כל הזמן על 'חבורה', מפני שפסח נחשב קרבן ציבור. יש הגדרה של שותפים ויש הגדרה שהיא מעל שותפים, של ציבור. הרב מאריך על כך במשפט כהן, שציבור ושותפים אינם אותו דבר, אלא עולמות שונים בתכלית.

כשהטמאים באו למשה רבנו ואמרו לו: "למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ד' במועדו בתוך בני ישראל" (במדבר ט, ו), לכאורה לא ברור מה רצו ממנו, וכי הם לא ידעו שעל פי ההלכה מי שהיה טמא או שהיה בדרך רחוקה לא יכול לעשות את הפסח? הם ידעו את זה, אבל כשאדם יודע שיכול היה להיות קשור למצווה כזו שהיא נחשבת לקרבן ציבור, לחבורה אחת, והוא בסופו של דבר אינו נוטל חלק בכך, זה קשה לו.

באקדמות שאומרים. לפי מנהג אשכנז, לפני קריאת התורה בחג השבועות, כתוב: "כן תהוון קביעין בהנהו חבורתא". לא כתוב שתמשיכו להיות קבועים עם אותם חברים, אלא באותה חבורה. זה לא אותו דבר, חברים הם פרטים, ואילו חבורה היא כלל אחד. בדומה לכך, אנו אומרים בצאתנו מבית המדרש: "מודים אנחנו לפניך ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש". אין הכוונה רק שכל אחד מודה לקב"ה על כך שהוא למד, אלא הדגש הוא שאנחנו 'יושבי בית המדרש', ששייכים לחבורה אחת, שלומדים כולם במקום אחד. זה המיוחד שיש בחג הפסח, פסח מכטא את השותפות, את הערבות, את האחדות האמיתית שאמורה להיות בינינו.

לב אבות על בנים

זוהי הסיבה שפותחים את הדלת לאלוהי הנביא בליל הסדר. מדוע אין פותחים לו את הדלת בליל שבועות, או בליל סוכות יחד עם האושפזיין? מפני שעיקר המצווה בליל הסדר היא "למען תספר באזני בנך וכן בנך" (שמות י, ב). הזמן הראשון שהתורה כותבת עליו שיש עניין שהשמחה בו תהיה משפחתית, זהו ליל הסדר. אין כתוב כך בשבועות או בסוכות, רק בליל הסדר. לכן אלוהי הנביא מגיע

בליל הסדר, כי זו גולת הכותרת של אלוהי הנביא לעתיד לבוא - "הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ד' הגדול והנורא, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם" (מלאכי ג, כג).

"והשיב לב אבות על בנים", מפרש רש"י: והשיב לב אבות על ידי הבנים. יהיה דור כזה שהבנים הצעירים יהיו יותר גדולים מהאבות שלהם, והם שיגרמו לדור המבוגר לשוב למקורות. הרצ"ה אמר בישיבה אחרי מלחמת ששת הימים, "וטפכם אשר אמרתם לבו יהיה, והביאתי אתם וידעו את הארץ" (במדבר יד, לא). לפעמים דווקא על הדור הצעיר - שלצערנו יש שמתייאשים מהם יותר מדי, או מהר מדי מרימים מהם ידיים - עוברת רוח טהרה, שמביאה אותם להיות יותר טובים מהאבות.

בברכת ההפטרה אומרים: "שמחנו ד' אלוהינו באלוהי הנביא עבדך". שואל האבודרהם, מדוע אנו מבקשים לשמוח דווקא באלוהי, למה לא במושיח? הרי העיקר הוא המשיח, ואלוהי הוא רק הקדמה למשיח! אומר האבודרהם, שמפני שבאלוהי הנביא נאמר "והשיב לב אבות על בנים", אין שמחה גדולה יותר מאשר כשתתקיים ההבטחה של אלוהי. לכן כשמבקשים 'שמחנו ד' אלוהינו', אם רוצים שתהיה שמחה - חייבים להדגיש 'שמחנו ד' אלוהינו באלוהי הנביא עבדך', באותה הבטחה של אלוהי הנביא של "והשיב לב אבות על בנים"⁵.

⁵ על אחת כמה וכמה בדור שלנו שיש לצערנו סופת טורנדו רוחנית, שאיננה מכחינה בן צדיק לוישי, שבלי לקסרג, כמעט אין בית אשר אין שם מח'. יש הורים שבורים ואחים שבורים. אבל המדרש אומר (בראשית רבה נג, טו): "זרע חוטא לאוירא - אעיקריה קא". אם אתה זורק מקל באוויר - יעברו עליו כמה גלגולים, אך בסופו של דבר הוא יגיע לאותו מקום שממנו הוא צמח. ויותר מכך, 'אעיקריה קא' פירושו שהוא נוחת בזקיפה, לא בשכיבה על הארץ. לכן אסור להתייאש. כתוב באחד מספרי החסידות, שבכל הדורות - ככל שהתרחקו הבנים מהדור שלפניהם היה השבר גדול יותר, אבל הדור שלפני ביאת המשיח הוא דור שכלל שהוא מתקרב לביאת המשיח, יהיו לו יותר כוחות ויותר יכולות כדי לחזור אל השורשים שלו. פעם נתתי שיחה במקום אחד בארץ על הנושא הזה, והקראתי להם קטע ששמרתי לעצמי, מכתב שהתפרסם של אח או אחות כתבים לאותו אחד שפרס: מהבית. זה היה מכתב מאוד מאוד נוגע ללב, שאח או אחות כתבים לאותו אחד שפרס: תמהר לבוא הביתה, לפחות לביקור, מפני שאם תחכה עוד זמן - אחת תראה איך על אבא או אמא או שאר האחים נופלת עצבות וזקנה. אמרתי באותו מקום - לפחות לא לסגור את הדלת, לפעמים הבנים האלה חוזרים ואי אפשר לדעת מתי. אם זה בשמונה בערב, בעשר בערב, או בשתיים עשרה בלילה, כל מיני מחשכים, אבל לפחות שימצאו שהבית יכול להיפתח בפניהם. לא להרים אף פעם ידיים ולהתייאש. רבי נחמן מברסלב כותב (ליקוטי מוהר"ן רפב) על הפסוק "ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו" (תהלים לו, י), שהכוונה היא שכאשר אין מבליטים את הרוע אלא מנסים למצוא בכל דבר אולי יש בו גם משהו טוב, על ידי כך אפשר להגיע גם למציאות של "התבוננת על מקומו ואיננו",

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה

הרב דוד חי הכהן

שאלות במאמר 'מצה זו שאנו אוכלים'

במשנה בפסחים (פ"י מ"ה: קטז ע"א) נאמר: "רבן גמליאל היה אומר, כל שלא אמר שלושה דברים הללו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה ומרור. פסח שאנו אוכלים, בזמן בית המקדש, על שום שפסח הקב"ה. מצה זו שאנו אוכלים על שם שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ. מרור על שום שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים".

בהגדה מובא מאמר זה עם כמה הבדלים, כך נאמר בהגדה: "רבן גמליאל היה אומר כל מי שלא אמר שלושה דברים הללו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן: פסח, מצה ומרור... מצה זו שאנו אוכלים על שום מה? על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד, שנאמר 'ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם'".

יש כאן כמה שאלות: קודם כל, מה זה 'מצה זו שאנו אוכלים על שום מה'? נצטוונו כתורה לאכול מצה! שנית, מדוע אנו מדברים על 'מצה זו', על המצה הזאת שלפנינו, וכי אם נאכל מצה אחרת לא נצטרך לשאול על שום מה היא?

חשובתו של רבן גמליאל היא 'על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים', גם את זה צריך להבין, שהרי על מצוות מצה נצטוונו כבר בראש חודש ניסן, כאשר ציווה ד' את משה: "החודש הזה לכם ראש חודשים... דבר אל בני ישראל ויקחו להם איש שה לבית אבות" (שמות יב, ב-ג) ושם נאמר "ומצות על מרורים יאכלוהו" (שם שם, ה). באכילת המצה התחייבנו כבר לפני יציאת מצרים, אם כן איך אפשר לומר שהמצוות שנצטוונו בה היא על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ?

שאלה נוספת - "עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד", לכאורה היה צריך לומר 'לא הספיק בצקם להחמיץ עד שיצאו ממצרים', מדוע

אומרים 'עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים'? ומניין באמת שנגלה עליהם הקב"ה? נוסף על זה - מה התואר המיוחד הזה, 'מלך מלכי המלכים הקב"ה'? לא די לומר 'עד שנגלה אליהם הקב"ה'? ובהמשך - 'וגאלם מיד', מדוע נצרכת התוספת הזו של 'מיד'?

את המאמר הזה, שלא הספיק בצקם להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד, לומדים מהפסוק 'ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם'. כאן מדובר על המצה שאכלו למחרת, ביום ט"ו בניסן, מצה שבכלל אין מצווה לאכול אותה לדורות. מצוות אכילת מצה היא דווקא בערב: "בערב תאכלו מצות" (שם שם, יח), אין מצווה לאכול מצה בשבעת הימים.

בנוסף אומרת לנו התורה 'ויאפו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ', הלשון של התורה אינה ברורה, מה זה 'כי לא חמץ'? לכאורה היה צריך לומר 'כי לא החמיץ'!

התורה ממשיכה: "כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה". ההגדה אומרת 'עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם מיד', אך בפסוק כתוב: "כי גרשו ממצרים ולא יכלו להתמהמה וגם צדה לא עשו להם", ויש להבין מהו טעם ההבדל בין הנאמר בפסוק לנאמר בהגדה.

נס החיפזון

נראה לפרש בדרך חדשה את כל המאמר, שאף על פי שאולי חלק ממנה נראה דרך דרוש, היסודות שנמצאים בתוכה הם כולם יסודות אמיתיים, מגדולי ישראל ראשונים ואחרונים, חכמי הגולה וחכמי הנסתר.

המשנה בפסחים (פ"ט מ"ה: צז ע"א) אומרת: "מה בין פסח מצרים לפסח דורות? פסח מצרים מקחו מבעשור וטעון הזאה באגודת אזור על המשקוף ועל שתי מזוזות ונאכל בחפזון כלילה אחד, ופסח דורות נוהג כל שבעה".

בפסח מצרים נוהג כל מיני הנהגות: "וככה תאכלו אתו מתניכם חגרים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם ואכלתם אתו בחפזון פסח הוא לד" (שמות יב, יא), ובדם: "ונתנו על שתי המזוזות ועל המשקוף על הבתים אשר יאכלו אתו בהם" (שם שם, ו). כל זה בפסח מצרים, לדורות לא. כמו כן פסח מצרים נוהג יום אחד, פסח דורות נוהג שבעה ימים. מוסיף הר"ן (כה ע"כ מדפי הר"ף) ואומר, שפסח מצרים היה דינו כמו פסח שני, כלומר שלא היה בו איסור כל יראה ובל ימצא והיה מותר שיהיה

יאר פניו איתנו – על מועדי אייר וחג השבועות

הרב יהושע רוזן זצ"ל

הספר כולל עוסק במועדי אייר והעומר : יום העצמאות, ל"ג בעומר, יום ירושלים וחג השבועות משיחותיו של הרב יהושע רוזן זצ"ל. הספר נקרא 'יאר פניו אתנו', כלשון הפסוק הנאמר לאחר ספירת העומר " אלקים יחנו ויברכו , יאר פניו אתנו סלה " ספירת העומר מבטאת את השתוקקותנו וכיסופינו לאור פני ה' במתן תורה, בו זכינו להתגלות ה' על הר סיני ולקירבה מיוחדת של "פנים בפנים דבר ה' עמכם בהר מתוך האש" במהלך הדורות זכינו להארת פני ה' בימי הספירה עצמה , ראשית כל בהארת פנימיות התורה בהילולת רשב"י בל"ג בעומר, ובדורותינו אלו בתקומת עם ישראל בארצו ביום העצמאות ויום ירושלים. הספר מביא את תורתו של ראש הישיבה הרב צבי יהודה קוק זצ"ל בנושא תקומת ישראל.

הרב רוזן שבעצמו ניצול שואה אשר עלה לארץ והקים משפחה בארץ ישראל, מביא לפני התלמידים הצעירים את סיפורו האישי אשר הוא סיפורו של עם ישראל אשר עולה לארץ ומקים מדינה לאחר שנות גלות והשואה האיומה. בספר שזור חג השבועות אשר מגיע בסוף ימי ספירת העומר, יום מתן תורה כהמשך לרצף החגים הלאומיים שהתורה והלאום הם אחד – והחוט המשולש : תורה, ארץ ועם.

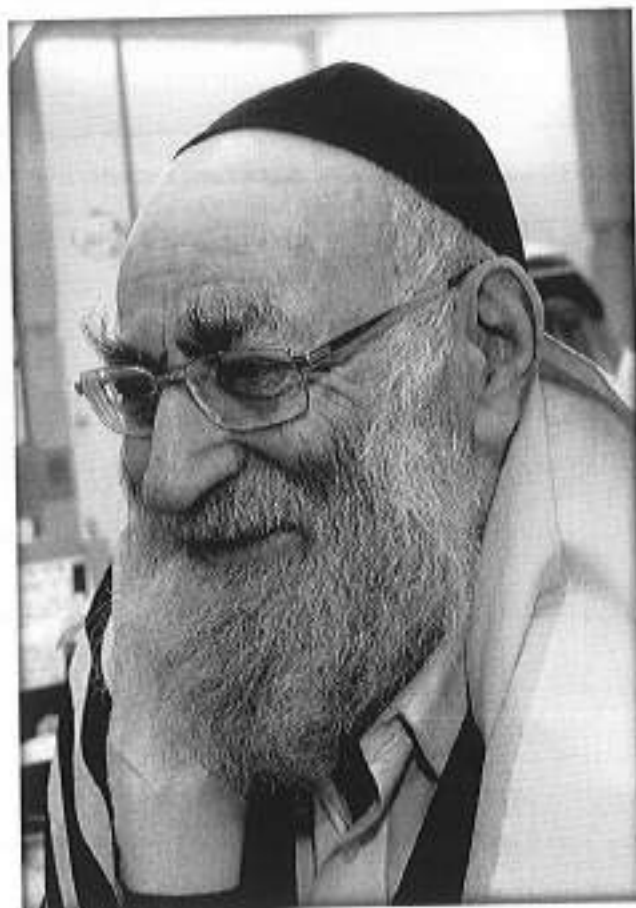
הספר יצא לאור בחודש אייר התשפ"ב לקראת יום העצמאות ה74 למדינת ישראל בתוך השנה הראשונה לפטירת הרב רוזן זצ"ל.

יאר פניו איתנו

על מועדי אייר
וחג השבועות

הרב יהושע רוזן זצ"ל

מו"ר הרב יהושע אריה רוזן זצ"ל
גלב"ע ס"ו באדר א' תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה

העוסקים בקודש:

בנימין מנשה באס
עקיבא שלום דנינו
בניהו ינקוביץ
יובל טרספולסקי
יהודה פריימן
מתן זיס
נפתלי קולטה

© כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י מים חיים

להומנות: maimhaim.com
לתרומות והנצחות: מגרי 0505838770

עיצוב כריכה: איתמר ינקוביץ

הרבה כוחות ומאמצים הושקעו בחוברת זו, וכבר אמרו 'כשם שאי אפשר לבר
כלא תבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות'. לכן אם אחר העיון והחקדוק
נמצאה טעות בחוברת זו נשמח שהמוציא לאור יאיל בטובו לעדכנו במייל
maimhaim10@gmail.com

תוכן עניינים

שער ראשון: יום העצמאות ויום ירושלים | עמוד 13

- א. ליום הזיכרון
- ב. מרחוק ד' נראה לי
- ג. מדינה של נס
- ד. מהותו של יום
- ה. הארות ליום ירושלים
- ו. על ההלל

שער שני: ימי הספירה ול"ג בעומר | עמוד 45

- א. ימי הספירה
- ב. ל"ג בעומר

שער שלישי: שבועות | עמוד 55

- א. שבת שלפני שבועות
- ב. הכנה לקבלת התורה
- ג. וטור לבנו
- ד. חג השבועות

נראה את הלשון בירמיה: "כה אמר ד' מוצא חן במדבר עם שרידי חרב הלוח להרגיעו ישראל. מרחוק ד' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד" - אחרי השואה היינו 'עם שרידי חרב', נראה כאילו הקב"ה עזב אותנו בשואה, במלחמות, בפרעות. אבל אל נחשוב כך - "מרחוק ד' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך" - כשתראו במרחק של זמן, כשתראו מה יצא מהצרות האלה, תראו שאהבת עולם אהבתיך.

כך נאמר גם באיוב⁴: "אשא דעי למרחוק ולפעלי אתן צדק", אם 'אשא דעי למרחוק' - כאשר אני אסתכל למרחק של זמן - 'לפעלי אתן צדק'. בשעת מעשה לא רואים הכל. משל למה הדבר דומה, לאדם שנמצא במקום נמוך, הוא רואה בתים, בניינים - הוא לא רואה את הדברים כמו שצריך. אבל כשהוא עולה למעלה ורואה את הדברים מלמעלה, הוא רואה שהכל מסודר, אי-הסדר הוא חוסר ראייה שלנו. זה מה שכתוב גם-כן בפרשת כי-תשא (שמות לג, כג): "וראית את אַחֲרֵי ופני לא יראו", מתי אנחנו נראה את הדברים כמו שצריך - לאחר זמן, 'אַחֲרֵי', אבל 'ופני', לפני כן, כשהדברים עדיין בתוך ההתרחשות - 'ופני לא יראו'.

ממילא יש לכך גם השלכה על הזמן שלנו. המצב מול האומות, וגם המצב הפנימי, הוא לא כל כך פשוט. ויש לפעמים מין הרגשה של אוזלת יד, אולי אפילו ייאוש והרמת ידיים חס ושלום. אבל אנחנו צריכים לראות את חצי הכוס המלאה, יש היום במדינת ישראל ציבור גדול מאוד של מאמינים, של תלמידי חכמים, של בני תורה, ברוך ד', ובאמת הם המובילים את כל העניין, זה עוד מעט יתגלה יותר ויותר.

את החושך, אומר רבי ישראל סלנטר, לא מגרשים עם מקלות, אלא כדברי חובות הלכבות⁵: "מעט מן האור דוחה הרבה מן החושך". צריכים רק להאיר. עם ישראל הוא טוב, יש קצת כיסויים של קליפות, צריכים רק להאיר להם את הדרך ואז הכל יהיה לטובה.

⁴ איוב לו, ג.

⁵ שער יחוד המעשה פרק ה.

מדינה של נס

הנס שבהחלטת 'כ"ט בנובמבר'

נראה קטע מתוך דבריו של הרב צבי יהודה זצ"ל על יום העצמאות. ברוך ד' זכינו לראות בקומה של מדינת ישראל, שצריך לדעת שבאמת ניסים הם שליוו את כל תהליך הקמתה. עוד קודם שקמה המדינה באה ההחלטה המכוננת כ"ט בנובמבר, בתאריך עברי זה יוצא ב"ו בכסלו. באותה שנה זה יצא במוצאי שבת, אני זוכר שהעירו אותנו באמצע הלילה ורקדנו, הייתי אז בכפר הרא"ה. בכל-אופן, זה נשאר תחת הכינוי 'כ"ט בנובמבר'. היה שם דבר מדהים! הרוסים והאמריקאים התאחדו בשביל מדינת ישראל! כמוכן הבריטים היו נגד, באותה תקופה הם שלטו כמעט על חצי עולם, היו אומרים שהשמש לא שוקעת בממלכה הבריטית... כי כשכאן היא שקעה, במקום אחר היא זרחה...

לצורך העברת ההחלטה היה צורך ברוב של שני שלישי, והיה לכך סיעתא דשמיא גדולה, משום שהדבר לא היה פשוט כלל, שהרי גם האנגלים וגם הערבים היו נגד. למעשה אלו שהכריעו את הכף היו מדינות דרום אמריקה. גם לשכנע אותם לא היה דבר פשוט משום שהשפעת הבריטים שם הייתה גדולה, והבריטים רצו להישאר בארץ. התכנון שלהם היה שגם אילו תהיה הסכמה על תכנית החלוקה, הם יעמידו את כל מחנותיהם לרשות הערבים, וכשהמצב בארץ יחמיר יחזירו אליהם את המנדט.

בכל-אופן המציאות הזו שהאומות החליטו לתת מדינה לעם ישראל, זו הייתה שעת רצון גדולה, היום זה לא היה קורה. אז הפליטים הסתובבו באירופה, מילאו את גרמניה, מילאו את צרפת ואת איטליה, כל אירופה הייתה מלאה בפליטים ואף אחד לא רצה להכניס אותם.

אף אחד לא רצה אותם. כיון שכולם רצו להיפטר מהיהודים, מה כבר יכולים לעשות איתם? לכן הצביעו להקים להם מדינה. בשנת תרצ"ח (1938 למניינם), הקימו את ועידת אויאן, האמריקאים גייסו כמה מדינות בשביל לקלוט את היהודים, אבל הכל היה שקר, הכל העמדת פנים. כיון שבאמת הם רצו להיפטר מהיהודים, ההצעות של חלק מהמדינות היו רק לכך שהיהודים יתצרו ח"ו, או לתת מענקים כספיים ליהודים. בקיצור, אף אחד לא היה מוכן לקלוט את היהודים אליו. כל תועדה הזאת הייתה שקר והעמדת פנים, כאילו הם מחפשים לעזור ליהודים. היום הגויים רוצים שהיהודים יהיו אצלם ויגורו במדינותיהם. כך זה בצרפת ואנגליה ועוד, הם לא רוצים שהיהודים יעזבו, כך זה היום כשיש לנו לאן ללכת. מתוך כך אנו רואים את גודל חסדי ד' עמנו.

הנס שבהכרזת המדינה

בלגתיבות ישראל (ח"א מאמר שלושים ושבע, ב) יש מאמר שנקרא 'לתוקף קדושתו של יום עצמאותנו', הרב צבי יהודה כותב שם כך⁶: "הנה הגענו, דרך כל קרבנותינו המרובים והנוראים שבארץ ובגולה, עם כל הניסים והנפלאות שנתגלו במערכותינו הצבאיות והמדיניות, אל פרק זמננו זה ואל קיום מצוותנו זה. אמונם נס-הנסים ופלא-הנפלאות, היסוד והשורש של כל אלה אשר הראנו ד', הלא הוא ענינו של היום הזה: הכרזת

⁶ באותה תקופה שהרב צבי יהודה זצ"ל כתב את הדברים הללו הוא היה מכוסה ולא ידוע, הוא ישב בביתו והוציא את כתבי הרב זצ"ל. רק כאשר הקבוצה שלנו הגיעה לישיבה הוא התחיל להתגלות לרבים, זה היה כאשר הוא היה בערך בן חמישים ושמונה, לצערנו הוא לא היה אב לילדים והיה ללא אישה, משום שאשתו נפטרה כבר מספר שנים קודם לכן. אמו, הרבנית ריזא רבקה קוק ע"ה אשת מרן הרב הייתה עוד בחיים באותו הזמן. אני זוכר את הלוויה שלה, הרב אריה לרין זצ"ל הספיד אותה שהרב היה החמה והיא הייתה הלבנה... אף שר' אריה לא הכיר אותה הוא דיבר בהלוייה. ר' אריה עצמו ציווה שלא יספידו אותו, ובאמת לא הספידו אותו, אך משום שהלוויה הייתה כיום שיש (ט' ניסן).

ההחלטה כי קמה ותהי מדינת ישראל, כי התחילה קמה וגם ניצבה עצמאות שליטתנו על ארץ-אבותינו מורשת נחלתנו.

"האי יומא דקא גרים", אומץ-הגבורה ועו הרוח הזה של אנשי צבוריותנו, אשר נתכנסנו ביום ה' איר בבית-המשכיות בחל-אביב והודיעו אל מרחבי העולם כולו וממשלותיו, כי יש מדינת ישראל, ואלה סברו וקבלו ברצון ובחיוב וכל של אגוזים המשיכו לסדר הכרה, התקרבות ויחסים, - אחד הוא עם רוח הגבורה הנשגבה של גבורי צבאותינו קדושינו, לכל פלגותיהם, מוסרי נפשותיהם הטהורות על קדושת ד' וארצו ועמו ותורתו, אחד הוא מתוך המקור האחד של אזור ישראל בגבורה ועוטרות בתפארה, המוליכו קוממיות לחרות עולם ומחדש ימיו כקדם בתשובת נחלתו וחזרת אור שכינתו.

היו לחצים אדירים מכל העולם שלא להכריז על המדינה, גם אחר-כך כשהכירו במדינה היו חילוקים בין האומות, היו שהכירו בפועל אבל לא הכירו משפטית ורשמית ('דה-פקטו'), והיו שהכירו גם משפטית ('דה-יורה'). בהקמה עצמה היו שני עניינים: א. האומץ הגדול לקום ולהכריז על המדינה, לא רק מצד הלחץ שהגיע מהעולם, אלא משום שגם כאן בארץ היו וויכוחים. בהחלטה על ההכרזה הוחלט להכריז על ידי רוב של שישה מול ארבעה, זו הייתה סיעתא דשמיא גדולה. הרב מימון זצ"ל הובא במטוס, משום שהכל היה סגור ולא ניתן היה להגיע. הוא הגיע להכרזה ובירך ברכת שהחינו. ב. כשהרב מימון חתם הוא כתב: "בעזרת ה' יתברך, י.ל. מימון", זה נראה כשתי חתימות. על נוסח מגילת העצמאות עצמה היו וויכוחים גדולים, בסוף כתבו 'צור ישראל', אז הרב מימון כתב בחתימה 'בעזרת ה' יתברך'.

שמחת ל"ג בעומר

ההילולא בל"ג בעומר היא על שמת רבי שמעון בר יוחאי ביום זה, ולכאורה הדבר תמוה, הרי פטירתו של צדיק זהו דבר מצער מאוד, אז על מה ההילולא, על מה השמחה? יש שיישבו בפשטות שבאותו היום, היום האחרון לחייו בעולם הזה, רשב"י גילה סודות רבים, סודות עמוקים מאוד, יש אדרא וזוטא ויש אדרא רבה, באדרא וזוטא הוא גילה המון סודות מה שלא גילה כל ימי חייו. על דבר זה אנו עושים את ההילולא, על כך שהתגלה אור גדול באותו היום, ובאמת עצם הדבר שרשב"י נפטר ביום זה הוא ענין עצוב.

לעומת הסבר זה עומד הסברו של רבי צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק חלק ג, ל"ג בעומר, א):

"יום זה נקרא הלולא ורשב"י מפני שבו ביום נסתלק. אף שמצינו שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים כמו ב' אדר פטירת משה רבינו ע"ה, וכן ראש חודש אב דאף שהוא ראש חודש מותר להתענות בו מפני שהוא יום פטירת אהרן הכהן¹⁷, ולמה בפטירת רשב"י עשו יום טוב? אך מה שקבעו תענית ביום מיתת צדיקים דווקא בצדיקים שהיו משורש תורה שבכתב, ומה שמצינו תענית צדיקים במיתת הרוגי מלכות, הוא מפני שנהרגו ולא מתו על מטתן, ומשה רבינו ע"ה היה שורש תורה שבכתב, ורבי עקיבא היה שורש תורה שבעל פה (כדאיתא בכתבי האריז"ל) ואיתא במדרש (במדבר רבה פרשה י"ד) "ובעלי אסופות אימתי הם נטועים דברי תורה באדם בומן שבעליהם נאספין מהם, כל זמן שרבו קיים כו"

¹⁷ כך מפורש בתורה, וזהו דבר חריג משום שזהו תאריך הפטירה היחיד בכל התורה כולה שנזכר בצורה מדויקת. למשל הסתלקותו של משה רבינו, ידוע לנו שבו' באדר הייתה, אבל דבר זה אינו מפורש בתורה אלא רק בחז"ל, וכן ימי פטירתם של האבות אינם מפורשים בתורה אלא כל הידיעה בזה היא דרך מסורת. גם באהרן שיום פטירתו נזכר במדויק, לא נכתבה פטירתו בפרשת חוקת אף שבה היה זמן פטירתו, אלא בפרשת מטעי (ועיין בדברי הנצי"ב שם שעסק בשאלה זו).

וביום שנסתלק אז נקבעו הדברי תורה בלכב ישראל תלמידיו, ורשב"י היה תלמיד רבי עקיבא ואמר (גיטין סז ע"א) "שנו מדותי שמדותי תרומות מתרומות מדותיו של רבי עקיבא." והיינו שורש למורי רבי עקיבא. והיה זה בל"ג בעומר בספירת הוד שבהוד...¹⁸.

למרות שרבי עקיבא הוא בחינת תורה שבעל-פה, מאחר שנפטר שלא במיתת רגילה אלא היה מהרוגי מלכות, לא הייתה אפשרות לעשות את ההילולא ביום פטירתו אלא לקבוע בו תענית, ולכן קבעו את ההילולא ביום פטירת תלמידו הגדול - רבי שמעון בר יוחאי שמדותיו תרומות ממדותיו, ר' צדוק מודגיש כאן נקודה נוספת, כל זמן שהרב חי עדיין לא נקבעת התורה בלב תלמידיו, בזמן שהוא מסתלק או תורתו נקבעת בלב תלמידיו, אם כן, הטעמים לעשיית ההילולא הם או משום שביום זה נתגלו סודות גדולים בתורה, או משום שמציין את היקבעות תורתו של רבי עקיבא בעולם.

ענין זה של הבדל בקביעות התורה בין חיי הרב לבין לאחר פטירתו היה גם אצל משה ויהושע, יהושע בן נון היה מנהיג אחרי משה, ורק אז הוא נקבע למנהיג, התלמיד כאשר רבו בחיים עדיין אינו יכול להנהיג, ורק אחרי שהרב נפטר תורתו נקבעת בליבו ויש לו את הכח להנהיג את עם ישראל מתוך התורה הזו, ענין זה הוא דווקא בתורה שבעל פה, שזהו עניינה - המסירה.

השליש האחרון של ימי הספירה

בספר אור גדליהו (של הרב גדליה הלוי שארר שהיה ראש ישיבת תורה ודעת) כותב דבר יפה לל"ג בעומר: בל"ג בעומר מתחילים לספור את השליש האחרון של ימי הספירה, כך זה יוצא לפי החשבון,

¹⁸ יש בתי כנסת שנוהגים שלא לומר תחנון בכל השבוע הזה, שכל שבוע בימי הספירה הוא כנגד אחת מהמידות, ובשבוע של מידת הוד מנהגם שאין אומרים תחנון.

"יונתי תמתי"

שם הספר: יונתי תמתי

המחבר: הרב איתמר אורבך

מספר עמודים: 84

שנת הוצאה לאור: ה'תשפ"ב

תוכן הספר בקיצור: בחוברת יונתי תמתי מציג הרב איתמר אורבך פירוש מקורי לספר יונה. הפירוש נשען על מקורות רבים ומגוונים, בפירושו בולטת הדרישה להעמיק ולחקור יותר ויותר, כמו כן בולטת צורת החשיבה הייחודית שאינה מקבלת דבר כמובן מאליו אלא דורשת את עומקם של הדברים. בנוסף מודגשת בו האהבה שבין הקב"ה לעם ישראל שאליה מנסה המחבר לקשור את הקורא בין שורות החוברת.

המחבר רואה ביונה את הנביא המקבל נבואה בזכות קישורו העוצמתי לעם ישראל ואת האדם המניח נפשו מנגד בעולם הזה ובעולם הבא על מנת לשמור על כבודה של האומה.

אף שאולי נראים הדברים חלילה בניגוד לרצונו של הקב"ה, הרי בסופו של דבר מקבל הנביא חיזוק לדרכו זו של הקנאה לכבודם של ישראל מאת הקב"ה.

תרומתו של הספר: פירוש מקורי לספר יונה המחבר את הקורא לאהבת ישראל והקב"ה.

יונתי תנמתי

עיון מחודש בספר יונה

מתוך שיחות
הרב איתמר אורבך שליט"א

עורך: אביחי ברזילי
תוכן החוברת על אחריות העורך
העוסקים בקודש:

יובל טרספולסקי, מאיר שמחה שפירא, בניהו ינקוביץ
יהודה פריימן, מתן זיס, נפתלי קולטה

© כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י מים חיים

להזמנות: maimhaim.com
לתרומות והנצחות: מנדי 0505838770

עיצוב כריכה: איתמר ינקוביץ

הרבה כוחות ומאמצים הושקעו בחוברת זו, וכבר אמרו "כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות". לכן אם אחר העיון והדקדוק נמצאה טעות בחוברת זו נשמח שהמוצא יואיל בטובו לעדכננו במייל maimhaim10@gmail.com

תוכן עניינים

מבוא - אהרן אורבך

פרק א | 22

לדמותו של יונה

פרק ב | 29

- א - יונה תובע את כבוד הבן
- ב - וַיִּקָּם יוֹנָה לְבָרֶחַ תְּרִשִּׁישָׁה מִלְּפָנֵי ה'
- ג - וַיְהִי סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם
- ד - עֲבָרִי אֲנֹכִי

פרק ג | 42

- א - תפילת יונה ומשמעותה
- ב - נִקְדָּמָה פָּנִיו בְּתוֹדָה
- ג - והלך בעל כרחו

פרק ד | 52

- א - וַיָּשְׁבוּ אִישׁ מִדְּרָכּוֹ הָרָעָה
- ב - עִיר גָּדוֹלָה לְאַלְקִים
- ג - תשובה של רמיות
- ד - אהבת ישראל היא באמת אהבת הבורא

פרק ה | 68

- א - וַיִּשְׁאַל אֶת נַפְשׁוֹ לָמוּת - לתת נפשו על ישראל
- ב - יָקָר בְּעֵינֵי ה' הַמּוֹתָה לַחֲסִידָיו

פרק ו | 76

- א - וַיִּמֶן ה' אֱלֹקִים קִיקִּיוֹן
- ב - מידת הרחמים עלינו התגלגלי
- ג - יונה - הדרך המרכזית בעבודת ה'

פרק א

לדמותו של יונה

ספר יונה נפתח במילים "וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יוֹנָה בֶן אֲמֹתַי לֵאמֹר"³⁷. אנו נפגשים עם דבר ה' הנאמר ליונה. הגמרא³⁸ מספרת ש"אנשי כנסת הגדולה [רש"י: 'חגי זכריה ומלאכי'] כתבו יחזקאל ושנים עשר...". מדרגתם הייתה מדרגת נבואה. כלומר, מדובר על ספר מהנביאים ולא מהכתובים³⁹.

ראשית עלינו לברר מה אנו יודעים על יונה מלבד הכתוב בספרו. חז"ל לימדו אותנו כלל הנוגע לייחוסו של נביא:

כל מקום ששמו ושם אביו בנביאות - בידוע שהוא נביא בן נביא. שמו ולא שם אביו - בידוע שהוא נביא ולא בן נביא. שמו ושם עירו מפורש - בידוע שהוא מאותה העיר. שמו ולא שם עירו - בידוע שהוא מירושלים⁴⁰.

אם כן, יונה בן אמתי אינו רק תלמיד של הנביאים אליהו ואלישע, כפי שנבאר בהמשך, אלא גם בן של נביא. דהיינו, אין הוא חדשן אלא בעל מסורת של נבואה.

בנוגע לזיהוי שבטו, אמרו חז"ל:

א"ר יהושע בן לוי: למה נקרא שמה בית שואבה, שמשם שואבים רוח הקודש, על שם 'ושאבתם מים בששון ממעיני'

³⁷ יונה א, א.

³⁸ בבא בתרא טו, א.

³⁹ "הנבואה היא הכשרון המפותח של רוח הקודש, ורוח הקודש הוא הכח הנבואי טרם צאתו מן הכח אל הפועל הגמור... שהנביאים עולים בכללם על הכתובים, בקדושתם...". אורות הקודש חלק א, הגיון הקודש פרק צד.

⁴⁰ מגילה טו, א.

הישועה'... עאל רבי לוי ודרש: יונה בן אמיתי מאשר היה, דכתיב 'אשר לא הוריש את יושבי עכו ואת יושבי צידון' וכתיב 'קום לך צרפתה אשר לצידון'. עאל רבי יוחנן ודרש: יונה בן אמיתי מזבולן היה, דכתיב 'ויעל הגורל השלישי לבני זבולן למשפחתם' וכתיב 'ומשם עבר קדמה מזרחה גתה חפר עתה קצין'. וכתיב 'כדבר ה' אלקי ישראל אשר דבר ביד עבדו יונה בן אמיתי הנביא אשר מגת החפר'... עאל ואמר קומיהון: יפה לימדנו רבי יוחנן - אמו מאשר ואביו מזבולן⁴¹.

מסקנת הירושלמי היא כדברי ר' יוחנן, שאמו מאשר ואביו מזבולן. שייכותו של יונה לשבט זבולן מתבררת מתוך חלוקת הנחלות שבספר יהושע וזיהוי עירו "גת החפר". אולם היותו בן שבט אשר, הרמוז במסורת חז"ל בסיפור האשה מצרפת, מחבר אותנו אל אירוע חשוב ומיוחד בתולדות חייו של יונה:

ר' שמעון אומר: מכח צדקות - המתים עתידים להחיות. מניין אנו למדין? מאליהו התשבי שהלך לו לצאת, וקבלתו אשה אלמנה בכבוד גדול, אמו של יונה, ומפיתו ומשמן יצהרו היו אוכלין ושותין הוא והיא ובנה, שנאמר 'ותאכל היא והוא' - בזכות אליהו אכלו. לאחר ימים חלה בן האשה ומת, שנאמר 'ויהי אחרי הדברים האלה חלה בן האשה וכו'". אמרה לו האשה באת אלי בתשמיש המטה והזכרת עוני עלי ומת בני, אלא טול כל מה שהבאת לי ותן לי את בני. עמד אליהו ז"ל והיה מתפלל לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לפניו: רבון כל העולמים, לא דיי כל הרעות שעברו על ראשי, אלא אף האשה הזאת שאני יודע שמתוך צרת בנה דברה דבר שלא נעשה, הביאה עלי לעשקני. עכשו ילמדו כל הדורות שיש תחיית המתים, השב הנפש הילד

⁴¹ ירושלמי סוכה כב, ב.

הזה לקרבו. ונעתר לו, שנאמר 'וישמע ה' בקול אליהו וכו',
וכתיב אחר אומר 'ויקח אליהו את הילד וכו'.

צדקה יוצרת חיים, שנאמר "וְצָדָקָה תַצִּיל מִמָּוֶת"⁴³, ותחיית המתים באה מכוחה. אמו של יונה הכריחה את אליהו לייצר מציאות חדשה של תחיית המתים, בפעם הראשונה בתנ"ך, שהרי היא מאיימת עליו שאם לא יחזיר לה את בנה המת תפרסם עליו שקרים שלא היו ולא נבראו. אליהו הנביא מצדיק אותה "שמתוך צרת בנה דברה", ומתוך כך מתגלה בעולם דבר גדול: "עכשו ילמדו כל הדורות שיש תחיית המתים". מיד נעתר לו הקב"ה: "וישמע ה' בקול אליהו... ויקח אליהו את הילד". נמצא שיונה הוא מעין בנו של אליהו.⁴⁴

האשה האלמנה מצרפת עשתה עם אליהו מעשה צדקה גדול. שהרי סוף סוף היא הכניסה אותו לביתה כשהיה נרדף, חרף המציאות הכלכלית הקשה בה היו נתונים היא ובנה באותה עת, כשבביתם "מֵלֶאכָה כָּף קֶמַח בַּכֶּד וּמָעֹט שֶׁמֶן בַּצִּפְחָת"⁴⁵ ותו לא. כתוצאה מאותו מעשה זכה אליהו לשאר רוח מיוחד, אחד משלושה מפתחות שבידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח.⁴⁶

אם כן, יונה עצמו עבר תחיית המתים עוד לפני הפעם המתגלה לנו בספרנו, כאשר היה מוכן למסור את הנפש על שמירת כבודם של ישראל באומרו "שְׁאוּנִי וְהִטִּילֵנִי אֶל הַיָּם"⁴⁷, דרך תחייתו באמצעות הדג

⁴² פרקי דרבי אליעזר לב.

⁴³ משלי י, ב.

⁴⁴ האחרונים דנים אודות אדם שעבר תחיית המתים, כמו בנה של האישה השונמית שאלישע החייה, האם הוא יורש את אביו, משום שאולי לאחר שמת כבר אין הוא בנו. ראה חידושי חת"ס בבא בתרא לח, ב ד"ה 'ורשב"ם'. שו"ת משנה הלכות חלק ט סימן תא.
⁴⁵ מלכים א יז, יב.

⁴⁶ תענית ב, א. ועיין שם בתוד"ה 'שלשה'.

⁴⁷ יונה א, יב.

הגדול ובקשתו החוזרת ונשנית "קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי ממחי" ⁴⁸.

תחיית המתים אינה שייכת למדרגת הנבואה אלא עומדת מעליה. בין אם התרחש הסיפור במראה הנבואה ובין אם במציאות, יונה מתחיל לפסוע בעולם הרוחני העליון מכוח עולם של תחיית המתים. נתון זה מביא מבט שונה על הספר כולו. נקודת הפתיחה של יונה אינה רק היותו בן נביא, אלא גם שייכותו למדרגת תחיית המתים.

דווקא זהותו של יונה כצאצא של שבטי אשר וזבולון, מביאה את הירושלמי לתמיהה בנוגע לסיפור בריחתו:

'וירכתו על צידון', ירך שיצא ממנה מצידון היה, וכתוב 'וירד יפו'. לא צורכא דילא 'וירד עכו'? א"ר יונה: יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה, ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש. ללמדך שאין רוח הקדש שורה אלא על לב שמח. מאי טעמא? 'והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלקים' ⁴⁹.

הירושלמי מתלבט מדוע יונה מגיע ליפו ולא לעכו הקרובה יותר לנחלת שבטו. תשובתו היא: "יונה בן אמיתי מעולי רגלים היה, ונכנס לשמחת בית השואבה ושרת עליו רוח הקודש". יונה מגיע מתוך חיבור לעם ישראל כתוצאה משמחת בית השואבה, עליה דרש הירושלמי ⁵⁰ את הפסוק "וּשְׂאֲבָתָם מִיָּם בְּשִׁשּׁוֹן מִמַּעֲיָנִי הִשְׁוַעָה". כך מופיע גם בתרגום יונתן: "וּתְקַבְּלוֹן אוֹלָפִן חֲדָת בְּחֶדְוָא מִבְּחִירֵי צְדִיקָא". עניינו של יונה הוא לימוד תורת הגאולה מבחירי הצדיקים.

⁴⁸ שם ד, ג.

⁴⁹ ירושלמי סוכה כב, ב.

⁵⁰ שם.

יש לציין שעלייתו לרגל היא סוג של מרדנות, שהרי בתקופתו מלך ישראל מנעו זאת⁵¹, ואף על פי כן יונה עולה. מסירות הנפש של יונה שהתגלתה בשעה שעלה לרגל חרף הסכנה הנשקפת, תהווה השורה וההסבר למאורעות השונים במהלך הספר.

אנו נפגשים עם נבואת יונה במקומות נוספים. בספר מלכים מסופר על התגשמות נבואה מיוחדת במינה שנאמרה על ידי יונה בתקופת ירבעם מלך ישראל, הרביעי בשושלת יהוא:

...מֶלֶךְ יִרְבְּעָם בֶּן יוֹאֲשׁ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁמְרוֹן אַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה... הוּא הָשִׁיב אֶת גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבֹא חֶמֶת עַד יָם הָעֲרֶבָה כְּדֹם ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲבָדוֹ יוֹנָה בֶּן אֲמִתִּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מֵצֵאת הַחֶפֶר.⁵²

יונה מנבא על הרחבת גבולות ארץ ישראל בצורה הגדולה ביותר. אפילו בתקופת דוד המלך ושלמה בנו לא הייתה הרחבה כזו. לפי חז"ל, הוא גם הנביא אשר נשלח על ידי אליהו רבו להמליך את יהוא למלך על ישראל במקום אחאב: "וְאֵלִישָׁע הַנָּבִיא קָרָא לְאַחַד מִבְּנֵי הַנָּבִיאִים וַיֹּאמֶר לוֹ חָגֹר מְתֵנִיךָ וְקַח פֶּךְ הַשָּׁמֶן הַזֶּה בְּיָדְךָ וְלֵךְ רָמֹת גִּלְעָד"⁵³. מבאר רש"י "יונה בן אמת היה".

יונה הוא אשר הוביל את ראשית הופעת מלכות יהוא, שהגיעה לשיאים הגדולים ביותר להם מלכות שואפת: הגדלת חבלי המולדת והחזרתם לשלטון ישראל. זהו מהמקרים הבודדים בהם הנבואה אינה רק עוסקת בתוכחות אלא ממש מובילה מרד במלכות, ואף מצווה להכרית אותה: "וְהָקִיתָ אֶת בֵּית אַחָאב אֲדֹנֶיךָ... וְאַבֵּד קָל בֵּית אַחָאב"⁵⁴. אפילו שמואל

⁵¹ בבא בתרא קכא, ב.

⁵² מלכים ב יד, כג ו-כה.

⁵³ שם ט, א.

⁵⁴ שם ז-ח.

הנביא, לאחר שהמליך את דוד, לא ארגן מרד ולא ביקש חלילה להרוג את שאול אלא המתין שיבוא זמנו. גם דוד המלך בעצמו נמנע בחריפות יוצאת מגדרה מלהחליף את שאול באמצעות הריגתו. תכונת המרדנות שפגשנו ביונה בעלייתו לרגל מתגלה בעוצמה ובגבורה בארגון המרד ביורם בן אחאב, גם כאשר יש לחתוך בבשר החי.

על אף היותו בן נביא, יונה מחפש את דרכו הנבואית בישיבה של אליהו הנביא, שם הוא מתמלא ב'תורת אליהו', כפי שמובא בזוהר:

דבר אחר 'מי עלה שמים' - דא אליהו, 'וירד' - דא יונה, דנחת ליה נונא גו תהומי לעמקי ימא. יונה מחילא דאליהו קא אתא. אליהו סליק - יונה נחית, דא שאיל נפשיה למימת - ודא שאיל נפשיה למימת. ובגין כך אקרי 'בן אמת'. וכתוב [שאמרה האלמנה מצרפת לאליהו לאחר שהחיה את בנה]: 'ודבר ה' בפיה אמת'.⁵⁵

יונה יונק את כוחו מאליהו הנביא רבו. הזוהר משווה את בקשת יונה למות, למסירות הנפש של אליהו. זוהי מידה מיוחדת שמביאה למדרגה ייחודית ועליונה.⁵⁶

אולם, עלינו לברר מהי הגדלות העומדת בבסיס מסירות הנפש של יונה; כל עניינה של תורתנו הוא הרי תורת חיים והיא מצווה עלינו לחיות. אלא, כפי שנראה בהמשך, אין מדובר כאן בדאגה של יונה לעצמו אלא במסירות נפש עבור כלל ישראל.⁵⁷

⁵⁵ זוהר ויקהל קצו, א.

⁵⁶ כך השיב אביי לרב פפא כששאלו "מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא ומאי שנא אנן דלא מתרחיש לן ניסא... אמר ליה: קמאי הוו קא מסרי נפשיהו אקדושת השם". ברכות כ, א.

⁵⁷ על כך בהרחבה בפרקים ד-ה.

יונה מעולי רגלים היה. הנבואה שרתה עליו מכוח החיבור לאומה הישראלית בשמחת בית השואבה, שממנה שואבים רוח הקודש. הוא בנה של האשה מצרפת, שהחיה אליהו, שדבר ה' בפיו אמת, והוא גם תלמידו. ממקורות אלו ינק את מסירות הנפש לעם ישראל ואת הדבקות במידת האמת. עקרונות אלו הם בסיס לבירור שיטת יונה ובחירתו לברוח מהשליחות האלוקית, אתן ניפגש בפרק זה.

א - יונה תובע את כבוד הבן

ר' דוד שלמה אייבשיץ היה מגדולי החסידות. בשנת ה'תקס"ט זכה לעלות לארץ ישראל והתיישב בעיר צפת. בספר הדרושים שלו על התורה 'ערבי נחל' הוא כותב:

והנה חז"ל דימו אותנו בגלות המר והארוך הזה לספינה המטורפת בים אשר בכל רגע חושבת ליטבע ואין לה תקוה כי אם מקוה רחמי השי"ת להצילה, כי אין לה שום עצה אחרת... ועל זה צווח הפסוק 'ויונה ירד אל ירכתי הספינה וישכב וירדם'. **בססת ישראל ליתנה אימתלא**⁵⁸, ורוח הקודש צווחת: 'מה לך נרדם'. אין פנאי להיות נרדם, רק 'קום קרא אל אלקיך אולי יתעשת האלקים לנו ולא נאבד'⁵⁹.

⁵⁸ ברכות נג, ב.

⁵⁹ 'ערבי נחל' דברים, יום הכפורים דרוש ב.

כנסת ישראל במשלה ליונה⁶⁰. קנאתו של יונה הנביא לכבודם של ישראל מבוארת בדברי חכמינו:

שלשה נביאים הם: אחד תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן, ואחד תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב, ואחד תבע כבוד הבן וכבוד האב. אליהו תבע כבוד האב ולא תבע כבוד הבן, שנאמר 'קנא קנאתי לה' אלקי (ישראל) [צבאות]'. **יונה תבע כבוד הבן ולא תבע כבוד האב**, שנאמר 'ויקם יונה לברוח תרשישה מלפני ה''. ירמיה תבע כבוד האב וכבוד הבן, שנאמר 'נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת'⁶¹.

ישנם שלושה בתי מדרש לנבואה. יונה הוא תלמיד של אליהו שקנא קנאת ה' צבאות, אולם הוא תובע דווקא את כבוד הבן. ישנה גם שיטה ממצעת, שיטתו של ירמיהו. הנבואה, בניגוד לחכמה, היא מידה מוחלטת שאינה מרככת את המציאות. היא אינה מתייחסת לפשרנות. אלא למוכן הכולל והמאחד, ותובעת את הופעת האמיתות המוחלטות. אם אין "פְּנִים גְּדֹלָתִי וְרִמְמָתִי"⁶², ממילא התמונה נהיית שחורה ביותר, כי הנביא רואה בירידה הקלה ביותר את כל ההתדרדרות שתמשך. משה רבנו, ישעיהו וירמיהו, תובעים את כבוד האב ואת כבוד הבן גם יחד.

בתביעתו את כבוד הבן ולא את כבוד האב, יונה בחר לכאורה בגישה הפוכה מזו של אליהו רבו, ואף לא בגישה הממצעת של ירמיהו⁶³. אולם

⁶⁰ שיר השירים רבה פרשה ה.

⁶¹ אבות דרבי נתן פרק מז.

⁶² ישעיהו א, ב.

⁶³ במקום אחר בחז"ל רואים ששיטתם השונה הביאה לתגובה אלוהית מיוחדת לכל אחד מהם. על ירמיהו נאמר "לך נכפלה נבואתו", לאליהו נאמר: "ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך מדברה דמשק... שאי איפשי בנבואתך". ואילו על יונה נאמר ברמז: "ויהי

עיון מעמיק בשורש שיטתו הנבואית, יעמיד אותה באור ייחודי שכולו המשך המסורת הנבואית של אליהו: תביעת כבוד הבן נובעת דווקא מתוך העוצמה הענקית של ההכרה בערכו האמיתי של עם ישראל. התביעה לכבוד הבן היא בעצם גם התביעה לדרוש מהבן.

אם כך מדוע נקרא יונה בן האמת? משום שהוא גם תלמיד של אלישע. אלישע קרוב יותר לשיטת יונה. אליהו נלחם מלחמות חורמה במלכי ישראל ואילו אלישע, פעם אחר פעם, עושה נסים ומופתים לרוב לטובת המלכות ולעזרת הצבא הישראלי. יש לו גם את הכיוונים של אליהו, אבל בסך-הכל הוא בשירות האומה הישראלית. יונה הוא תלמיד של שניהם וממוזג בין השיטות. הוא ממצה את כוחו של אליהו בתכונת אלישע. זהו שיא השיאים של תביעת כבוד הבן, מה שיסביר את עמידתו העקרונית ואת התנהגותו לאורך כל הספר.

ב - וַיָּקָם יוֹנָה לְבָרַח מִלְּפָנֵי ה'

"יש לתמוה, איך יעלה על לב חכם שידע ה' ומעשיו, שיחשוב לברוח מפניו? והוא בידו, והכל מלא כבודו"⁶⁴. הרד"ק מבאר את משמעות הלשון "מלפני ה'" וממילא את כוונתו של יונה במעשה זה:

ואיך יהיה יכול לברוח? ודוד אמר 'אנה מפניך אברח'. אלא אין 'מלפני' כמו 'מפני'. כי הנביא היה מלא חכמה ודעת, ואיך היה חושב לברוח מפני ה'? אלא מלפני ה' היה חושב, כי פידוש 'מלפני' - מדבר שהוא לפני ה', והוא רוח הנבואה. כי חשב שאם יצא מארץ ישראל לחוצה לארץ, לא תשרה עליו רוח נבואה.

וכן בתרגום יונתן: "וַיָּקָם יוֹנָה לְמַעַרְק לֵימָא מִן קֳדָם דְּאַתְנַבִּי בְּשִׁמְא דֵּה'".

דבר ה' אל יונה שנית לאמר שנית נדבר עמו לא שלישית" (מכילתא דר"י בא, מסכתא דפסחא א).

⁶⁴ אבן עזרא יונה א, א.

יונה בורח למקום בו השכינה אינה שורה. הבחירה דווקא בים נבעה מרצונו להגדיל את סיכוייו לא לקבל נבואה:

ורצה לברוח לחוץ לארץ ששם אין השכינה שורה, ומשם לא ישלחו לנבאות. והנה בחר לרדת דרך ים ולא לברוח לחוץ לארץ דרך המדבר, מפני שהנבואה תחול לפעמים גם בחוץ לארץ כשחל עליו הרוח פעם אחת בארץ ישראל, כמו שאמרו על מה שנאמר ביחזקאל 'הִיָּה הָיָה דְּבַר ה' ' שנבא בחוץ לארץ מפני שנבא כבר בארץ ישראל. ואליהו בברחו המדברה מפני איזבל ראה מראות אלקים בהר חורב. לכן עלה אל האניה, שחשב שבעת יהיה באניה לא תחול עליו רוח ה', אם מפני שיורדי הים דעתם בלתי מתישבת מצער הים עד בואם ליבשה כמו שאמרו חז"ל, אם מפני שאז לא יתבודד באשר היו על האניה עובדי אלילים שכל זה תעכב בל תשרה השכינה עליו"⁶⁹.

יונה סבר שהים אינו מקום לקבלת נבואה. "אם אעלה לשמים - נאמר 'על השמים כבודו', ועל הארץ - 'מלא כל הארץ כבודו', הרי אני בורח מלפניו שלא נראה כבודו שם"⁷⁰. לכן ברח דווקא לשם, כדי לא לכבוש את נבואתו. אף על פי שמצוות התוכחה חשובה וקיימת אף כלפי הגויים, היה יונה מוכן לשלם את המחיר של ביטול ציווי ה' להוכיחם. אם כן, לשיטת המלבי"ם יונה אינו בגדר של כובש נבואתו, אלא הוא בורח מעצם השליחות להעביר את המסר האלוקי והתוכחה אל אנשי גיננה:

רק כי היתה ההשגחה על גיננה בשביל ישראל, אחר שאשור הוכן להיות שבט אפו של ה' לרדות בו את ישראל שנתחייבו

⁶⁹ מלבי"ם שם ג.

⁷⁰ פרקי דרבי אליעזר ט.

באור פניך יהלכון – לחודש אלול ומועדי תשרי

משיחותיו של הרב יהושע רוזן זצ"ל – מגדולי תלמידי הרצי"ה קוק ומרבני ישיבת מרכז הרב וישיבת ירושלים לצעירים.

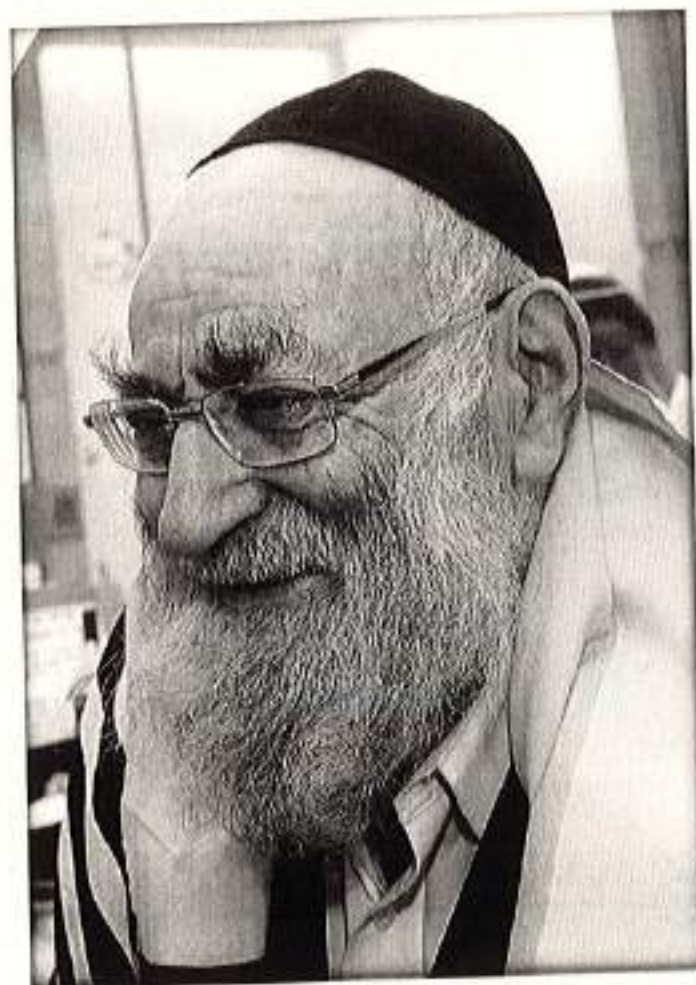
תקציר

, מתוך שיחות והקלטות של שיעורים שהעביר הרב יהושע רוזן לתמידים בביתו בימי שישי בבוקר, השיחות שוכתבו ע"י מים חיים ונערכו בתוספת סיכומי תלמידים שהובאו. החוברת עוסקת בימי אלול וימי התשובה, ראש השנה, יום הכיפורים וסוכות. אלו הימים המרוממים ביותר השנה, ימים אשר כשמים כן הם 'הימים הנוראים', נוראים בקדושתם, נוראים במעלתם. מתוכם מגיעים אנו לשמחה שבימי חג הסוכות, שמחה של קדושה ורוחניות, שמחה שמביאה לידי רוח הקודש. הספר גם מנציח מנהגים שנהג הרב הראשי לישראל וראש ישיבת מרכז הרב - הרב אברהם שפירא זצ"ל, כשבסוף הספר מופיע שיחה שמסר הרב רוזן לאחר פטירת הרב שפירא בימי חג הסוכות בשנת תשס"ח. תרומת הספר היא לימוד הלכות ומנהגים סביב חודש אלול ומועדי תשרי. וכן הפצת תורת הרב קוק זצ"ל. הספר יצא לאור בחודש אלול התשפ"ב, בתוך השנה הראשונה לפטירת הצדיק הרב יהושע רוזן זצ"ל.

באור פניך
יהוה כוז

לחודש אלול
ומועדי תשרי

הרב יהושע רוזן זצ"ל

מו"ר הצדיק הרב יהושע אריה רזון זצ"ל
גלב"ע ס"ו באדר א' תשס"ב
ת.נ.צ.ב.ה

העוסקים בקודש:
בנימין מנשה באס
עקיבא שלום דנינו
יששכר שויפי
יובל טרספולסקי
בניהו ינקוביץ
יהודה פריימן
מנדי טירנובר
גפתי קולטה

כל הזכויות שמורות
יצא לאור ע"י מים חיים

לתרומות והנצחות: מנדי 0505838770
להזמנות: מתן 0526080198 (sms)
www.maimhaim.com

עיצוב כריכה: איתמר ינקוביץ

הרבה כוחות ומאמצים הושקעו בחוברת זו, וכבר אמרו "כשם שאי אפשר לבר
בלא חבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות". לכן אם אחר העיון והדקדוק נמצאה
טעות בחוברת זו נודה למוצא אם יזאיל בטובו לעדכננו
במייל maimhaim10@gmail.com

תוכן עניינים

אלול וימי התשובה | עמוד 15

17	אחת שאלתי.....
21	לו אנחנו.....
24	הכנה לתורה וקביעת התורה בלב.....
29	תשובה.....
37	עבדו את ד' בשמחה.....
45	וילך משה.....
48	השירה הזאת.....
52	כאייל תערוג.....

ראש השנה | עמוד 55

57	שיחת הכנה לראש השנה.....
74	ההתחדשות בראש השנה.....
81	קרוב לקוראיו באמת.....
84	יום תרועה.....
90	הארות בסדר התפילה.....
96	הארות בקריאת התורה.....
99	הפטרת היום השני של ראש השנה.....
102	שובה ישראל כי כשלת בעונך.....

יום הכיפורים | עמוד 105

107	ערכ יום הכיפורים
110	קבלות טובות ליום הכיפורים
114	בבואו לכפר בקודש

סוכות | עמוד 121

123	זמן חג הסוכות
125	ראשון לחשבון עונות
127	הכוננה במצוות הסוכה
128	שמירה מיוחדת בסוכות
130	ושמחת בחגך
133	ארבעת המינים
136	שני סיפורים לסוכות

על מורנו ראש הישיבה הנ"א שפירא זצוק"ל

נספח: תמונות מהקבלת פני רבי

דבר המערכת

"אשרי העם יודעי תרועה, ד' באור פניך יהלכון" (תהילים פט, טז)

בסייעתא דשמיא, שמחים ונרגשים אנו להוציא לאור את הקובץ השני משיחות מו"ר הרב יהושע רוזן זצ"ל על המועדים. זכות היא לנו בהוצאת שיחות אלו, של אחד ממעתיקי השמועה בישיבת מרכז הרב, מוזקני תלמיד ראש הישיבה רבנו הגדול הרב צבי יהודה זצ"ל, ומהקרובים אליו ביותר. גדלותו וגאונותו של הרב ניכרת בכל שורה ושורה משיחות אלו, בהן הוא עובר ממקור למקור כשוחה בימה של תורה, הולך ומעמיק בהבנת הדברים ובמשמעותם אלינו.

וכגדולתו כך ענוותנותו, הרב קיים בהידור את דברי המשנה "מאוד מאוד הוי שפל רוח" (אבות ד, ז). הרב סירב מלהעביר שיעורים בישיבה על אף הבקשות החוזרות ונשנות של ראשי הישיבה, בצניעותו הסכים להעביר שיעור בביתו, ואף ביחס לזה אמר שלא צריך שיבואו הרבה אנשים לשיעור, ואמר: 'כשיש אנשים רבים זה מקשה עלי, אני אוהב לדבר באופן אישי לאנשים, להרגיש אותם, כשיש הרבה אנשים אתה מדבר לאוויר. יש כאלו שאוהבים שיש הרבה עומדים מסביב, לי זה מפריע'... בקשה זו מבטאת יותר מכל את ענינם של השיעורים הללו, את הענווה הגדולה של הרב, את האהבה לתלמידים, את הרצון שכל אחד ואחד יבין את הדברים, יתחבר אליהם, ומתוך כך הם ישפיעו עליו.

חוברת זו עוסקת בימים המרוממים ביותר בשנה, הימים אשר כשמום כן הם 'הימים הנוראים', נוראים בקדושתם, נוראים במעלתם. מתוכם מגיעים אנו לשמחה שבימי חג הסוכות, שמחה של קדושה ורוחניות, שמחה שמביאה לידי רוח הקודש.

הרב בשיחותיו הדגיש הרבה את העניין של ההתחדשות בימים האלו, של לקיחת האחריות והתיקון מהשורש. אלו לא ימים של יראה משתקת אלא

בהמשך הפרק אומר דוד "לולא האמנתי לראות בטוב ד'", רש"י כותב: "אם לא שהאמנתי בקב"ה כבר קמו בי אותם עדי שקר וכלוני. 'לולא' נקוד עליו, למדרש שדרשו רבותינו: יודע אני שאתה נוחן שכר לצדיקים לעולם הבא אבל איני יודע אם יש לי חלק עמהם אם לאו". כלומר, בזכות האמונה לא יכלו לכלות אותי. אדם שמאמין אי אפשר לחסל אותו, אי אפשר לזיז את הרוח אי אפשר לנצח. לכן נקוד על 'לולא', "יודע אני שאתה משלם שכר לצדיקים", וכיוון ששם טוב ממילא גם לדוד טוב, אף שלא יודע מה יהיה סופו, וכפי שמסיים רש"י "איני יודע אם יש לי חלק עמהם אם לאו", דבר זה אינו מונע ממנו להרגיש בטוב כבר עכשיו, כיוון שידוע שהראויים לקבל שכר טוב - מקבלים.

הרב צבי יהודה זצ"ל אמר לי פעם: כתוב לפעמים "מזמור לדוד", ולפעמים "לדוד מזמור". אבל "לדוד" לכך זה הכי גבוה, למעלה מהכל. יותר מ"מזמור לדוד" יותר מ"לדוד מזמור". "לדוד ד' אורי וישעי".

לו אנחנו

השפת אמת³ (אלול תרמ"ב) כותב כך:

"מורי זקני ז"ל אמר רמו על אלול 'לא אנחנו' הקרי והכתיב. על ידי שלא אנחנו ומבטלים עצמינו לכן 'לו אנחנו, עמו וצאן מרעייתו' שאמרו (ראש השנה א, א) 'א' באלול ראש השנה למעשר בהמה' עד כאן דבריו ז"ל. ויש להוסיף על דבריו כי גם להיפוך כן הוא, שעל ידי שמחברים אליו יתברך ממילא מתבטלים בעיני עצמם".

ב'מזמור לתודה' (תהילים פרק ק), בפסוק "הוא עשנו ולו אנחנו", יש קרי וכתוב: כתוב "לא אנחנו", אבל הקרי הוא "לו אנחנו". השפת אמת בשם חידושי הר"ם אומר שהפירוש הוא שאם "לא אנחנו", אנו יכולים להגיע לכך ש"לו אנחנו". מי שמחזיק את עצמו כ'לא', שהוא כלום, ומבטל את עצמו, ממילא הוא 'לו', הוא מתקרב לקב"ה. אבל השפת אמת עצמו אומר שאפשר לומר הפוך, שמי שמחזיק את עצמו כ'לו', מי שמבין שהוא שייך לקב"ה, אז ממילא הוא כבר 'לא', הוא כבר לא עצמו, הוא כבר מבטל את עצמו לקב"ה.

"כמאמר (תהילים עג, כה) 'בהמות הייתי עמך', דכתיב 'אדם ובהמה תושיע ד' (שם לו, ז) דרשו חז"ל שערומין בדעת כאדם ומשימין עצמן כבהמה. כנראה שאינו יכול לבוא לזה הביטול רק להיות מקודם ערומין בדעת אחר כך מבינים לבטל עצמם לכן כתיב אדם ובהמה".

³ השפת אמת היה מונח על שולחנו של מרן הרב זצ"ל באופן קבוע, כחיו של השפת אמת לא ידעו כמה הוא גדול, ורק לאחר מותו הוא התגלה יותר.

אם אני 'עמוך', עם הקב"ה, ממילא אני מחזיק את עצמי כבהמה. צריך להיות ערומין בדעת, אדם צריך לדעת את מקומו. ולכן נאמר "אדם ובהמה תושיע ד" - אדם שמחזיק את עצמו כבהמה, אותו תושיע ד'. כתוב גם "ומותר האדם מן הבהמה אין" (קהלת ג, יט), ומסבירים שהכוונה שעריפות האדם על הבהמה היא הידיעה שלו שהוא 'אין', כי ברגע שהוא חושב את עצמו שהוא חשוב למשהו, כבר אין הבדל בינו לבהמה. כתוב בספרים שאם אדם הוא כבהמה הוא יותר גרוע מבהמה, ואם הוא כמו מלאך או הוא יותר טוב ממלאך.

כתוב "תועבת ד' כל גבה לב" (משלי טו, ה). גם אם הגאווה היא רק בלב, עדיין זו תועבת ד'. למה הדבר דומה? לאדם שעשה מכונה לזייף כסף, גם אם הוא עדיין לא זייף בפועל כבר יענישו אותו על עצם הימצאותה של המכונה ברשותו. כך גם האדם המתגאה, אפילו אם הוא מתגאה רק בלב, זה כמו מכונה לזיוף כסף, ולכן הוא כבר נקרא "תועבת ד'".

במה התורה משבחת את משה רבנו? "והאיש משה ענו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר יב, ג). לא כתוב שהוא היה גדול בתורה, או שהיה מלך, אלא שהיה ענו. במה משה רבנו היה ענו? אומרים, שמה רבנו אמר לעצמו: 'מה יש לי להתגאות, אני פשוט קיבלתי נשמה גדולה, ואני לא עמלתי עליה, ובוודאי אם משהו אחר היה מקבל את אותה נשמה היה מצליח יותר ממני'. לכן משה רבינו קיבל את התורה, אם אדם הוא ענו הוא יכול לזכות לקבל את התורה.

הגמרא במסכת מגילה (כט ע"א) אומרת שמי שיהיר הוא בעל מום. שמעתי פעם הסבר בזה: אנחנו יודעים שכשאדם בריא בגופו מרגיש את ידיו ואת רגליו, את כל הגוף. אבל אם היד חולה, הוא מרגיש אותה יותר מאשר אדם בריא, כי זה כואב לו. יוצא שאם הוא מרגיש את עצמו יותר חזק, או הוא חולה, ולכן מי שיהיר, מי שמרגיש את עצמו כל כך חזק, הוא בעל מום.

אמר לי משהו שאלול הוא ראשי תבות א'הוב ל'מעלה ו'נחמד ל'מטה. אכן, אדם חשוב למעלה כמו שמחשיבים אותו כאן, בדרך כלל מי שאהוב למטה הוא אהוב למעלה. אמנם יש מי שראה עולם הפוך (בבא בתרא י"ב), אך זה יוצא מן הכלל, אם אדם תופס מקום גדול ולא אוהבים אותו, האדם במצב לא פשוט ועליו לתקן זאת.

רבי נפתלי מרופשיץ היה נחשב כפיקח בין האדמו"רים, שאלו אותו למה כתוב "תמים תהיה עם ד' אלוקיך" (דברים יח, ג) ולא כתוב 'פיקח תהיה עם ד' אלוקיך'? הוא ענה שבשכיל להיות תמים צריך להיות פיקח, אחרת זו לא תמימות אמיתית. בשכיל להיות תמים עם ד' צריך להיות חכם, ואם הוא לא חכם, הוא לא תמים עם ד'.

הרב צבי יהודה הזכיר פעם בשם האדמו"ר מגור בעל האמרי אמת⁴ שכתוב "הוי דן את כל האדם לכף זכות", הביאור הוא שצריך לראות את 'כל האדם', ורק אם הוא רואה את כל האדם יכול הוא לדון לכף זכות.

סגור

התחזקות בשמירת הלשון

באלול צריך להתחזק בלימוד תפץ חיים, ללמוד גם את ההלכות, יש מקום להחליף אפילו חלק מהלימודים הקבועים באמונה בלימוד שמירת הלשון, אפשר ללמוד גם את קיצור ההלכות. כל כך נכשלים בזה, החפץ חיים כותב שעל זה נחרכ בית המקדש, שהכו את חבריהם בסתר, בלשון הרע, ושנאת חינוך קשורה לכך מאוד.

⁴ וכבר הובא דבר זה על ידי השפת אמת בשם חידושי הר"ם נרפס בשיח שרפי קודש חלק ב, לודד, מסורה, תרפ"ז, עמ' 3.

קבלות טובות ליום הכיפורים

מצות אהבת ד'

מובא בספרים שבכל יום כיפור אדם צריך לקבל על עצמו קבלה - אך לא מידי קשה, לא להעמיס על עצמו יותר מיד, כי אחרת לא תמיד אפשר לעמוד בזה.

אנו עומדים בתחילת שנת תשס"ו, ושמעתי על כך בשם הרב שלמה פישור, שהגימטריה של תשס"ה היא 'עת צרה', והגימטריה של תשס"ו היא 'תשובה מאהבה'.

בלימוד היומי שלומדים בישיבה את ספר 'שמירת הלשון', לומדים בכ"ז אלול על מצות אהבת ד':

"בענין מצות אהבת ד'. עוד באתי לעורר על דבר מה דאיתא בגמרא (ברכות יד ע"ב) אמר עולא כל הקורא קריאת שמע בלי תפילין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו, דהיינו שאומר וקשרתם והוא אינו קושר, ואף שבדעתו לקשור אחר כך, אינו מועיל לזה, כיון שאינו קושר תיכף, ולכאורה פשוט דהוא הדין כשאומר ואהבת את ד' אלקיך וגו' יראה להכניס אהבת ד' יתכרך בלבו, והיינו כמו שכתב בחובת הלבבות שער אהבת ד' פ"ג שיתבונן בגדולת הבורא ורוממותו שהוא מחיה כל העולמות ובהיפוך קטנות ערך נפשו וזעירותו וחולתו, ואחר כך יכיר רב טוב הבורא עליו בהתמדת טובותיו מיום היותו על הארץ לא לפי מעשיו, ומסתיר עונותיו מבני אדם ומאריך לו, ואם קשה לו לכיין כל זה בעת קריאת שמע יראה להתבונן בכל זה על כל פנים פעם אחת

ביום, דכי בשביל שהיא מצוה תדירית שאינה תלויה בזמן כידוע, תהיה נגרעת שלא יראו לקיים אותה על כל פנים פעם אחת ביום, וטוב שיראה להתבונן בזה אחר התפלה קודם שיכנס לביתו לאכול, ודומיא שאר מצות המוטלות על האדם כמו תפילין או לולב ומיניו בחג הסוכות דאינו אוכל קודם שמקיימן, כמבואר בסימן תרנ"ב ובסימן רל"ה עיין שם.

הדרכים לאהבת ד'

יש להתבונן "בגדולת הבורא ורוממותו שהוא מחיה כל העולמות ובהיפוך קטנות ערך נפשו וזעירותו וחולתו", כמו שכותב הרמ"א בסימן צ"ח על ההכנה לתפילה: "ויחשוב קודם התפלה מרוממות האל יתעלה ובשפלות האדם".

מובא בספרי חסידות, למה יש לאדם שתי עיניים, עין אחת לראות את גדלות ד' ועין אחת לראות את שפלות עצמו, על קורח כתוב ש'עיניו הטעתו' (רש"י במדבר טו. ז). לא כתוב ש'עיניו הטעהו', כי הייתה לו רק עין אחת - הוא ראה רק את גדלות ד', אבל לא את שפלות עצמו.

יש שתי דרכים לאהבת ד', דרך התורה ודרך העולם, הפסוק אומר "ואהבת את ד' אלוהיך..." והיו הדברים האלה על לבבך" (דברים ו. ה - ו), וחז"ל מסבירים (ספרי דברים, פסקא לג) שהדרך לאהוב את ד' היא על ידי לימוד התורה, כשמתחברים לתורה, יש אהבת ד'.

הדרך השנייה היא ההתבוננות בעולם, כפי שאומר הרמב"ם (יסודי התורה ב. ג): "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו? בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים ויראה חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לדעת את ד' הגדול כמו שאמר דוד..."

שמעתי מהרב שלמה פיישר ששתי הדרכים באות לידי ביטוי בשתי הברכות שלפני קריאת שמע: ברכת 'יוצר אור' היא התבוננות בעולם, וברכת 'אהבה רבה' היא אהבת ד' על ידי התורה.

אהבת החברים

התפץ חיים נותן לנו כאן דוגמה לקבלה שאפשר לקבל על עצמנו: להתבונן אחרי התפילה, לפני שהולכים לאכול, באהבת ד'. זה תמיד חשוב מאוד, ובמיוחד בימים האלה של פירודים ובעיות. עם ישראל נמצא בצרה, וצריך ללמד זכות. כשיש אהבת ד', יש גם אהבת חבר. אלו שני דברים שמובילים ודוחפים אחד את השני.

בשיר המעלות אומרים "ברכך ד' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך" (תהילים קכח, ה) - הברכה מציון היא לראות תמיד בטוב ירושלים, את הטוב של השני. צריך לראות בטוב ירושלים, לראות את האיות של השני. אומר ה'אמרי אמת': כתוב 'הוי דן את כל האדם לכף זכות', כי שתדון את כל האדם, כשתראה את כל האדם בכללותו - זה יהיה לכף זכות, לרוב רואים באופן חלקי, את הנקודה השחורה בלבד.

"וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך" - חז"ל אומרים 'ימי חיך' הימים 'כל ימי חיך' הלילות (ברכות א, ה). גם בלילות, גם כשקצת שחור וחשוך, יש לראות תמיד את הטוב של השני. חשוב לקבל על עצמנו את הדבר הזה. זו נקודה מאוד מאוד חשובה גם כהכנה ליום הכיפורים.

כשאתה רואה בשני טוב, אתה גם עושה אותו טוב. "ואתה אמרת היטב איטיב" (בראשית לב, יג) - אם אתה אמרת היטב, אתה גם מיטיב.

נקודה נוספת ששייכת גם היא לעניין של לדון לכף זכות. כתוב "ותקננו בחבר טוב" (ברכות טז ע"ב), צריכים חברים טובים. "או חברותא או מיתותא". כשאדם טוב לשני, הוא גם מקבל חבר טוב. המדרש (קהלת רבה

טו, ב) אומר: 'ביום טובה היה בטוב - ביום טובתו של חברך שמח עמו'. חבר מתחתן - שמח עימו! יש מדרש נוסף (ילקוט פנחס רמז תשעו): "אין חבר נקנה אלא בקשיי קשייך", וזה הכל בא מתוך עין טובה. כשיש עין טובה, יש חברים טובים. כשכל אחד מסתכל על זולתו בעין רעה - אין חברים.

הרמב"ם (פירוש המשניות דמאי ג, ב) אומר, למה בלשון המשנה נקראים תלמידי חכמים 'חברים'? כי חברתם נאמנה. תלמידי חכמים דואגים זה לזה, נושאים בעול עם חבריהם. צריך לתפוס חברים טובים, זה נותן כוח ועוצמה.

בעזרת ד' תהיה לנו שנה טובה. גמר חתימה טובה! נתעלה בלב טוב, בעין טובה, ברוח טובה, נלמד זכות אחד על השני, "יברכך ד' מציון וראה בטוב ירושלים כל ימי חיך", בכל המצבים.

בבואו לכפר בקודש

בזאת יבוא אהרון

בפרשת אחרי-מות (ויקרא טו, ב - ג) נאמר למשה רבנו שיאמר לאהרון הכהן: "אל יבוא בכל עת אל הקדש... בזאת יבוא אהרון אל הקדש כפר בן בקר לחטאת ואיל לעולה", ושואלים, למה הקורבנות של יום הכיפורים שמופיעים בפרשת פנחס לא מופיעים כאן? הרי כאן לא מופיע דבר מלבד פר בן בקר לחטאת ואיל לעולה. הגר"א מבאר זאת על פי המדרש (וכן הנצי"ב מדבר על זה), שאהרון הכהן היה יכול לבוא בכל עת אל הקודש, כל יום גם במהלך השנה. אבל יש תנאי לביאתו, והוא - "בזאת יבוא", עם הקורבנות האלה, ורק כך הוא יכול לבוא בכל עת. לעומת אהרן הכהן, כהנים גדולים אחרים יכולים לבוא רק פעם בשנה - ביום הכיפורים, כלומר, שאהרון היה יכול לבוא בכל עת. אבל רק עם הקורבנות שהוזכרו כאן. מסיבה זו בפרשת פנחס שמופיעים כל הקורבנות ושם נכתבו לדורות, שם מדובר על יום כיפורים של פעם אחת בשנה שבו נכנסו הכוהנים הגדולים בכל הדורות לקודש הקודשים, לכן כתובים שם כל הקורבנות שבאים מצד יום הכיפורים. אבל בפרשה שלנו מזכירים הקורבנות הנצרכים בכדי לבוא בכל עת.

לכן כתוב בתחילת פרשת אחרי-מות (שם) "דבר אל אהרן אחיך", ושואלים מדוע כתוב רק לאהרון, הרי הציווי נאמר גם לבניו! אך לפי דברים אלו העניין ברור, משום שכל הפרשה הזאת נאמרה דווקא לאהרון שהוא יכול היכנס בכל עת ולא בניו.

המשך חכמה (שם, ג) מבאר מדוע אהרון יכול לבוא בדברים אלו, ומביא את דברי הספורנו (שם, כו, ג) שכתב שכיוון שהיה הענין שורה על המשכן

בימי עם ישראל במדבר, היה זה כמו יום הכיפורים שכתוב בו "כי בענן אראה על הכפורת" (שם). מסיבה זו אהרן היה יכול להיכנס בכל שעה, כי באופן תמידי היו בדרגת יום הכיפורים.

דין וחשבון

"לפני ד' תטהרו". כתב הגר"א³⁶ שלכאורה אינו ברור מה ששנינו במסכת אבות (ג, א) "לפני מי אתה נותן דין וחשבון", מדוע כתוב חשבון אחרי דין? לכאורה הסדר הוא שחשבון נעשה לפני הדין, ורק אחרי שעושים חשבון אפשר לקבוע את הדין. אומר על כך הגר"א, שקודם כל דנים את האדם על עצם זה שהוא חטא וזהו ה'דין', ולאחר מכן עושים 'חשבון' של הזמן שבו הוא עבר את העבירה, ומשום שבזמן שעשה את העבירה היה יכול לעשות מצוות ודברים טובים, ועל זה עושים את החשבון, וגם על כך האדם נענש. וכך מסביר הגר"א את מה שכתוב "לפני ד' תטהרו", שצריך להיטהר על ידי שנעשה לעצמנו דין וחשבון.

מעלתן של עבודות חוץ

רש"י מביא בפרשת אחרי מות (שם, ד)³⁷:

"חמש פעמים היה הכהן הגדול מחליף מעבודת פנים לעבודת חוץ ומחוץ לפנים, ומשנה מבגדי זהב לבגדי לבן ומלבן לזהב, ובכל חליפה טעון טבילה ושני קידושים".

³⁶ נדפס בליקוטים מהגר"א בסוף שנות אליהו זרעים, וכן בגר"א על מסכת אבות במהדורת מוסד הרב קוק.
³⁷ ועיין עוד בגמרא מסכת יומא ל ע"א.

על התשועות –

בענייני חנוכה

שיחות מפי הרב יעקב שפירא שליט"א

הספר כולל 86 עמודים והיא עוסקת בקובץ שיחות

של הרב יעקב שפירא בענייני חנוכה.

הלכות חנוכה , החיובים , כח האמונה , ההודיה והגאולה

המכון עסק באיסוף החומרים עריכתם והוצאתם לאור

על התשובות

שיחות מפי מו"ר
הרב יעקב שפירא שליט"א
בעניני חנוכה

העוסקים בקודש:

יובל טרספולסקי	ינון אליה יצהרי
בניהו ינקוביץ	ידידיה סופר
יהודה פריימן	בנימין מנשה באס
מנדי טירנובר	עקיבא שלום דנינו
נפתלי קולטה	יששכר שזיפי

© כל הזכויות שמורות

יצא לאור ע"י מים חיים

לתרומות והנצחות: מנדי 0505838770

להזמנות: מתן 0526080198 (sms)

www.maimhaim.com

הרבה כוחות ומאמצים הושקעו בחוברת זו, וכבר אמרו "כשם שאי אפשר לבר בלא תבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות". לכן אם אחר העיון והדקדוק נמצאה טעות בחוברת זו נודה למוצא אם יואיל בטובו לעדכננו במייל maimhaim10@gmail.com

תוכן עניינים

5.....	כח ראייתם של חכמי התורה שבעל פה
12.....	מלכות בית חשמונאי
18.....	שלך גדולה משלהם
23.....	כוח השפעת התורה שבעל פה
29.....	הרחמן הוא יעשה לנו ניסים
32.....	ויגבה לבו בדרכי ה'
40.....	נר חנוכה בבין השמשות
45.....	הניצחון על יוון בימים ההם בזמן הזה
50.....	התעוררות החשמונאים בדרכו של פנחס-אליהו
55.....	שיהיו פנויין בתורה וחכמתה
66.....	'וזדים ביד עוסקי תורתך' - תורה שבעל פה
74.....	התגלות ה' בנס ובטבע

82.....	סדר הדלקת נרות חנוכה

כח ראייתם של חכמי התורה שבעל פה

חנוכה- גילוי כח תורה שבעל פה

ב'על הניסים' אנו אומרים: "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו להודות ולהלל". זהו ביטוי שכתוב רק בנוסח 'על הניסים' של חנוכה ולא בשל פורים. בפורים לא מודגשת הקביעה, וצריך להבין למה? בנוסף, הגמרא בשבת¹ שואלת על הדלקת נרות חנוכה, 'והיכן ציוונו?' והרי זה דין דרבנן! ומביאה מחלוקת אמוראים אם נלמד מ"לא תסור" או מ"שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך". ויש להבין, מדוע הגמרא שואלת "והיכן ציוונו" רק לגבי חנוכה, ולא לגבי שאר מצוות מדרבנן?

מובא ביומא²: "אמר רבי אסי למה נמשלה אסתר לשחר לומר לך מה שחר סוף כל הלילה אף אסתר סוף כל הנסים. והא איכא חנוכה? ניתנה לכתוב קא אמרינן". מה פירוש התשובה של הגמרא, מה זה משנה שנס חנוכה לא ניתן להיכתב, הרי סוף כל סוף היה אחרון הניסים?

הגמ' בפסחים³ מביאה מאן דאמר הסובר שטומאה של משקה אינה מדאורייתא (אלא רק מגזירת רבנן). ומאחר שאין טומאה למשקים מדאורייתא, מדוע חיזרו למצוא פך של שמן טהור? הרי מדאורייתא כל השמנים היו טהורים! מדוע היו צריכים להתנהג כל כך במסירות נפש לקיים מצוות הדלקת המנורה מדאורייתא, כאשר מדאורייתא בלאו הכי היה כשר?

מכל אלו הדברים גם יחד צריכים להגיע למסקנה, שהנקודה המרכזית של חנוכה היא, שעל דין דרבנן יש את אותה חובה של המסירות וההתמסרות,

* שיחה שנאמרה בישיבה במסיבת חנוכה תש"ע
תודה לרב מאור צוברי הי"ו על עריכת השיחה.

¹ כג ע"א.

² כט ע"א.

³ טז ע"א.

כמו על דין דאורייתא. ודאי שישנם הבדלים להלכה, כגון בספק (ספק דאורייתא לחומרא וספק דרבנן לקולא), אבל בחנוכה אנו לומדים שגם דין דרבנן דורש את אותם האמצעים ואותה ההשתדלות כמו לדין דאורייתא.

כוונת הגמרא ש'נס חנוכה לא ניתן להיכתב', היא, שהיות ובחנוכה נאבקנו על תוקף תורה שבעל פה, על תוקפם של תלמידי חכמים, ונבחנו האם גם על דינים דרבנן נלך במסירות, וניתן להם את אותו כובד ראש, ועל זה גופא היה המאבק בימי חנוכה, זהו נס שלא ניתן להיכתב - כי המאבק היה התורה שבעל פה, וממילא במקום כזה אנו לא מתירים לעצמנו להפוך את התורה שבעל פה לתורה שבכתב. חנוכה לא נחשב כחלק והמשך התורה שבכתב, שכמו שביארנו עניינו של חנוכה הוא התורה שבעל פה ולא נמנה כחלק מהניסים, שכן זהו גילוי אלוקי במדרגה אחרת, של תורה שבעל פה.

דווקא לגבי נס חנוכה שאלה הגמרא "והיכן ציוונו". בנס פורים עדין היו נביאים, 'מלאכי זה עזרא' (שחי עוד אחרי מעשה פורים), ומצאו רמז במקרא⁴ לקבוע את קריאת המגילה, אבל הנס של חנוכה היה כבר בתקופה שלא היו נביאים ומעתה עומדים לנו החכמים, מוסרי התורה שבעל פה, ולכן דווקא בנס חנוכה נשאלת השאלה בדגש זה - היכן מצינו תוקף זה שהתחדש אז, תוקף חכמי התורה שבעל פה, הואיל ואין לנו כבר נביאים. בסדר עולם רבה⁵ נאמר שאחרי הסתלקות הנבואה, 'הט אזניך ושמע דברי חכמים'⁶.

בתקופה של החשמונאים על זה היה גופא המאבק, על התורה שבעל פה. לא שייך לכתוב את אותם הדברים, שהרי יש להם גדר של תורה שבע"פ. וזהו מה שאנו אומרים 'וקבעו שמונת ימי חנוכה' - לפי מה שהסברנו אין אנו באים לספר מה עשו החכמים באותו הדור - שאחרי שניצלו קבעו שמונת ימים; אלא אמירה זו היא חלק מביטוי ההודאה על מה שקרה באותם הימים, שאחרי מה שהיה במלחמה ונס פך השמן גבר כוחם של חכמי ישראל, שניתנה להם האפשרות והכוח לתקן ולקבוע תקנות, ואין

⁴ מגילה ז ע"א.

⁵ פרק ל.

⁶ הגר"א בהגותיו שם כותב, שמאז שבטלו יצרא דעבודה זרה, מאז כוף אזנך לשמוע לדברי חכמים.

זה רק ציון של מה שקרה. לכן בפורים - בשונה מחנוכה - אין מזכירים בנוסח התפילה שקבעו לקרוא מגילה וכדומה, אך בחנוכה על זה גופא היה כל התוכן של מלחמת התרבות עם יון, והיו צריכים להגיד במיוחד "וקבעו שמונת ימי חנוכה אלו".

העברת רוח הטומאה מן הארץ

כידוע, לתרבות יון הייתה השפעה עצומה בשינוי אוירת החיים גם אצל אותם אלה שחשבו שאולי היא לא תחדור.

שמעתי מהרב אביהוא שוורץ שליט"א ששמע מהרב גולדברג זצ"ל (שהיה הרב של כפר פינס), ששמע מהחפץ חיים: נאמר בזכריה⁷ "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", ושאל החפץ חיים מפני מה הנביא חש צורך להבטיח את העברת אותה רוח טומאה? ולמה נקראת "רוח הטומאה"? והסביר החפץ חיים, שבהרבה דברים אנו יכולים להיות מחוסנים, אבל רוח, אנו לא יכולים לסגור בעדה, מספיקה איזו פרצה קטנה ששכחו ממנה ונתנו לתרבות הזרה להשתלט עליה, והרוח כולה נכנסת. ועל כן, בכדי להתמודד עם הטומאה וכל אביזרייהו, צריך הבטחה מיוחדת של הקב"ה "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", כי זה לא דבר שכל אחד יכול להתמודד אתו.

הכוח המיוחד שניתן לחכמים הוא קודם כל להרגיש באיזה עניין יש רוח טומאה (טומאה עצמה יכול להיות שאנשים אחרים מרגישים, למשל העניין של מגע בכלי טמא וכו'), אבל 'רוח של טומאה' חכמי התורה הם היכולים להרגיש), ולמנוע ממנה לחדור פנימה. רק אותם החכמים שיש להם את אותו כוח שאמור להיות למלך המשיח⁸ "והריחו ביראת ה'", הם המבחינים ברוח זו ומתריעים עליה.⁹

⁷ יג, ב.

⁸ ישעיה יא, ג.

⁹ שמעתי מאאמו"ר זצ"ל ששמע מהרב הרצוג זצ"ל, שכאשר בא לוותיקן להוציא ילדים שמוסותרים במנזרים, לאחר שיצא ביקש לטבול במקווה, היות והרגיש טומאה מהמקום הזה, אמרו לו שכבר קדמך הרבי מרדכיין שבא לחקור מהו התכלת, וגם הוא

קליטת תורה שבעל פה בלב

'רוח הטומאה' זוהי התרבות הזרה שהתחילה בתקופת יון והיא חלחלה פנימה עד כדי כך שהירושלמי אומר¹⁰ שעד המחלוקת של יוסי בין יעוזר ויוסף בן יוחנן שהיו הראשונים שנחלקו על מצוות סמיכה ביו"ט¹¹ לא היה דופי בקבלת התורה בטהרה, לא היו מחלוקות בין החכמים, ולכאורה מדוע בימיהם הדבר השתנה? הסיבה היא שמלכות יוון 'החשיכה את עיניהם של ישראל'¹².

יש הבדל בין התקופה הראשונה של יוסי בין יעוזר, לסוף ימיו, שאז 'בצר ליבא', ותורה שבעל פה אינה יכולה להיקלט בלי לב, במסכת אבות¹³ כתוב:

"אמר להם, צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם. רבי אליעזר אומר, עין טובה. רבי יהושע אומר, חבר טוב. רבי יוסי אומר, שכן טוב. רבי שמעון אומר, הרואה את הנולד. רבי אלעזר אומר, לב טוב. אמר להם, רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם".

זאת אומרת, שלב טוב של האדם כולל גם את ראיית הנולד. מי שיש לו לב טהור באמת, הדבר משפיע גם על הראיה שלו, הוא יכול לראות את הנולד. בזמן שהייתה התפשטות של טומאת יון, אומרת הגמרא¹⁴ ד'בצר ליבא', הלבבות נתמעטו, וממילא יש פחות יכולת לראות את הנולד. במצב כזה יורדת שכחה לעולם, וכך נולדת המחלוקת.

ביקש מקווה, כל פעם שיצא משם, והוא שיפץ את המקווה הישן, ואתה יכול לטבול שם.

בערפילי טוהר כותב הרב זצ"ל (מהדורת תשמ"ג עמ' כג) שבנערותו כשהיה עובר ליד בית תפלתם היה מרגיש ריח רע.

¹⁰ חגיגה פ"ב ה"ב.

¹¹ המובאת בבבלי חגיגה טז ע"א.

¹² בראשית רבה ב, ד.

¹³ ב, ט.

¹⁴ תמורה טז ע"א.

הגמרא בתענית¹⁵ שואלת למה נקרא הר המוריה? אחד ההסברים בגמרא הוא שמשם יוצאת הוראה לישראל, וכותב שם רש"י¹⁶: "תורה לישראל כי מציון תצא תורה (ישעיה ב) יורו משפטיך ליעקב (דברים לג) ולשכת הגזית שבה עמדו הנביאים המוכיחים לישראל".

רש"י מחדש חידוש גדול: הר המוריה - שמשם יצאה הוראה לישראל - אין זה רק הוראה על ההלכות והדינים, אלא יש גם תשובות גם לשאלות אחרות, שאלות שהנביא צריך להדריך את הצבור - להורות על הליכה ימין ושמאל. רש"י אומר שבלשכת הגזית ישבו הסנהדרין וגם הנביאים שהיו צריכים להדריך את הצבור באותם הדברים של הדעות וההשקפות; גם זה היה מחובר להר המוריה, לא היו אלו דברים מנותקים, אלא הסנהדרין והנביאים באותו מקום, בהר המוריה.

כוח ראיית העומק של חכמי תורה שבעל פה

המלאך שאל את זכריה הנביא, שחי בתחילת בית שני, בזמן שעמדה להסתלק הנבואה¹⁷: "ויאמר אלי מה אתה ראה? ואמר ראיתי והנה מנורת זהב כלה וגולה על ראשה..."¹⁸, ואז שאלו שוב מה פשר מה שאתה רואה? ולא ידע הנביא זכריה לענות. וענה לו: "לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי אמר ה' צבאות"¹⁹. השאלה מובנת, אך מה התשובה?

אאמו"ר זצ"ל היה מביא את פירוש הר"ן¹⁹, שמקשה למה לא מצינו את הביטוי "מָה אֶתָּה רֹאֶה" בנביאים אחרים? ומסביר: המנורה (שראה זכריה) רומזת לתורה ולנבואה, כמ"ש בשמואל²⁰: "והנר אלקים טרם יכבה", וכתב שם הרד"ק שזו מרמז על הנבואה. זכריה הנביא חי בתקופה שהנבואה עמדה להסתיים. וכמו המנורה, שלפני שנכבית האש שלה קטנה יותר, כך כוח הראייה נהיה קטן יותר. על זה מרמז הפסוק "מה אתה ראה": בעצם

¹⁵ תענית טז ע"א.

¹⁶ ד"ה "חד אמר".

¹⁷ ד, ב.

¹⁸ ד, ו.

¹⁹ בדרשותיו סוף דרוש ה.

²⁰ א, ג, ג.

ודברך אמת – שיחות לימים הנוראים מפי הרב יעקב שפירא

יצא לאור באלול תשפ"ג

הספר מונה 101 עמודים

ספר זה יצא לאור מתוך שיחותיו של ראש הישיבה מרכז הרב, הרב יעקב שפירא שליט"א, לקראת הסליחות, ולקראת ראש השנה ויום הכיפורים. ועל כן ספר זה אכן מחולק לשלושה שערים: אלול וימי הסליחות, ראש השנה ויום הכיפורים. כל שער פותח בפסקה מאחת מרבני ישיבת מרכז הרב לדורותיה המאפיין את תוכן השער. שיחות מיוחדות אלו ניתנות מידי שנה בשנה לכלל תלמידי הישיבה, ומכינות את הקורא להיכנס לימים קדושים אלו. השיחות נותנות אור על ימים מיוחדים אלו ונותנים מבט של שמחה אמונה ותקווה מתוך מבט עמוק על הימים הללו. בספר זה רואים את כוחה של התשובה שקדמה לעולם, של התפילה, של קול השופר הבוקע מפנימיות האדם, כמו כן את מעלתם של ישראל שמתגלה בפרט בימים אלו ימים של תשובה וכפרה וכן ימים של המלכת ד' בעולם. כמו כן יש בספר מבט מעמיק על עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים הנכנס לפני ולפנים ועוד. ספר זה שוזר בתוכו שילוב של מקורות רבים ביהדות הן בגמרא הן בהלכה הן מספרי המחשבה והמוסר הן מספרי החסידות וספריו של מוסד ישיבת מרכז הרב, הרב הראשי – הרב אברהם יצחק הכהן קוק צ"ל.

ודברך אמת

שיחות מפי מו"ר
הרב יעקב שפירא שליט"א
לימים הנוראים

הרהורי תשובה הם הם
מגלים את עומק הרצון.
והגבורה של הנשמה
מתגלה על ידם בכל מילוי הודה.
ולפי גדלה של התשובה
כך היא מידת החירות שלה
אורות התשובה ז, ד

העוסקים בקודש:

יצחק זאב כהן
בנימין מנשה באס
עקיבא שלום דנינו
יובל צבי טרספולסקי

יצא לאור ע"י מים חיים

לתרומות והנצחות: מנדי 0505838770
להזמנות: מותן 0526080198 (sms)
www.maimhaim.com

הרבה כוחות ומאמצים הושקעו בחוברת זו, וכבר אמרו "כשם שאי אפשר לבר
בלא חבן, כך אי אפשר לספר בלי טעויות". לכן אם אחר העיון והדקדוק נמצאה
טעות בחוברת זו נודה למוצא אם יואיל בטובו לעדכנו
במייל maimhaim10@gmail.com

תוכן עניינים

אלול וימי הסליחות

11	עת רצון
15	אני לדודי ודודי לי
21	לך די הצדקה

ראש השנה

31	זמן שהוא מהות
37	כח התפילה והתפילה שבשופר
44	קול רמטה דקה
53	האישה השונמית ותפילת חנה

יום הכיפורים

63	סליחה והתרצות
69	יחיד שישב
79	רצה בעמך ישראל
93	הכרת האמת
100	אור זרוע לצדיק

הגמרא אומרת (בבא קמא טז.) שכשמת חזקיהו הושיכו ישיבה על קברו. הראשונים שואלים, הרי אסור ללמוד תורה ליד מת משום "לועג לרש"? התוספות שם עונים:

"לפי שהרבה תורה בישראל כדאמרינן בחלק שבדקו מדין ועד באר שבע ולא מצאו איש ואשה חינוק ותינוקות שלא היו בקיאים בטומאה וטהרה, ולא על קברו ממש, אלא ברחוק ארבע אמות דליכא לועג לרש".

כל ארץ ישראל כבר הייתה מלאה תורה, ולכן המקום היחיד שיכלו להוסיף תורה היה על קברו של חזקיהו. ידוע שלרב זצ"ל הוסיפו בחוליו את השם חזקיהו, והרב חרל"פ אמר שהרב זצ"ל אמר לו על עצמו, שהוא מרגיש שהוא ממשיך את פועלו של חזקיהו המלך, משה רבנו ושמואל הנביא התפללו שלא יבטל מעשה ידיהם. שמואל התפלל על שאול המלך שהוא המליכו, ומשה התפלל על המשכן שהוא בנה אותו, אומרים הראשונים, על שני הדברים האלה יש תפילה מיוחדת שלא יבטלו. לא המשכן ולא התלמידים.

ריבוי התורה בדור הזה, אין ספק שמשפיע על האדם הפרטי, אבל המבט שאנחנו חונכנו פה בישיבה הוא לתורת הכלל. לא שאדם ימעט בערך עצמו, אבל שידע שכל מה שיש אצל האדם הפרטי משפיע על העולם כולו. מאז הרב זצ"ל המציאות הוכיחה כמה עשרות מקומות תורה וחינוך ממשיכים את דרכו, כמה אלפי תלמידים הוגים בתורתו. וכמו כל דבר שבקדושה, "מקום ארון אינו מן המידה" (יומא כא.), ההתרחבות של הקדושה והתורה אינה תופסת מקום, בעזרת ד' נזכה, עם הכוחות המיוחדים שהגיעו לישיבה, להגדיל תורה, לקיים את מה שנאמר בחר סיני "לא תגע בו יד" (שמות יט, יג), אלא רק להיפך, להגדיל תורה.

אני לדודי ודודי לי

איש לרעהו ומתנות לאביונים

בספרים רבים דורשים רמזים לאלול. הרמז הכי מפורסם הוא "אני לדודי ודודי לי" (שיר השירים ו, ג). הראשון שמביא את הרמז הזה הוא האבודרהם. יש המביאים שאלול ראשי תבות "איש לרעהו ומתנות לאביונים" (אסתר ט, כב), מה הקשר בין פורים לראש השנה? יש רמז לכך בספר נחמיה (ח, י), שם מסופר שהעם בכה בראש השנה ואמרו להם עזרא: "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו", ומביא הפרי חדש בהלכות ראש השנה (תקפא, ד יעויין שם) שנהגו לשלוח מנות בראש השנה.

חובת עם ישראל להכיר בערך עצמו

"אני לדודי ודודי לי" זה לא רק ראשי תיבות. הפסוק הזה כתוב בשיר השירים בפרק ו, אך כבר נמצא קודם לכן בפרק ב (פסוק טז) כצורה הפוכה - "דודי לי ואני לו". פשוטו של הפסוק מדבר על גודל הקשר בינו לבין ד', כלומר בחודש אלול אנו יכולים להתקרב יותר לקב"ה, וגם הוא מחזיר לנו פנים שוחקות. חז"ל מוסיפים ומביא זאת רש"י (שם ו, ב), שפסוק זה נאמר על בית שני לאחר שכורש ודריוש נתנו רשות לבנות את בית המקדש. במהלך הבנייה הגויים באו והציעו עזרה, אך עם ישראל אמרו להם - 'בלי טובות', אני לדודי ודודי לי, אל תתערבו באמצע, "בך בחר ד' אלקיך להיות לו לעם סגולה מכל העמים" (דברים ז, ו), רק אנחנו עם ד', "לא לכם ולנו לבנות בית לאלקיננו" (עזרא ד, ג). לפי זה ניתן ללמוד

* שיעור י"ב אלול תשפ"ב

שאלול אינו רק זמן של קירבה, אלא זמן שאנו צריכים לדעת בתוכנו שאיננו כשאר אומות העולם אלא יצירה מיוחדת.

מתי הייתה ההבטחה של דריוש? תאריך זה מצוין בתחילת נבואת חגי (א): "בחודש השישי", כלומר בחודש אלול ניתן האישור לבנות את בית המקדש, זה הזמן בו הגויים רצו להשתתף אתנו ועם ישראל אמרו "אני לדודי ודודי לי", צריך לעשות הפרדה - אני לדודי ודודי לי, גויים לחוד ויהודים לחוד.

אלול לא נגמר בראש השנה, הר"ן אומר (ר"ה ג, מדפי הרי"ף ד"ה שנאמר היוצר) שהימים מראש חודש אלול עד יום הכיפורים הם יחידה אחת של זמן שבו התרצה ד' לעם ישראל, ארבעים יום של יצירה חדשה. משה עלה בראש חודש אלול וביקש סליחה ומחילה, אבל יש דבר נוסף שביקש: "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה" (שמות לג, טו), ומבארים חז"ל והובא ברש"י שם, שמושה רבנו ביקש שלא תשרה שכינה על אומות העולם, שיהיה הבדל ביננו לאומות העולם. גם זה היה בחודש אלול. נמצא שהרמז של "אני לדודי ודודי לי" אינו רמז בעלמא, אלא מבטא עניין מהותי, שאיננו כשאר גויי הארצות, מה שבא לידי ביטוי בחודש הזה כשסירבו לקבל עזרה מהגויים בזמן דריוש, ובבקשת משה "ונפלינו אני ועמך". חז"ל אומרים על הפסוק "גם את הדבר הזה אעשה" (שמות לג, יז) שהקב"ה קיבל את בקשתו של משה (כפי שהובא ברש"י שם), עלינו להתייחד עם עצמנו ולהכיר את עצמנו ולהשתחרר מכל דבר שאינו נוגע אלינו ואינו מתוך התורה, מכל דבר שאינו 'מולדת בית' אלא 'מולדת חוץ'.

מלוך על כל העולם כולו

יש שחושבים שאין להתפלל בראש השנה על צרכים גשמיים משום שכתוב בזוהר 'וי' להו לאינשי שמתפללים על צרכים גשמיים בראש השנה, ויש להתפלל רק על המלכת ד'. אבל צריך לדעת שמותר לאדם להתפלל בסוף עמידה על בקשות פרטיות, וכך ראיתי בשם החזון איש ומצאתי בעוד אחד מהקדמונים שכתב זאת, שוודאי שיש צורך להתפלל גם על הצרכים הגשמיים, אבל יש לבקש שיהיו כולם כלים לצורך המלכת ד' (ועיין בהליכות שלמה לגרש"ז אורבך הלכות ראש השנה א, טו).

"מלוך על כל העולם כולו בכבודך" היא בקשה שמלכות ד' תתגלה בכל העולם. הרב חרל"פ כותב בהקדמה לאורי וישעי שאנו מבקשים מד' שימלוך על כל העולם, אבל הוא אומר לנו: אמרו לפני מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, והביאור הוא שאנו רוצים שאומות העולם יקבלו עליהם עול מלכות שמיים, ואילו ד' אומר לנו: תמליכוני עליכם, על ידי שתקבלו אתם עצמכם עול מלכות שמים עליכם. רק על ידי זה אפשר להגיע להמלכתו על כל העולם.

זה מה שאנו אומרים ב'עלינו לשבח'. בהתחלה אנו אומרים: "עלינו לשבח... שלא עשנו כגויי הארצות ולא שמנו כמשפחות האדמה שהם משתחווים להבל וריק... ואנחנו כורעים ומשתחווים לפני מלך מלכי המלכים", ומשמע שאנו מודים על ההבדלה המוחלטת מהגויים ואיננו רוצים שותפות איתם כלל, ואילו ב'על כן נקוה לך' אנו אומרים להיפך: "וכל בני בשר יקראו בשמך... יכירו וידעו כל יושבי תבל...!" אלא צריך להבין שאין זה סותר, ודווקא מתוך מה שאנו ממליכים את ד' עלינו תתגלה מלכותו בכל העולם, ולכן בתפילת ראש השנה אנו אומרים "ויאמר כל אשר נשמה באפו ד' אלקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה", כלומר כפי מה שתהיה בתוכנו מלכות "ד' אלקי ישראל", כך יגלה בכל העולם כי "מלכותו בכל משלה".

"אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה" (בראשית מז, ד), אומר בית הלוי שכאן יש הבטחה לדורות שלא תהיה התעלות לשכינה בעולם אלא על ידי ישראל, רק מתוך "שהם משתחווים להבל וריק... ואנחנו כורעים" נגיע ל"יכירו וידעו כל יושבי תבל", כאשר מתפללים על כולם צריך לדעת להתפלל על עצמנו, זה מה שביקש משה "ונפלינו אני ועמך מכל העם אשר על פני האדמה".

הרועה בשושנים

סיומו של הפסוק "אני לדודי ודודי לי - הרועה בשושנים", מה הביאור בזה? כתוב בליקוטי תורה בפרשת ראה שבשושנה "יש בה תליסר עליון כנגד י"ג מכלילין דרחמי", כלומר יש לה י"ג עלים כנגד י"ג מידות של רחמים, וי"ג מידות הרחמים מתגלות בחודש אלול שהוא עת רצון, שבו עלה משה למרום, והו' שסמך 'הרועה בשושנים' אצל 'אני לדודי ודודי לי'.

ואילו במוסף של ראש השנה כתוב "ועשיתם עולה" (במדבר כט, ב). כלומר, בראש השנה האדם כניכול נברא מחדש, הוא עושה עצמו לבריה חדשה על ידי שהוא מקריב את עצמו. אם כן הקרבן של ראש השנה קשור לעניין היום כמו בכל החגים, כיוון שבראש השנה כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון; הקב"ה דן את האדם, והאדם מקריב את עצמו לפני הקב"ה.

באחד הפיוטים שאומרים בראש השנה אומרים שהקב"ה "יודע מחשבות ביום דין". בדרך כלל האדם לא נידון על המחשבה שלו, חוץ ממי שחטא בעבודה זרה שנאמר על התשובה ממנה (יחזקאל יד, ה) "למען תפוש את בית ישראל בליבם", מפני שנידונים בה גם על המחשבה (קידושין לט:). לכן בראש השנה כתוב דווקא "ועשיתם עולה", כיוון שבשונה משאר הקרבנות, קורבן עולה מכפר גם על המחשבה. בראש השנה האדם מהפך מהשורש גם את המחשבה שלו. התשובה היא לא רק על המעשים בפועל אלא גם על המחשבה, ולכן הקרבת העולה המכפרת על המחשבה היא חלק מעניין היום.

לכתחילה מצווה לתקוע דווקא בשופר של אייל (ש"ע אר"ח תקפו, א). המשנה ברורה (שם ס"ק ה) מחדש שאף על פי שזו לא חובה, יש בזה מצווה מן המובחר, ואדם צריך להוסיף עד שליש בשביל להשיג שופר של איל. הסיבה לכך היא ששופר של איל מזכיר את עקידת יצחק, וכתוב בגמרא (ראש השנה טז:) שאמר הקב"ה: "תקעו לפני בשופר של איל... ומעלה אני עליכם כאילו עקדתם עצמכם לפני". ההידור הזה אינו הידור של יופי חיצוני, אלא הוא חלק מהמהות של השופר, המבטא את מסירות הנפש, הקרבת האדם עצמו לד'. אמנם הפרי מגדים (תקפו, אשל אברהם א) מסיק ששופר כפוף של יעל עדיף משופר ישר של איל כיוון שהכפיפות היא מעיקר המצווה, וקרן של איל היא מעלה בלבד. אולם גם הכפיפות מבטאת את הקרבתנו לפני הקב"ה.

כח התפילה והתפילה שבשופר

כוחה של תפילת רבים

כשאלוהו הנביא התפלל שתרד אש מן השמיים הוא אמר "ענני ד' ענני" (מלכים א יח, לו) ופירשו חז"ל (ירושלמי תענית ב, ח): "ענני בזכותי, ענני בזכות תלמידי". אומר ה'אור זרוע' (ח"ב הלכות תשעה באב סימן תטז), "וילפינן מיניה שהסליחות לפני ראש השנה צריך שיתפלל תלמיד חכם שיש לו תלמידים יראי שמים". אלוהו הנביא לא התפלל תפילה רגילה, הוא התפלל שגם עובדי הבעל ידעו להכריז ולומר "ד' הוא האלוהים" (מלכים שם, לט), ולכן הוא היה צריך לומר "ענני בזכות תלמידי", כשרוצים להתפלל על כל העולם כולו, אי אפשר שאדם אחד יתפלל על כל העולם בתור יחיד, אלא צריך שיתפללו בתור רבים, ותפילת הרבים נשמעת. כשאלוהו ביקש להיענות בזכות תלמידיו הרבים, ביקש לא רק בזכות התורה שלהם, אלא בזכות שהתורה מצרפת את הבריות (על פי בראשית רבה מד, א) ועושה אותם מקשה אחת. תפילה כזו שמגיעה מתוך כוח הרבים, יכולה לפעול אפילו על בקשתו הגדולה של אלוהו הנביא, להוציא את מחשבות העבודה זרה המוטעות של עובדי הבעל. מסיבה זו התפילה כולה נתקנה בלשון רבים.

בעניין כוחה של תפילת רבים, אומרת הגמרא במסכת תענית (ח):

"אמר רבי אמי, אין תפלתו של אדם נשמעת אלא אם כן משים נפשו בכפו שנאמר (איכה ג, מא) 'נשא לבבנו אל כפיים', איני, והא אוקים שמואל אמורא עליה ודרש (תהילים עח, לו - לו) 'ויפתוהו בפיהם ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו ולא נאמנו בבריתו', ואף על פי כן (שם, לח) 'והוא רחום יכפר עון'. לא קשיא, כאן ביחיד כאן בציבור".

כלומר, בניגוד לרבי אמי, שמואל דרש שהקב"ה מקבל את תפילתו של מי שאינו מושים נפשו בכפו, ומבאר את הגמרא ששמואל דיבר על תפילת ציבור. בתפילת ציבור, גם אם לחלק מהציבור יש חיסרון בכוונה, והוא לא שם נפשו בכפו, הקב"ה מכפר על עוונותיו ברחמים, "והוא רחום יכפר עוון".

בתפילת חנה כתוב (שמואל א א, י) "והיא מרת נפש, ותתפלל על ד' ובכה תבכה", ולא כתוב "ותתפלל אל ד'". מבאר הנפש החיים (ב, יב), שחנה לא בקשה בן בשביל הצורך האישי הפרטי שלה בלבד, אלא בשביל כל העולם כולו. אם חסר משהו לחנה - העולם כולו אינו שלם, יש חיסרון בעולם. לכן היא התפללה "על ד'", בשביל העולם שהוא ברא, "עשה למענך". אם יש יהודי אחד שחסר לו משהו, הקב"ה כביכול ברא בריאה לא מתוקנת. תפילה של כל יהודי היא תפילה על כל העולם כולו, וצריך לכוון על כך בתפילה. תפילת חנה הייתה בראש השנה (על פי הזהר פנחס דלא), ובראש השנה צריך להתפלל על תיקון העולם במלכות שדי, להתפלל שהעולם יהיה עולם מושלם, עולם ללא חיסרון. הזמן המתאים ביותר להתפלל על שלימות הבריאה מתוך כוחה של תפילת רבים, הוא יום ראש השנה.

תפילת רבים בתקיעת שופר

על פי האמור אפשר לפרש את הפסוק (תהילים פט, טז) "אשרי העם יודעי תרועה". חז"ל במדרש (ויקרא רבה כט, ד) מפרשים "אשרי העם שיוודעין לפתות את בוראם בתרועה", ויש גרסה "אשרי העם שיוודעין לרצות את בוראם בתרועה" (רש"י בתהילים שם). אך נראה שחז"ל השתמשו דווקא בביטוי "יודעים לפתות", כיוון שהוא רומז לכוח התפילה שיש לרבים, כפי שנלמד מ"ויפתוהו בפיהם", והוא מתייחס לצד של התפילה הבוקעת מהשופר, ואפשר לפרש שכוונת הפסוק היא לומר: אשרי אותו העם שיוודע שגם התרועה היא תפילה שמהפכת את מידת הדין למידת הרחמים, ויודע שכדי שהתפילה תשפיע היא צריכה לבוא מהעם, דווקא ב"חבר עיר" (ברכות ד, ז) ולהיות תפילה של רבים, כמו אליהו שהתפלל מוכוח תלמידיו ונענה. הרבנים ותלמידיהם אמורים להיות מקשה אחת, לא אוסף של יחידים.

כתוב בזה"ק (פנחס דלא): ש"יודעי תרועה" הם החכמים היושבים בארץ ישראל, דבר זה לא מספיק מובן, מה הקשר בין התרועה לבין היושבים בארץ ישראל? הגדרת "ציבור" בעם ישראל שייכת רק כאשר הם נמצאים במקומם הטבעי, ארץ ישראל. כפי שכתב הרמב"ם (שגנוג יג, ב), "שאין קריו קהל אלא בני ארץ ישראל". בארץ ישראל כל ישראל מחוברים כמקשה אחת, ומתוך כך הם יכולים לפתות את בוראם בתרועה, "אשרי העם יודעי תרועה". לפי מה שאמרנו שהשופר מבטא את כוח תפילת הרבים שיש לעם ישראל.

תקיעת שופר כתפילה

מיד לאחר תקיעות השופר בתפילת מוסף אומרים את הפיוט "ארשת שפתינו יערב לפניך", אם ראש השנה לא חל בשבת. כאשר ראש השנה חל בשבת ולא תוקעים בשופר, לא אומרים את הפיוט "ארשת שפתינו", וצריך להבין מדוע לא לבקש "ארשת שפתינו יערב לפניך" גם כשלא תוקעים בשופר. ההסבר לכך הוא שהכוונה ב"ארשת שפתינו יערב לפניך" אינה למילים היוצאות מהפה, לתפילות שמתפללים, אלא הכוונה היא לקול השופר; תקיעת השופר עצמה היא גם כן פעולה של תפילה, תפילה ללא אותיות ומילים. על זה אומרים לקב"ה, "ארשת שפתינו" - תקיעת השופר - "יערב לפניך". לכן כותב הגר"א בביאורו לשולחן ערוך (תקצב, א) שתפילת "ארשת שפתינו" נלמדת מהתפילה שהיו מתפללים אנשי המעמדות בזמן שבית המקדש היה קיים שהקרבנות יתקבלו ברצון (תענית כו:); כלומר, תפילת "ארשת שפתינו יערב לפניך" שהיא תפילה שהתקיעות יתקבלו ברצון. נלמדת מהתפילה על הקרבנות, כיוון שהתקיעות מבטאות את ההקרבה העצמית של האדם לפני הקב"ה, כמו שהתבאר בפסוק "ועשיתם עולה" שנאמר על קורבנות ראש השנה.

הגמרא אומרת (ראש השנה כו:); שלפי רבי יהודה עדיף שהשופר יהיה כפוף כיוון ש"בראש השנה כמה דכייף איניש דעתיה טפי מעלי", מפרש רש"י, שרבי יהודה למד דין זה ממה שאמר ד' לשלמה (מלכים א ט, ג) "והיו עיני וליבי שם כל הימים". הגמרא ביבמות (קה:); לומדת מהפסוק הזה שהמתפלל צריך שיתן עיניו למטה, כיוון ששם הקב"ה משרה את שכינתו; ולפי רש"י רבי יהודה לומד את הדין הזה גם לגבי שופר, מפני

שגם השופר הוא עניין של תפילה. ואכן, בירושלמי (ר"ה ג, ד) מובאים דברי רבי יונה שהשופר צריך להיות כפוף "כדי שיכופו את ליבם בתפילה".

גם השלטי גיבורים (ראש השנה ט:): מתייחס לתקיעה כתפילה, ואומר שלכן מי שתוקע ביום טוב שני יותר מהשיעור אינו עובר על "כל תוסיף" מפני שהוא "אינו אלא כמרבח בתפילה". בנוסף, השאגת אריה (סימן ו) מקשה כיצד אפשר לצאת בתקיעת שופר ידי חובה על ידי שליח, הרי זו מצווה שתלויה במעשה ואין שליחות למצוות שבגופו, ומתוך שאפשר לצאת ידי חובה מדין שומע כעונה, ולכאורה התירוץ לא ברור, שהרי תקיעת שופר אינה דיבור אלא מעשה, ובמעשה לא שייך דין שומע כעונה; אלא מוכח מדבריו שתקיעת שופר היא כדיבור, היא צורת תפילה מיוחדת שמתגלה בראש השנה, וכלשוננו: "כמו מצות התלויין בדיבור, דבקריאת הפה תליא מצוותך" (ועיין עוד בבית הלוי חלק ב דרוש טו).

העלאת התפילות באמצעות השופר

כתוב בגמרא בראש השנה (טז): "אמר הקב"ה: אמרו לפני בראש השנה מלכויות זכרונות ושופרות, מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זכרונות כדי שיבא לפני זכרוניכם לטובה, ובמה? בשופר". הפשט של הגמרא הוא שאנחנו מעלים את זכרוננו לפני הקב"ה לטובה על ידי תקיעת השופר, אולם השפת אמת (ראש השנה, תרמ"ח - תרמ"ט) מפרש ששאלת הגמרא "ובמה" מוסבת על תחילת הדברים, על "אמרו לפני", והשאלה היא כיצד פעולת המצווה שאדם עושה מכניסה את תפילתו לפני הקב"ה? והתשובה היא, שעל ידי השופר עולות למעלה התפילות והבקשות של האדם בעולם הזה ומגיעות לפני ד'.

השפת אמת מביא את הגמרא (ר"ה כו.) האומרת שאסור לתקוע בשופר של פרה משום זכרון חטא העגל, ו"אין קטיגור נעשה סניגור"; ואומרת הגמרא שאף על פי שהכלל הזה נאמר רק בעבודת כהן גדול לפני ולפנים, הוא שייך גם בתקיעת שופר, משום ש"כיוון דלזכרון הוא - כבפנים דמי". כלומר, היות והשופר מעלה את התפילות שלנו אל הקב"ה ומביא את זכרוננו לפניו לטובה, הוא כמו חפץ של מצווה שנכנס לתוך קודש הקדשים, ולכן גם בו נאמר "אין קטיגור נעשה סניגור". האמירות שלנו עולות לשמיים ונחשבות "אמרו לפני", כאילו אמרנו אותן לפני הקב"ה.

בזכות השופר. אין הכוונה רק לצד הטכני של תקיעת שופר, אלא כפי שביארנו, שתקיעת שופר היא מדרגה אחרת של תפילה, מדרגה גבוהה יותר שמגיעה עד לפניו של הקב"ה.

ב"אנא בכוח" אנחנו אומרים "ושמע צעקתנו, יודע תעלומות". המפרשים שואלים, למה צריך להוסיף "יודע תעלומות" בשביל שהוא ישמע את צעקתנו, הרי אם אנחנו צועקים בקול אין כאן שום תעלומה? הפירוש הוא שגם אחרי שהאדם צועק ומחפיל בקול, עדיין יש דברים פנימיים שהוא לא ידע איך לבטא אותם; ואנחנו מבקשים שד' ישמע לא רק את הצעקה, אלא גם את התעלומות, את מה שלא הצלחנו לבטא בדיבור. הגר"א אומר (אבני אליהו על ברכת שמע קולנו) שזו המהות של קול השופר, לזעוק ולהתפלל גם את הדברים שאי אפשר לבטא. הקב"ה נתן לנו יומיים בשנה שבהם האדם יכול להעלות באמצעות השופר את כל המחשבות שלו, את כל הרצונות שלו, את כל הדברים שהוא היה רוצה להגיע אליהם ואין לו דרך לבטא אותם במילים.

ליודע מחשבות

הרעיון שהזכרנו בשם הגר"א מתחבר לדברי הרב במדבר שור (הדרוש השמיני) שם הוא כותב שראש השנה, היום בו עלה במחשבה לברוא את האדם, ביום זה האדם מקבל מחדש את הסגולה הטבעית האמיתית שלו, ובו הוא נידון על רצונותיו ושאפותיו הפנימיות. על ידי תקיעת השופר שנחשבת כתפילה, האדם מעלה אל הקב"ה את כל הבקשות והרצונות שאי אפשר לבטאן במילים, אלה הנובעות מסגולתו הפנימית שנשארת בו תמיד מאז שנברא. "עשה האלקים את האדם ישר" (קהלת ז, כט).

ראש השנה הוא הזמן המתאים ביותר שאדם יצרף את התפילות שלו אל התפילות על כלל ישראל, כמו שעשתה חנה שהתפללה "על ד'", על כל כלל ישראל שאינו שלם אם ליהודי אחד חסר משהו. את התפילה הזו אפשר להעלות על ידי השופר, שאינו מעלה רק את הצעקה שלנו, אלא הוא מבטא גם דברים שהאדם לא יודע אפילו אם לבקש ואיך לבקש, כיוון שהם טמונים בעומק נפשו של האדם. בראש השנה האדם מקריב את עצמו לפני הקב"ה ועושה את עצמו מחדש, על ידי שהוא מעלה את כל מחשבות הקודש שלו הטמונות במהותו הפנימית לפני הקב"ה, כמו

בקשת סליחה אמיתית

אני רוצה לנצל את ההזדמנות הזאת לבקש שאחד לא יקפיד על השני, זה לא טוב לאדם ללכת לישון עם קפידות. זה לא טוב בכל ימות השנה, ועל אחת כמה וכמה לפני יום כיפור. סיפר לי הרב מנחם שליט"א, שבאחד המקומות שהוא נתן שיחה, הוא דיבר על הנוסח שאומרים בקריאת שמע על המיטה. למה כל לילה לפני שאדם הולך לישון, הוא מבקש ואומר "הריני מוחל לכל מי שחטא נגדי... בין בגלגול זה ובין בגלגול אחר"? מספיק שפעם בחייו הוא ימחול לכל אלה שפגעו בו בגלגולים קודמים, בשביל מה הוא צריך לחזור ולומר את זה בכל יום? הוא אמר בשם אבי מורי זצ"ל: טוב ורצוי לאדם, לחזור על הדבר הזה הרבה מאוד פעמים, כדי שפעם אחת לפחות זה יצא לו מהפה באמת, רחמנא ליבא בעי. שזה לא יהיה רק ביטוי כלפי חוץ, שבעז"ה ד' יתן לכולנו את הכוח.

כתוב באבות דרבי נתן (כג, א): "איוהו גיבור שבגיבורים, זה שהופך שונאו לאוהבו". בשביל להפוך שונאו לאוהבו צריך להיות גיבור שבגיבורים, מפני שלהוציא מילים מהפה בלא כוונה ולומר לחבר שאתה לא שונא אותו, אין לכך שום משמעות, אבל להפוך אותו לאוהבו זו גבורה אמיתית. ד' זיכה אותנו להגיע מחדש ליום כיפור, והו זמן של תפילה, זהו זמן של תשובה, זהו זמן של התפייסות.

כמו שהזכרנו בשנים עברו, והדברים נכונים לדעתי גם היום, בדרך כלל מדברים על שני מישורים, על בין אדם למקום ועל בין אדם לחברו. אבל צריך להוסיף עוד מישור, בין אדם לעצמו. שאדם לא יהיה מעורער עם עצמו, שידע שהוא יכול בהחלטה נכונה להתחיל את הכל מחדש. שבעז"ה ד' יהפוך את כולנו לגיבורים שבגיבורים, שנבקש סליחה מהשני ולא נתבייש, ונמחל אחד לשני, נוסיף על זה את המימד השלישי של מחילה שבין אדם לעצמו, ואת מה שלמדנו מאברהם אבינו - שצריך להתפלל על אחרים, וד' יכתוב ויחתום את כולנו לגמר חתימה טובה, אמן כן יהי רצון.

רצה בעמך ישראל

האות הזה

בפתיחה של הסליחות של ערב יום כיפור אנו אומרים את הפיוט "מחר יהיה האות הזה". "האות הזה" בפשטות הכוונה היא לסימן, אותו סימן שכתוב בתורה "וישם ד' לקין אות" (בראשית ד, טו). המדרש (פרקי דרבי אליעזר פרק כא) אומר, שד' הטביע על קין אחת מכ"ב אותיות. האות הזה משפיע על בעלי תשובה, האות הזה מוכיח שעל אף שהאדם חטא, אם ירצה לשוב בתשובה, יהיה ביכולתו לעמוד בזה ולעשות תשובה שלמה, על זה אומרים "מחר יהיה האות הזה". אבל אות זה לא רק סימן, "ונתן אליך אות או מופת" (דברים יג, ב), אות לפעמים זה גם דבר שמעל הטבע. "מחר יהיה האות הזה", כל ההבטחה שיש בתורה "יעשה תשובה ויתכפר" (ירושלמי מכות ב, ו), זה דבר שהוא מעל הכל.

כתוב ברש"י על התורה (שמות יג, יד) שיש מחר שהוא לאחר זמן. כשיש אות שכזה, מופת כזה של תשובה, זה לא דבר שמשפיע רק על אותו רגע, על אותו מקום ועל אותו אדם, אלא זה משפיע על כל המשך הזמנים. מחר, יש מחר שהוא לאחר זמן. וזה מה שאמר אהרן הכהן בחטא העגל "חג לד' מחר" (שמות לב, ה). כתוצאה מחטא העגל נשברו הלוחות, ומשה עלה להר סיני לבקש ולהתחנן, וד' נתן לו לוחות שניות. רש"י (דברים ט, יח) מביא בשם חז"ל שבאותו זמן נתרצה ד' לישראל בשמחה. על זה אמר אהרן הכהן, "חג לד' מחר", החטא עצמו של העגל הוא זה שייחפך בסופו של יום, לחג לד' מחר, ליום הכיפורים שעליו כתוב במושנה (תענית ד, ח) "לא היו ימים טובים לישראל כיום הכיפורים", שבהם נתנו לוחות שניות.

* יום כיפור תש"פ

חותמו אמת

באותן סליחות שנגיד מחר יש גם את הביטוי "חתום עליו אות חיים ותפילתו תחזה, מחר יהיה האות הזה". "חתום עליו אות חיים" זהו ביטוי שכתוב כאן כלפי הקב"ה, שחותמו אמת (שבת נה). "חותמו אמת" - הכוונה היא לא רק שזה אמת ולא שקר, אלא כל דבר אמיתי הוא יציב, זה דבר שמצדו יתברך, זה לא דבר שניתן לשינוי, המציאות של שינוי באה בדרך כלל רק מצד האדם. אנחנו נכנסים ב"ה ליום הגדול והקדוש שבו מתבטאות הפנים האמתיות של העולם וכפרט של עם ישראל. "כי גדול יום ד' ונורא מאוד ומי יכילנו" (יואל ב, יא), אומר המדרש תנחומא (וישלה, א), שהפסוק הזה נאמר על יום הכיפורים. "לדוד ד' אורי וישעי" (תהילים כז, א) "ישעי" זה יום הכיפורים. זה יום שכל ישראל זוכה לישועה גדולה, "בלתך אין להושיע" (הושענות, אדון המושיע).

חותמו של הקב"ה אמת (יומא סט:). כל חתימה היא נתינת משמעות ואישור של הדברים, וכמו קיום של שטרות. חותמו של הקב"ה מטביע את הנצח. חותמו של הקב"ה הוא גם ביטוי של השלמה ושלמות. "תורה - חתומה נתנה" (גיטין ס). ורש"י שם מפרש, "גמורה ומסוימה ושלמה". וכן אומרים (בתפילת "ונתנה תוקף") "וחותם יד כל אדם בו". המשמעות היא כמו בקיום שטרות. בספר המנהגים בהלכות תפילה כותב: גדול העונה אמן יותר מן המברך כי ללא עניית אמן, הרי זה כשטר שאין לו קיום בחתימתו. החתימה היא אמירת האמן, האמן הוא הקיום של הברכה. בסוף יום הכיפורים בשעת נעילה אנו מתפללים "וחתמו" לחיים טובים. חותם של אמת, של קיום ויציבות.

בוחן לכבות

כתוב בתהילים (כב, ב) "רחוק מישועתי דברי שאגתי". לפעמים יש פער בין דברי שאגתי לישועה שאליה אני רציתי להגיע. זה היום שד' נתן לנו אותו לחסד ולרחמים ביחד עם הלוחות השניות. ובתפילה ביום הכיפורים אנחנו אומרים "אתה יודע מעשה עולם ותעלומות סתרי כל חי... ובכן יהי רצון שתסלח וכו'", והרב שואל בעולת ראייה (ח"ב עמ' שנג) מה הקשר בין "אתה יודע מעשה עולם" לבין בקשת הסליחה? אולי יש לפרש, "אתה יודע מעשה עולם ותעלומות סתרי כל חי", שביום הכיפורים במיוחד, שהרי ד'

בוחן לכבות ביום דין, הוא יודע שכל הכישלונות הם מבחוץ. רק מי שיכול לדעת רזי עולם ותעלומות סתרי כל חי, הוא זה שיודע שגם כשיש חלילה נפילות, הכל זה מולדת חוץ, לא מולדת בית.

בימים נוראים אנחנו אומרים "משול לחרס הנשבר" אומר השפת אמת: כלי חרס מקבל טומאה רק מתוכו. כלי מתכות וכלים אחרים מקבלים טומאה גם מבחוץ. על זה אנחנו אומרים בימים נוראים שהאדם משול לחרס הנשבר, כל הכישלונות של האדם - כולם מבחוץ, לא מבפנים. "אל תראוני שאני שחרחרות" (שה"ש א, ו), אומר הנצי"ב: הכוונה שזה לא משהו מהותי, זה רק מבחוץ, "ששזפתני השמש", אבל בעומק הנשמה והסגולה האלוקית של עם ישראל מתגלה "כי לכל העם בשגה" (במדבר טו, כו), שגם כשיש מעשה חלילה שהוא במחיד "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנסה בו רוח שטות" (סוטה ג). זאת אומרת שמבחינת האמת החטא איננו דבר מהותי.

חיבור היחיד לציבור

יש דבר שהוא מאוד מהותי ביום הכיפורים. "דרשו ד' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב" (ישעיה נה, ו) שואלת הגמרא (ר"ה יח.) "ביחיד אימת?" מתי הקב"ה מצוי לכל יחיד ויחיד מישראל? ומשיבה, בעשרת ימי תשובה, דהיינו, בעשרת ימי תשובה לכל יחיד יש כוח של ציבור, יש לו כוח להכליל את עצמו עם הציבור. אומרת הגמרא ביומא (פו:), שבשביל יחיד ששב מוחלים לו ולכל העולם כולו, אומר שם בחידושי השפת אמת (ד"ה בגמ' בשביל יחיד): אם הוא יחיד כזה שהוא כולל את הכלל כולו כמו מלך, כמו כהן גדול, אז כשהוא שב מוחלים לו ולכל העולם כולו. יתכן שעל זה גם מדברת הגמרא שהבאנו "ביחיד אימת", בעשרת ימי תשובה, הכח של עשרת ימי תשובה הוא בפרט ליחידים שכוללים את הכלל כולו, או מחברים את עצמם עם הציבור.

יש יום מיוחד בשנה שאדם מחובר, אמור להיות מחובר, עם כלל הציבור, "עברות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שירצה את חברו" (יומא ח, ט). זה לא רק כלפי חברו, אלא הרבה יותר מכך, זה כלפי כל עם ישראל, מפני שבלי זה אנחנו לא נחשבים לציבור, כשיש הקפדה של אחד על השני זו חציצה בתוך עם ישראל, זו לא הדמות האמיתית שלנו.

אור זרוע לצדיק

רבי עקיבא

המנהג בליל יום הכיפורים לפתוח את התפילה בפסוק "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" (תהילים צז, יא). והאור זרוע כותב בהקדמה לספרו שגילו לו מן השמים שסופי האותיות של הפסוק "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה" זה רבי עקיבא, רבי עקיבא מסר ביום הכיפורים את נפשו. התרגום מפרש את הפסוק אור זרוע, "נהור דגה ומטמר", אור חבוי, גנוז. האור הגנוז שהיה בזמן בריאת העולם. חז"ל אומרים (תנחומא פרשת נח ג), את האור הגנוז ד' גנו לעמלי תורה שבעל פה. ועל זה נאמר הפסוק "העם ההולכים בחושך ראו אור גדול" (ישעיהו ט, א), "אור גדול" זהו אור התורה. ביום הכיפורים, שהוא יום טוב לישראל שבו נתנו הלוחות השניות, אז רואים את האור. רבי עקיבא היה דורש כתרי אותיות, היה ראוי לינתן תורה על ידו אלמלא שהקדימו משה רבינו.

העברה על המידות

רבי עקיבא היה בן גרים, והיה תלמידו של רבי אליעזר. הגמרא אומרת במסכת תענית (כה:): שהורידו את רבי אליעזר לפני התיבה לבקש גשמים ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה. ירד אחריו רבי עקיבא ואמר "אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה". וירדו גשמים. ויצתה בת קול ואמרה, לא בגלל שרבי עקיבא גדול מרבי אליעזר, אלא בזכות שרבי עקיבא היה מעביר על מידותיו. אלא שאם כן לכאורה נשמע שרבי עקיבא כן היה יותר גדול מרבי אליעזר, שהרי הוא העביר על מידותיו! אלא הפשט הוא, רבי אליעזר לא היה בן גרים, היו מושרשות בו המידות הטובות באופן טבעי, לעומת זאת רבי עקיבא היה בן גרים, הוא היה צריך לעבוד להוציא מליבו את המידות שהיו בו לפני הגירות. ולכן בגלל שרבי עקיבא העביר על מידותיו

שיחה ליום הכיפורים תשפ"ב

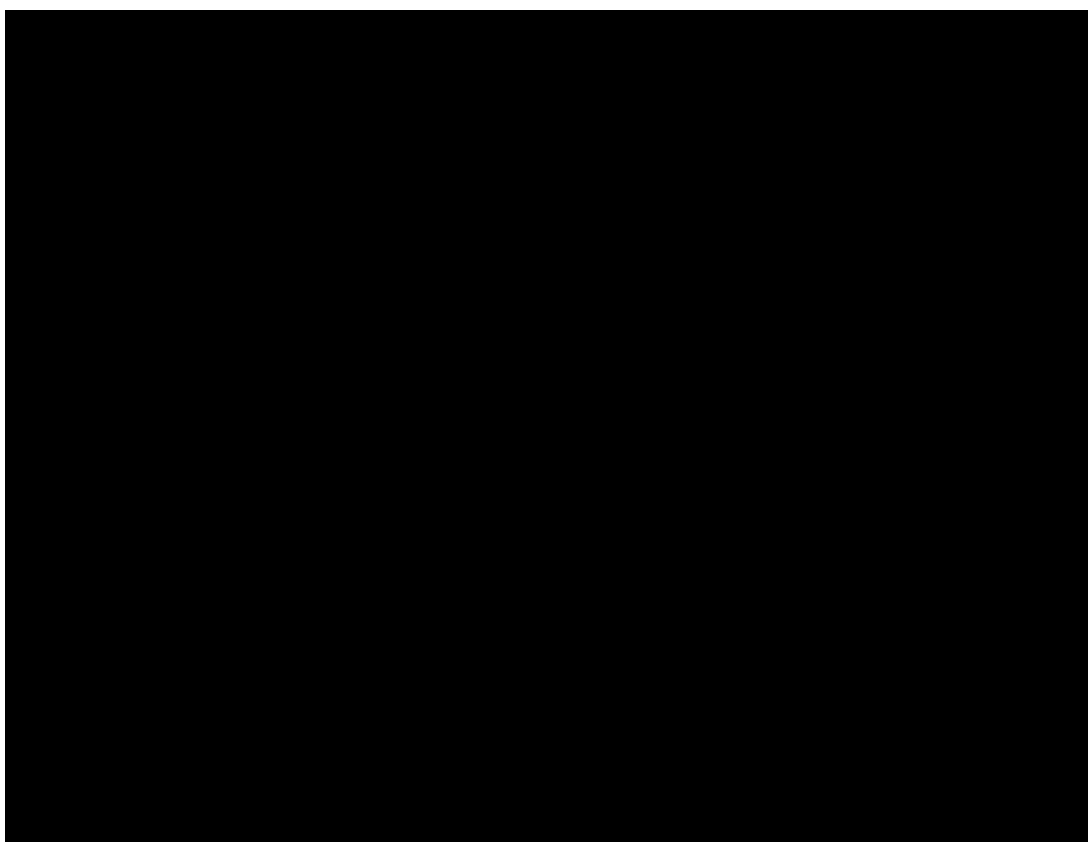
ירדו גשמים. העם ההולכים בחושך, אלו שעמלים בתורה, רבי עקיבא וחבריו, ראו אור גדול. אומרת הגמרא (סנהדרין כד.) "במחשכים הושיבני כמותי עולם זה תלמודה של בבל", הקב"ה מוציא את האור מתוך החושך. ולכן ביום הזה, בערב יום הכיפורים מתחילים בפסוק שסופי התיבות שלו זה רבי עקיבא. רבי עקיבא הוא הסמל של העברה על המידות, בכל מקום שממנו הוא בא, בכל מקום שהוא צמח הוא העביר על מידותיו. לכן כשהוא ירד לפני התיבה נענה ב'אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה'.

ואביתה תהילה מבשר ודם

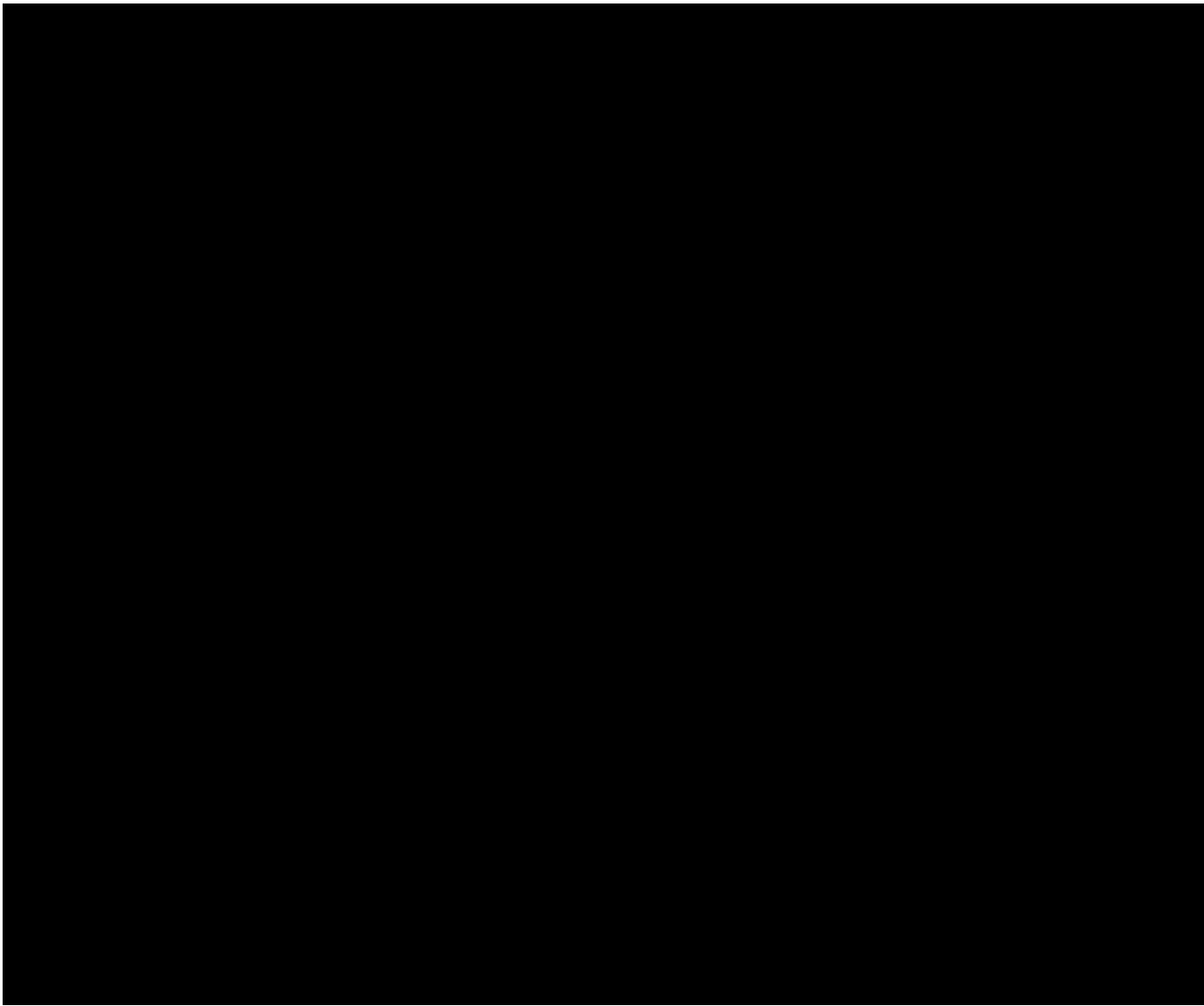
יום הכיפורים, הוא יום של כפרה מצד אחד, "גדול יום ד' ומי יכילנו" (יואל ב, יא). ומאידך, יום חתונתו ויום שמחת לבו, באותו יום נתנו הלוחות השניות. כתוב בפרקי דרבי אליעזר (פרק טו): כשמשה רבינו ביקש להוריד את הלוחות השניות או המלאכים קטרגו ואמרו, "מה אנוש כי תזכרנו" (תהילים ח, ה). לפי פרקי דרבי אליעזר הם לא קטרגו בלוחות הראשונות, כי אז הקב"ה אמר "אני אמרתי אלוקים אתם" (תהילים פב, ו), תהיו כמלאכים, המוות לא ישלוט בכם, עם ישראל היו בשיא המדרגה, בלוחות השניות הם כבר ירדו ממדרגתם, לכן יכולים היו המלאכים לבוא ולומר "מה אנוש כי תזכרנו". אך מיד הקב"ה אמר למשה רבינו "אחוז בכסא כבודי והחזר להם תשובה", גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד. כי דווקא אלה שהם בשר ודם, קרוצי חומר, הם אלה שיכולים להתעלות יותר ממלאכים, עד כסא הכבוד. וזו המדרגה הגדולה ביותר בעיני ד'.

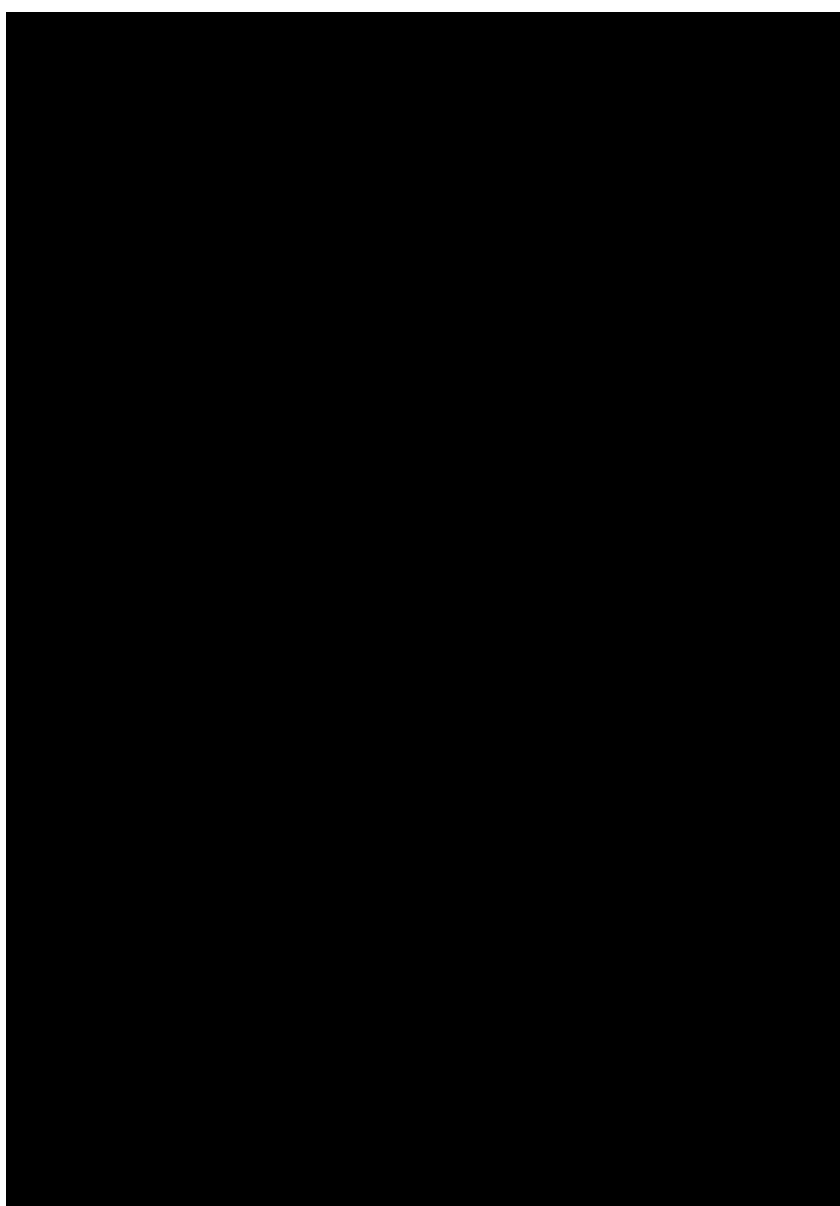
סוד דרגת יום הכיפורים

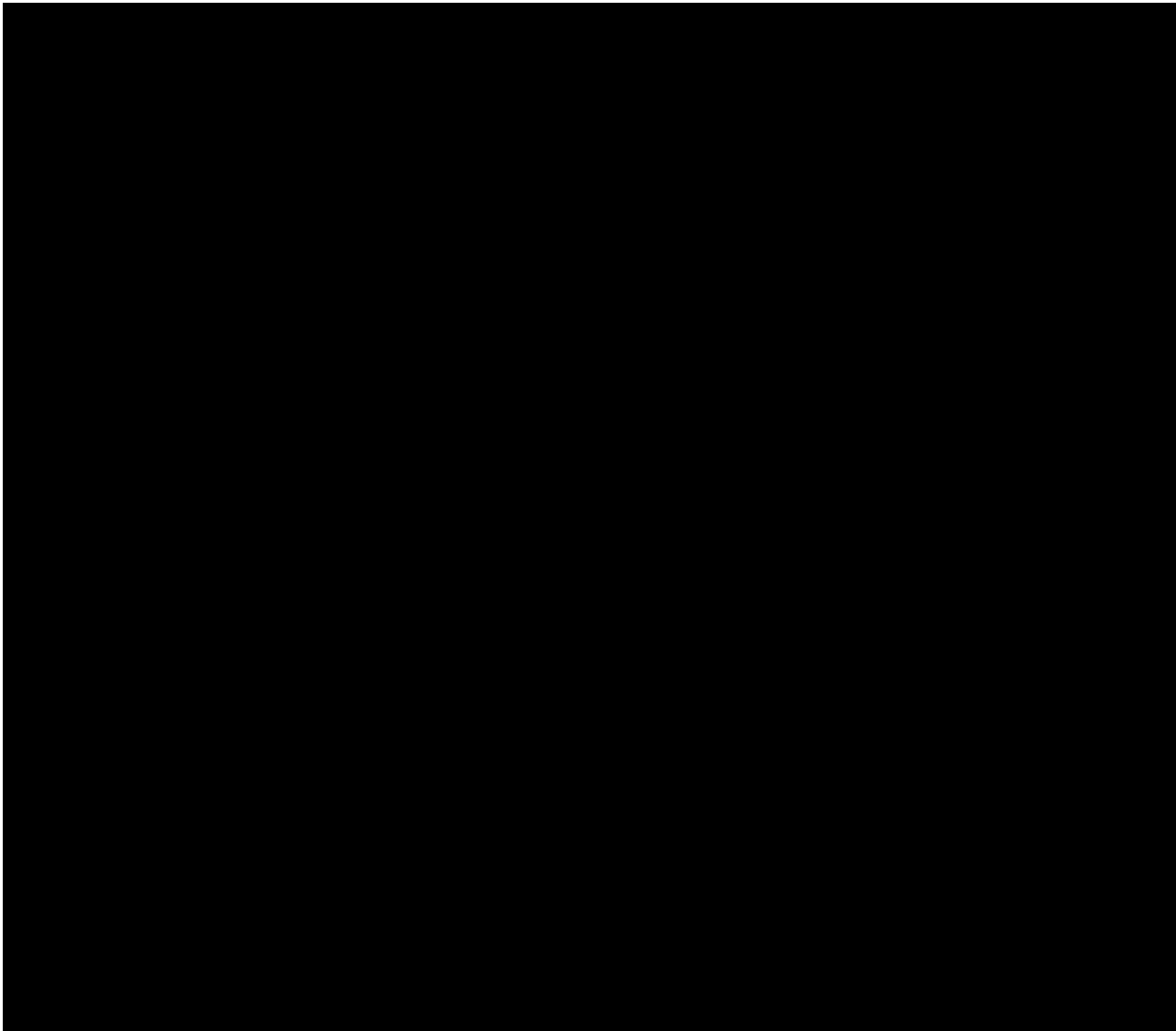
כך אנו אומרים בתפילה את הפיוט "ואביתה תהילה מבשר ודם, מהבל ותהו וכו'", יש לבשר ודם את כל החסרונות. אבל הוא יכול להתעלות עד כדי דרגת רבי עקיבא, מתי זוכים לאור זרוע, האור שגנוז לצדיקים לעתיד לבוא? ביום הכיפורים. יום הכיפורים מעין עולם הבא, מעין העתיד לבוא. כתוב ברמב"ם (תשובה ח, ב) "העולם הבא... אין בו לא אכילה ולא שתייה". זו הדרגה של יום הכיפורים שאין בו לא אכילה ולא שתייה. זו לא רק מצוה של "ועיניתם את נפשותיכם" (ויקרא כג, לב), אלא זו התעלות מעל ענייני העולם הזה, כשמגיעים ליום הכיפורים, "לאור זרוע לצדיק", מגיעים אחר כך לסיפא של הפסוק, "ולישרי לב שמחה", בחג הסוכות.

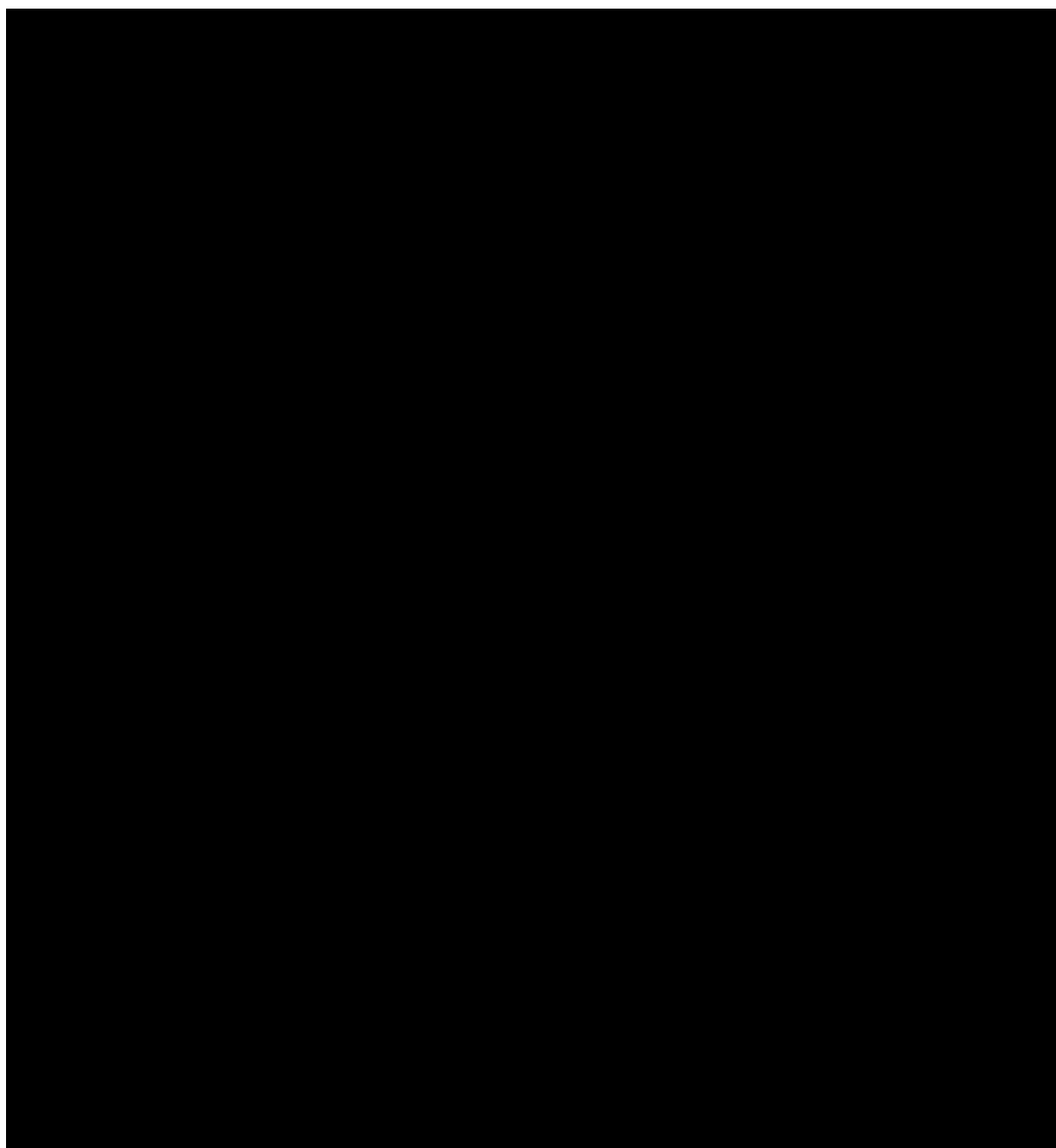

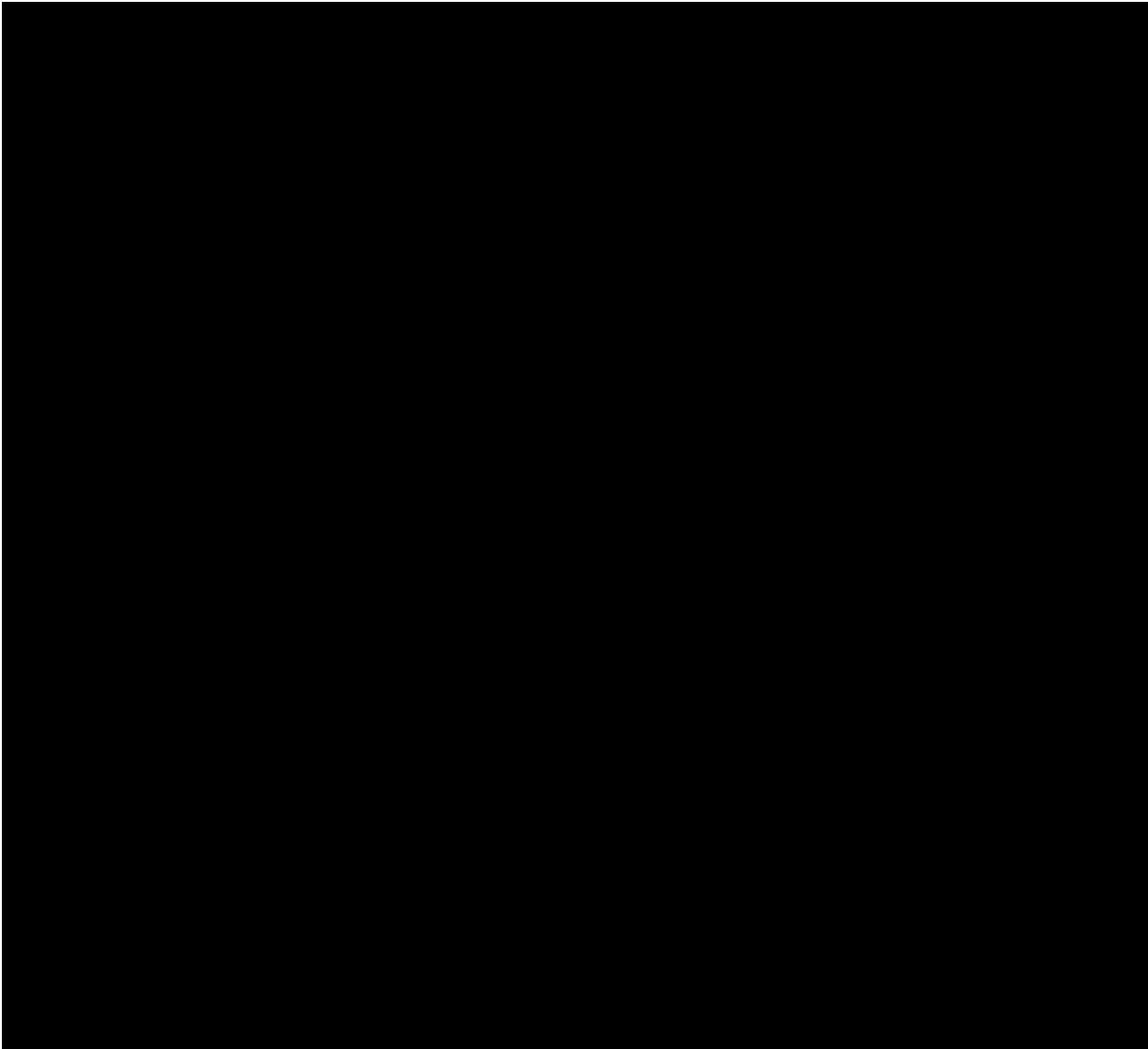
הספר יוצא לאור בסיוע משרד התרבות

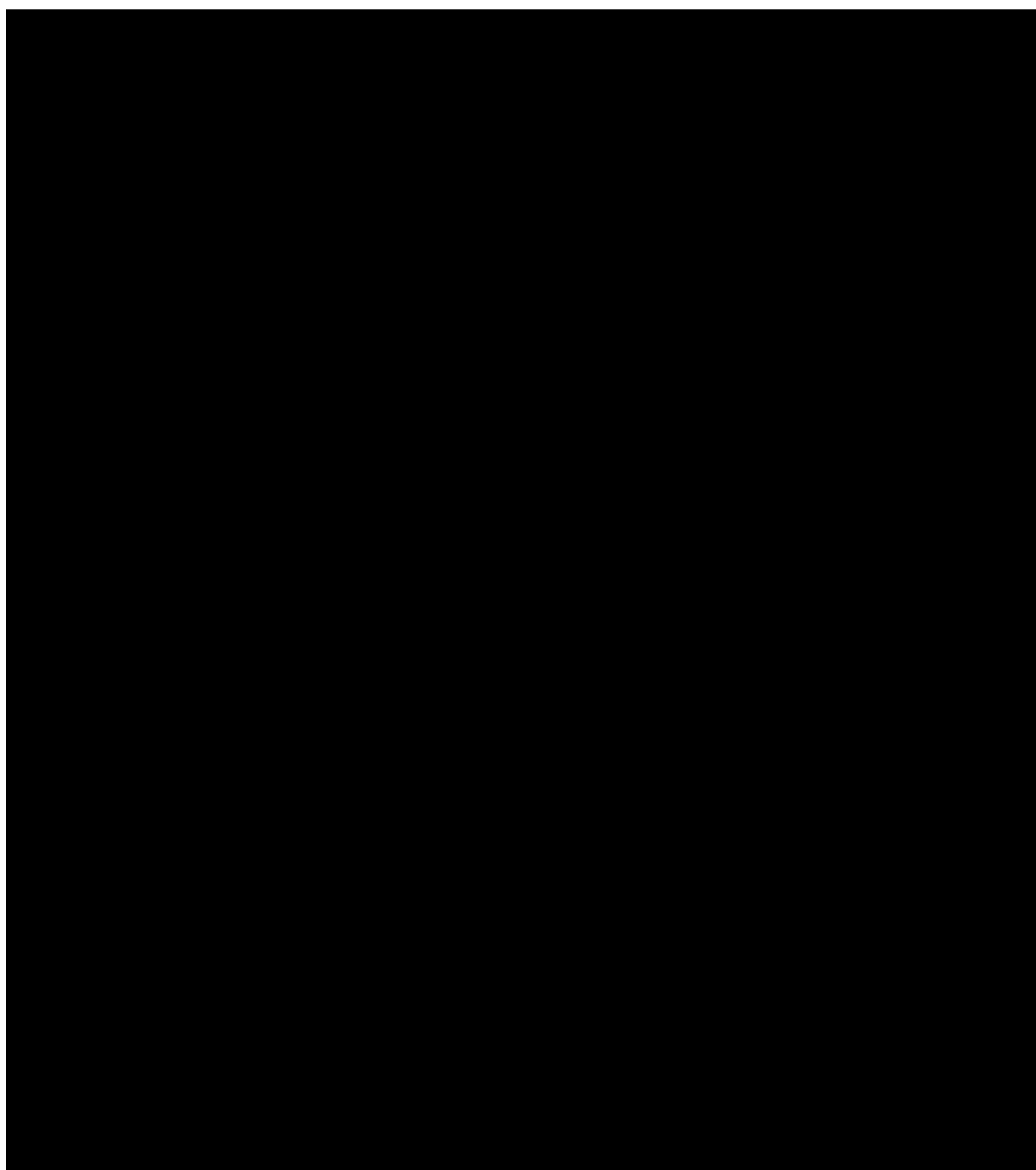

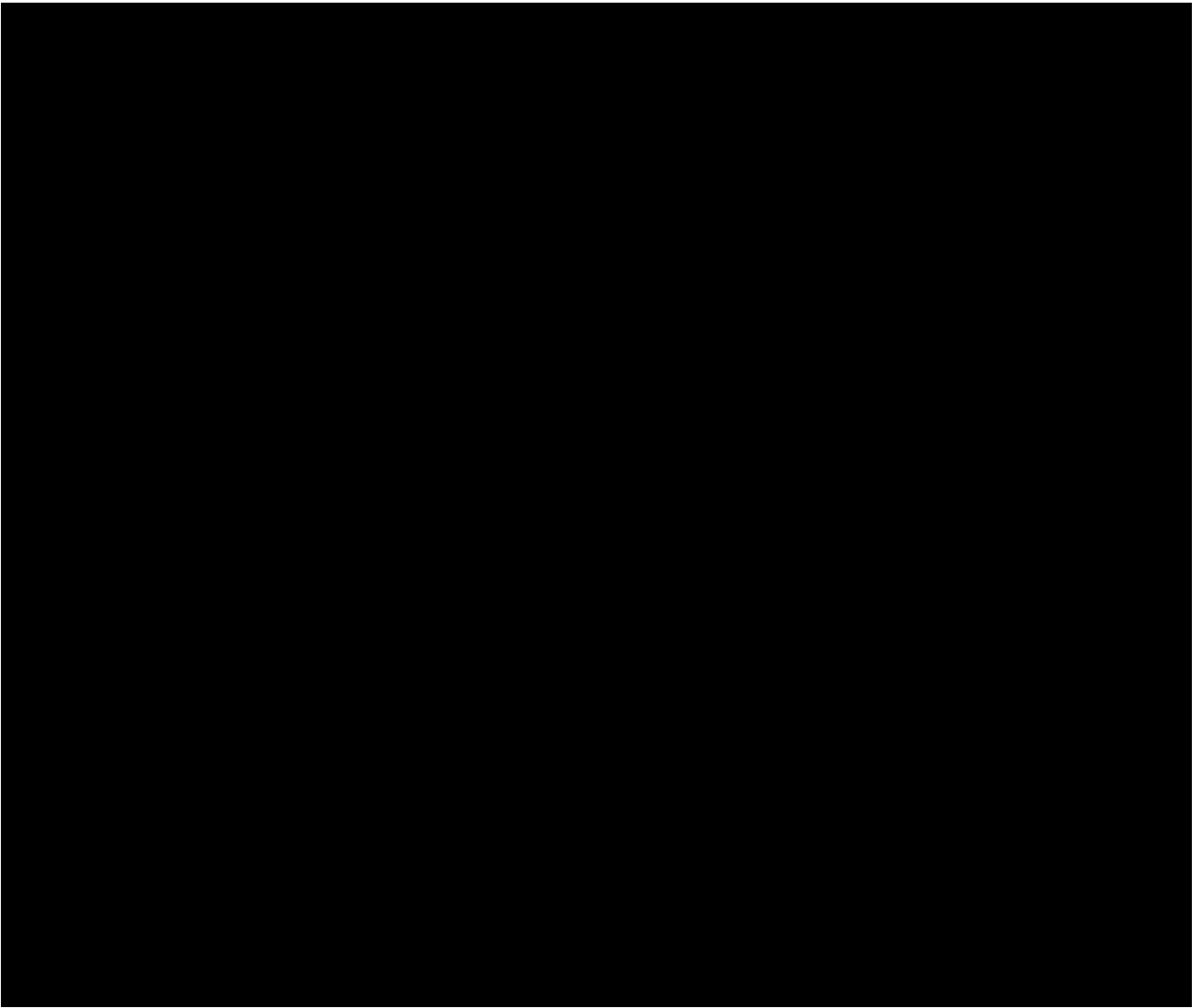

בניהו ינקוביץ

שם :

כתובת מגורים

כתובת אי מייל

מספר טלפון נייד

האם קיבלת מהספרייה לא
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

סוג הקובץ ספר

שם הספר ודברך אמת

שם המחבר הרב יעקב שפירא

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

העלאת קבצים [ודברך אמת \(1\).pdf](#)

ספר Type a question

כתובת מגורים Israel

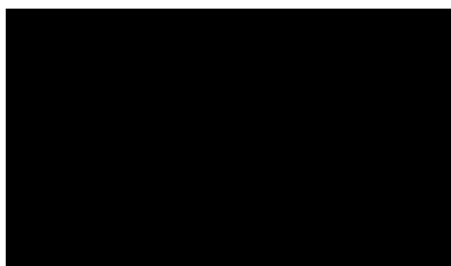
[Create a Jotform](#)

Now create your own Jotform - It's free

בניהו ינקוביץ

שם :

כתובת מגורים

כתובת אי מייל

מספר טלפון נייד

האם קיבלת מהספרייה לא
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

סוג הקובץ ספר

שם הספר יאר פניו איתנו

שם המחבר הרב יהושע רזן

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

העלאת קבצים יאר פניו איתנו.pdf

Type a question ספר

כתובת מגורים Israel

[Create a Jotform](#)

Now create your own Jotform - It's free

בניהו ינקוביץ

שם :

כתובת מגורים

כתובת אי מייל

מספר טלפון נייד

האם קיבלת מהספרייה לא
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

סוג הקובץ ספר

שם הספר יונתי תמתי

שם המחבר הרב איתמר אורבך

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

העלאת קבצים [יונתי תמתי 02 ב.pdf](#)

ספר Type a question

כתובת מגורים Israel

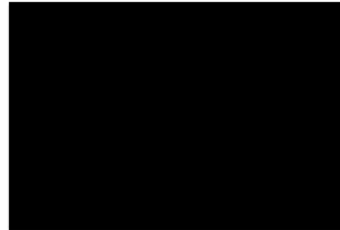
[Create a Jotform](#)

!Now create your own Jotform - It's free

בניהו ינקוביץ

שם :

כתובת מגורים

כתובת אי מייל

מספר טלפון נייד

האם קיבלת מהספרייה לא
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

ספר

סוג הקובץ

לקט אגרות

שם הספר

הרב צבי יהודה

שם המחבר

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

[לקט אגרות.pdf](#)

העלאת קבצים

ספר

Type a question

Israel

כתובת מגורים

[Create a Jotform](#)

!Now create your own Jotform - It's free

שם: בניהו ינקוביץ

כתובת מגורים

כתובת אי מייל

מספר טלפון נייד

האם קיבלת מהספרייה לא
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

סוג הקובץ ספר

שם הספר על התשועות

שם המתבר הרב יעקב שפירא

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

העלאת קבצים [על התשועות.pdf](#)

Type a question ספר

כתובת מגורים Israel

Create a Jotform

Now create your own Jotform - It's free

שם : בניהו ינקוביץ

כתובת מגורים

כתובת אי מייל

מספר טלפון נייד

האם קיבלת מהספרייה לא
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

סוג הקובץ ספר

שם הספר באור פניך יהלכון

שם המחבר הרב יהושע רזון

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

העלאת קבצים [באור פניך יהלכון.pdf.2](#)

Type a question ספר

כתובת מגורים Israel

Create a Jotform

!Now create your own Jotform - It's free

שם :

בניהו ינקוביץ

כתובת מגורים

כתובת אי מייל

מספר טלפון נייד

האם קיבלת מהספרייה
הלאומית מכתב ובו התבקשת
למסור?

במכתב מופיע מספר הזמנה POL-101174

סוג הקובץ ספר

שם הספר דרך אמונה בחרתי

שם המחבר הרב יהושע מגנס

האם הקובץ/הפרסום יצא לאור כן
בישראל?

העלאת קבצים [מעט צרי 1 גמור \(1\).pdf](#)

ספר Type a question

כתובת מגורים Israel

[Create a Jotform](#)

!Now create your own Jotform - It's free